

Jon Horgen Friberg

Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo

Jon Horgen Friberg

Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo

© Fafo

ISSN 0804-5135

Innhold

Forord	5
1. Innledning	7
Bakgrunn for studien	7
Er det viktig at minoritetsungdom deltar i organiserte fritidsaktiviteter?	7
Problemstillinger og analysemodell	9
Data og utvalg	10
2. Medlemskap og deltakelse	12
Organisasjonsmedlemskap	12
Medlemskap i ulike typer organisasjoner	15
Aktiviteter i organisasjonene	20
Aktive medlemmer i idrettslag og andre typer organisasjoner	21
Trening utenom idrettslag	24
Deltakelse i skolerelaterte sosiale aktiviteter	25
Sammenlagt uteblivelse fra skolerelaterte sosiale aktiviteter	27
3. Motiver for deltakelse	29
Har de lyst til å være med på ulike aktiviteter?	30
Det sosiale aspektet ved deltakelse	33
Jobb og ambisjoner	34
Engasjement	35
4. Barrierer for deltakelse	38
Ressurser	39
Økonomi	39
Utdanning	42
Utestengelse	45
Andre aktiviteter og forpliktelser	47
Familie	47
Jobb	49
Skole	50
Foreldres holdninger	52
Kjøring til og fra fritidsaktiviteter	53
Foreldrenes holdning til organiserte fritidsaktiviteter	54
Foreldrenes holdninger til skolerelaterte sosiale aktiviteter	55
Oppsummering	60
5. Avslutning	62
Hvorfor deltar så få minoritetsungdommer i organiserte fritidsaktiviteter?	62
Motivasjon for deltakelse	62
Barrierer mot deltakelse	63

Gjør det noe at noen grupper ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter?	65
Virkemidler	67

Forord

Dette notatet er skrevet på oppdrag for Barne- og ungdomsrådet i Oslo (BURO) med finansiering fra Oslo kommune og Barne- og familiedepartementet. Hensikten var å kartlegge deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter blant ulike grupper ungdom i Oslo og finne årsaker til at enkelte minoritetsgrupper deltar mindre enn den øvrige ungdomsbefolkningen. Prosjektet har også fått en tilleggsbevilgning fra UDI via Flyktninge- og innvandreretaten for å se nærmere på deltakelse i skolerelaterte sosiale aktiviteter og spesielt på foreldrenes rolle i forhold til barnas deltakelse. Takket være samarbeidet med Utdanningsetaten i Oslo kommune har vi kunnet samle inn et meget omfattende datamateriale, basert på innsamlede spørreskjemaer fra alle elever ved grunnkurs på videregående skole i Oslo. I tillegg har vi trukket inn data fra Fafo-prosjektet Den gode oppvekst, finansiert av Norges forskningsråd hvor foreldre til barn i skolealder er intervjuet.

Flere personer har bidratt til å realisere denne rapporten. Vi vil få takke de ansatte ved Barne- og ungdomsrådet i Oslo som har kommet med konstruktive innspill underveis og bidratt i det praktiske arbeidet med datainnsamlingen. Marianne Dietz ved Utdanningsetaten har hatt ansvaret for distribusjon av spørreskjemaer og kontakten med skolene. Louiza H. Olsen (Høyskolen i Hedmark), Köksal Ayhan (Norges Tyrkiske Ungdomsforening), Jorun Hermansen (UDI), Josten Tvedten (Rusmiddelsetaten), Whyn Lam (Vietnamesisk Ungdomsforening) satt i referansegruppen og har bidratt til utviklingen av spørreskjemaet. Gruppeleder ved Fafo Hanne Cecilie Kavli har bidratt med prosjektutvikling og kvalitetssikring. Til slutt vil vi takke alle de lærere, elever og foreldre som har brukt av sin tid og bidratt med det empiriske materialet for undersøkelsen. Uten deres innsats ville det ikke vært noe å skrive rapport om.

Oslo, mai 2005

Anne Britt Djuve
(Prosjektleder)

Jon Horgen Friberg
(Forsker)

1. Innledning

Bakgrunn for studien

Denne studien tar sikte på å kartlegge medlemskap og deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte sosiale aktiviteter blant ulike grupper ungdom i Oslo. Finnes det systematiske forskjeller mellom ungdom med ulik etnisk opprinnelse når det gjelder deltakelse i foreningsliv og fritidsaktiviteter, og hva består disse forskjellene i? Og hvordan kan disse forskjellene eventuelt forklares? Bakgrunnen for studien er en bekymring for at deltakelsen i organiserte fritidstilbud i enkelte grupper av innvandrerungdom er svært mye lavere enn blant ungdommer med norsk bakgrunn. Fra organisasjoner og lag meldes det om lav deltakelse og vanskeligheter med å rekruttere innvandrerungdom (St.meld. nr 49. (2003-2004)). Samtidig sliter de samme organisasjonene med lav deltakelse og rekrutteringsproblemer også blant etnisk norske ungdommer. De politiske ungdomsorganisasjonene opplever store rekrutteringsproblemer (Wollebæk 2001) og de tradisjonelle organiserte fritidsaktivitetene som idrettslag og speideren møter stadig hardere konkurranse fra kommersielle tilbud og ikke-organiserte aktiviteter. Med denne undersøkelsen ønsker vi derfor å favne bredt. Hovedvekten vil ligge på innvandrerungdoms deltakelse i organiserte aktiviteter; klubber, foreninger og lag; det vi i et samlebegrep kan kalle det sivile samfunn. I tillegg vil vi ta for oss deltakelsen i skolerelaterte sosiale aktiviteter som dagsturer, leirskoler eller skolefester, og se nærmere på foreldres holdninger til å la barna være med på dette. Også her meldes det om at mange minoritetsungdommer deltar i mindre grad enn andre.

Er det viktig at minoritetsungdom deltar i organiserte fritidsaktiviteter?

Det sivile samfunn er et samlebegrep som omfatter alle organiserte sammenslutninger i det sosiale rommet mellom staten, familien og markedet. Det sivile samfunn har de senere år blitt et honnørbegrep som stadig blir trukket fram som en avgjørende byggesten i det moderne demokratiske samfunn. Men hvorfor er det så viktig at minoritetsungdom deltar i det sivile samfunn?

I den siste maktutredningen ble det påpekt at det sivile samfunn er viktig av tre årsaker: For det første kan organisasjonene tilby sosial tilhørighet, mening og fellesskapsfølelse for de som deltar. For det andre er de viktige bidragsytere i den demokratiske meningsdanningen og mer direkte ved at de bidrar i demokratiske beslutningsprosesser gjennom korporative kanaler. For det tredje yter de viktige økonomiske bidrag, ikke minst gjennom omfattende ulønnet frivillig arbeidsinnsats (Lorentzen, Wollebæk & Selle 2000). Når det gjelder barne- og ungdomsorganisasjonene, vil man kanskje ikke legge vekt på de økonomiske sidene ved deres virksomhet. De to andre sidene er desto mer viktige. I den perioden av livet der identitet, sosial tilhørighet og nettverk formes, er de

opplevelsene og det fellesskapet som organisasjonene kan tilby ekstra viktig. Organisasjonsarbeid kan dessuten gi viktige ferdigheter man kan ta med seg videre i livet. Ungdomstiden er den tiden der grunnlaget for demokratiske holdninger legges og organisasjonene er derfor viktige som ”skoler i demokrati” (Hernes 1982). Ettersom barn og ungdom under 18 år ikke har stemmerett og dermed ikke kan øve innflytelse gjennom den parlamentariske kanal, er det desto viktigere at de gis mulighet til å påvirke avgjørelser som angår deres liv gjennom organisasjonenes virksomhet.

Når det gjelder innvandrerdeltakelse i organisasjonsvirksomhet kommer integrasjonsaspektet på toppen av dette. Deres deltakelse er derfor viktig:

- **For innvandrerdeltakelse selv:** Organisasjonsdeltakelse kan gi verdifulle kunnskaper, opplevelser, nettverk, venner, tilhørighet og mening.
- **For organisasjonene:** Innvandrere representerer et potensial for rekruttering og fornyelse av organisasjonene som allerede sliter med lav oppslutning og interesse.
- **For samfunnet:** At det finnes arenaer for felles positive opplevelser mellom ulike grupper er en nøkkel til integrering. Deltakelse på alle samfunnets arenaer er et mål i seg selv og selve definisjonen av integrasjon. Organisasjonslivet representerer en viktig side ved vår demokratiske samfunnsform. Organisasjonene er formidlere av sentrale humanistiske og demokratiske verdier og bidrar til å utvikle tilhørighet og fellesskap som rekker utover organisasjonsdeltakelsen. Dessuten er organisasjonene nyttige for myndighetenes arbeid i den forstand at de inngår i offentlige drøftelser som angår organisasjonenes interessefelt. Organisasjonene fungerer således som et mellomledd og kanal for innflytelse mellom medlemmene og myndighetene, og bidrar på den måten til å redusere avstanden mellom styrende og styrte. Det er derfor en demokratisk målsetning at alle grupper i samfunnet er representert i organisasjonslivet. At det finnes møteplasser som er åpne og inkluderende for alle, og som skaper positive erfaringer av fellesskap mellom ungdom med ulike etniske og kulturelle bakgrunn, er dessuten viktig for å demme opp mot rasisme og fremmedfrykt.

De første generasjoner av etterkommere etter innvandrere er nå i ferd med å bli voksne. De har gått eller går på norske skoler og kjenner det norske samfunnet fra innsiden. Hvorvidt disse nye generasjonene inkluderes og velger å ta del i det norske samfunnet på lik linje med den øvrige befolkningen er en avgjørende test på om integreringsprosjektet har vært vellykket eller ikke. Dette forutsetter at det finnes felles arenaer der sosiale bånd og tilhørighet kan bygges. Dersom det er slik at ungdom med minoritetsbakgrunn systematisk ekskluderes fra å delta i organiserte fritidsaktiviteter, utgjør det et tap for organisasjonene og ungdommen selv, samtidig som det på lang sikt er et hinder for en vellykket integrering av minoriteter i det norske samfunnet.

På den andre siden er det ikke gitt at det bør være en politisk målsetning at alle skal delta på alle arenaer. Det norske organisasjonslivet er knyttet til norske kulturelle særtrekk og oppleves derfor ikke nødvendigvis som like naturlig for alle innvandrere å delta i. Organisasjonene i Norge er vokst fram gjennom en historisk prosess knyttet til industrialisering, sekularisering og endrede familiemønstre, som skapte et rom for et

sivilt samfunn i rommet mellom stat, familie og marked. I andre kulturer hvor familie i utvidet forstand spiller en mer dominerende rolle i organiseringen av folks liv og sosiale relasjoner, finnes ikke nødvendigvis dette rommet. Behovet for sosialt samvær, felles opplevelser og tilhørighet dekkes i storfamilien, klanen eller lignende. Å delta i organiserte aktiviteter med fremmede virker da kanskje ikke like naturlig. Mange norske foreninger er knyttet til verdsetting av bestemte aktiviteter, som for eksempel friluftsliv, som ikke har samme tradisjoner i andre land. I mange deler av verden er det for eksempel ikke en selvfølge at det er ”hyggelig” å trække formålsløst rundt i villmarka. Ikke alle innvandrere behøver å ha den samme interessen for å være med i tradisjonelle norske organisasjoner som speiderbevegelsen eller Den Norske Turistforeningen. Organisasjonene er dessuten ofte knyttet til særskilte norske ideologier – som for eksempel motkultur, arbeiderbevegelse, avhold, målbevegelse – som kan være vanskelig å identifisere seg med for innvandrere. Deltakelse i frivillige organisasjoner er uansett nettopp frivillig. Et ”krav” om at innvandrere skal delta i organiserte fritidsaktiviteter på linje med nordmenn kan derfor hevdes å være kulturimperialistisk. Et viktig spørsmål blir derfor; i hvilken grad skal det være en målsetning at innvandrere deltar i aktiviteter som er ”norske” og i hvilken grad skal man godta at minoritetsgrupper følger sine egne skikker for fritid og sosialt samvær dersom disse går på tvers av offisielle målsetninger om integrasjon? Disse spørsmålene vil bli tatt opp til diskusjon i et avsluttende kapittel.

Problemstillinger og analysemodell

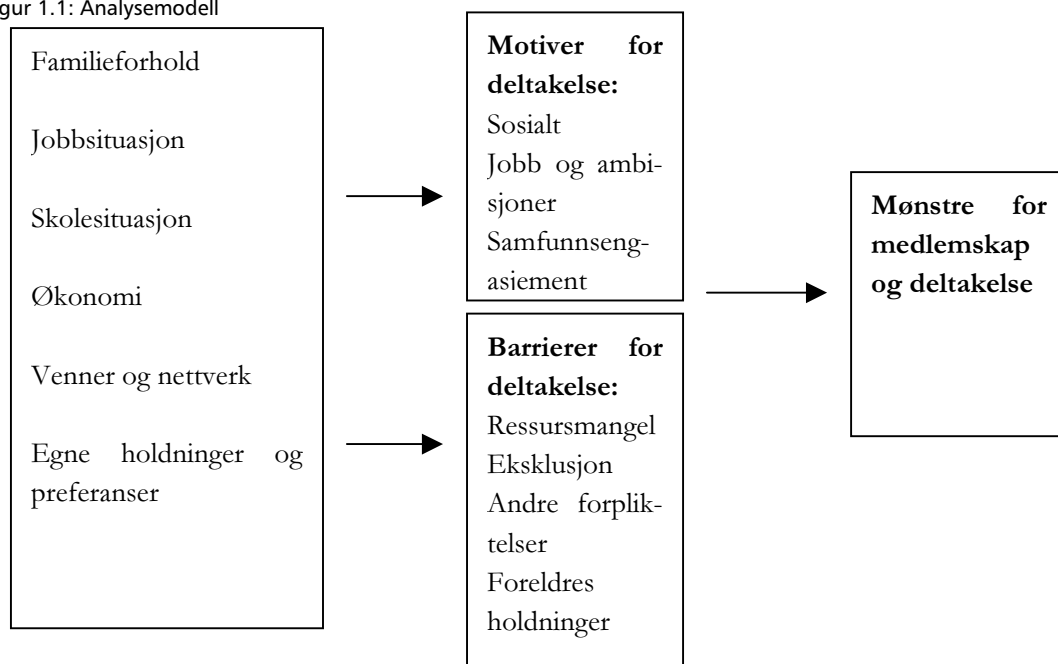
Siktemålet med denne studien er å kartlegge og forklare variasjoner i deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte sosiale aktiviteter blant ulike grupper ungdom i Oslo. I kapittel 2 vil vi kartlegge i hvilken grad ungdom med ulik bakgrunn deltar i organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte sosiale aktiviteter. Vi vil måle deltakelse i ulike typer aktiviteter etter kjønn og landbakgrunn. Når det gjelder etnisk bakgrunn vil vi i analysene undersøke forskjellene mellom ungdom med norsk eller annen vestlig bakgrunn, ungdom med pakistansk bakgrunn og ungdom med annen ikke-vestlig bakgrunn. Årsaken til denne inndelingen er at ungdom med pakistansk bakgrunn er den eneste landgruppen i tillegg til de norske som er stor nok til at det er forsvarlig å presentere land-spesifikke tall.

I de påfølgende to kapitlene vil vi forsøke å finne forklaringer på de forskjellene som finnes mellom ulike grupper. I kapittel 3 tar vi for oss ungdommenes egne preferanser og motiver. Finnes det forskjeller i motiver for å delta i organiserte fritidsaktiviteter mellom ulike ungdomsgrupper, og hvordan varierer disse motivene ut fra hva slags type aktiviteter det er snakk om? Deretter tar vi i kapittel 4 opp eventuelle ytre barrierer mot å delta som ungdommene møter. Hindres de i å delta av manglende ressurser, utestengelse fra andre ungdommer eller negative holdninger til organisasjonsdeltakelse hos foreldrene? I avslutningskapittelet vil vi oppsummere funnene. Vi drøfter også hvorvidt det er et problem dersom noen grupper i mindre grad deltar i organiserte fritidsaktiviteter, samt problematiserer hvor langt inn i den private sfære offentlig politikk bør gå.

Undersøkelsen er basert på individuelle data samlet inn ved at ungdom har fylt ut skjemaer med spørsmål om seg selv og deres forhold til organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte sosiale aktiviteter. Analysen vil derfor konsentrere seg om hvordan egenskaper ved ungdommene selv og deres opplevelse av de organiserte fritidsaktivitetene kan forklare de mønstrene for medlemskap og deltakelse som vi finner. Man kan også tenke seg at egenskaper ved organisasjonene kan bidra til å forklare forskjeller mellom ulike grupper. Er organisasjonene åpne og tilgjengelige for alle ungdommer uansett bakgrunn? Har noen foreninger en mer inkluderende organisasjonskultur enn andre? Hva gjør de ulike organisasjonene selv for å rekruttere ungdom med minoritetsbakgrunn? Disse spørsmålene kan ikke besvares innenfor rammene av denne studien, men det er naturlig å anta at dette har betydning for de spørsmålene som her reises.

Vår analyse vil ta utgangspunkt i det elevene svarer på spørsmål omkring familieforhold, jobb og skole, økonomi, venner og nettverk, foreldres holdninger, egne holdninger og personlige interesser og preferanser. Dette er forhold som bidrar til å forme de enkelte ungdommenes motivasjon og deres muligheter og eventuelle hindringer for å delta i de organiserte fritidsaktivitetene. Slik kan vi kaste lys over hva som former mønstrene for medlemskap og deltakelse i organisasjonsliv og fritidsaktiviteter blant ulike etniske grupper

Figur 1.1: Analysemodell

Data og utvalg

Denne studien bygger på to ulike sett med kvantitative data. Det første er basert på et spørreskjema bestående av 40 spørsmål som ble delt ut til alle videregående skoler i Oslo, hvor de ble fylt ut av elever på grunnkurs i november/desember 2004. Skjemaene ble fylt ut i en skoletime under tilsyn av en lærer. Å samle inn et så omfattende datasett har vært mulig takket være et samarbeid med Utdanningsetaten i Oslo Kommune. De har stått for distribusjon, oppfølging av gjennomføringen ute på skolene og innsamling

av ferdig utfylte skjemaer. Det opprinnelige bruttoutvalget var sammenfallende med populasjonen for undersøkelsen og besto av alle elevene ved grunnkurs ved alle offentlige videregående skoler i Oslo kommune. Dette utgjorde i alt 4930 elever. Privatskolene og spesialskolene er holdt utenfor undersøkelsen. Deretter var det to typer frafall. På den ene siden var det et skolevist frafall ved at noen skoler valgte å ikke delta. Undersøkelsen ble gjennomført i en periode da skolene var under et stramt tidspress med halvårsprøver og ulike tester. Tre av skolene – Sogn Videregående Skole, Ullern og Ulsrud – valgte derfor å ikke delta grunnet manglende kapasitet. Elevene på grunnkurs ved Sogn utgjør 663 elever, ved Ullern er det 162 elever på grunnkurs og Ulsrud har 247. Til sammen utgjorde dette 1072 personer. I tillegg var det et individuelt frafall ved at enkelte elever ikke var til stede når undersøkelsen ble gjennomført eller ikke ville delta. Det individuelle frafallet utgjorde 860 elever. Avhengig av hvorvidt vi regner bruttoutvalget som hele populasjonen og inkluderer både det skolevise og det individuelle frafallet, eller regner de skolene som takket ja til å være med som bruttoutvalg, og bare regner med det individuelle frafallet, får vi en svarprosent på henholdsvis 60,8 (A) eller 77,7 (B) prosent.

Figur 1.2: Utvalg

	Antall	Svar- prosent (A)	Svar- prosent (B)
Populasjon/ bruttoutvalg(A) (alle elever ved grunnkurs videregående skole i Oslo)	4930	100	
- Elever ved skoler som ikke ville delta (Sogn VGS, Ullern, Ulsrud)	1072		
= bruttoutvalg(B) (elever ved skolene som ville delta)	3858		100
- Individuelt frafall	860		
= Netto utvalg (N)	2998	60,8	77,7

I tillegg til dette datasettet har vi trukket inn data fra et annet Fafo-prosjekt. I forbindelse med studien ”Den gode oppvekst”, ble det gjennomført personlige intervjuer med 400 pakistanske og 220 somaliske familier, samt en postalundersøkelse blant 3900 andre familier fra majoritetsbefolkningen. Dette omfatter noe over 5000 skolebarn fra majoritetsbefolkningen, ca. 700 pakistanske og 400 somaliske skolebarn. De to datasettene utfyller hverandre ved at det første inneholder detaljerte opplysninger om ungdommens holdninger og fritidsvaner med særlig vekt på organiserte aktiviteter, mens det andre er basert på intervjuer med foreldre og inneholder direkte informasjon om foreldrenes deltakelse i og holdninger til barnas skole- og fritidsaktiviteter.

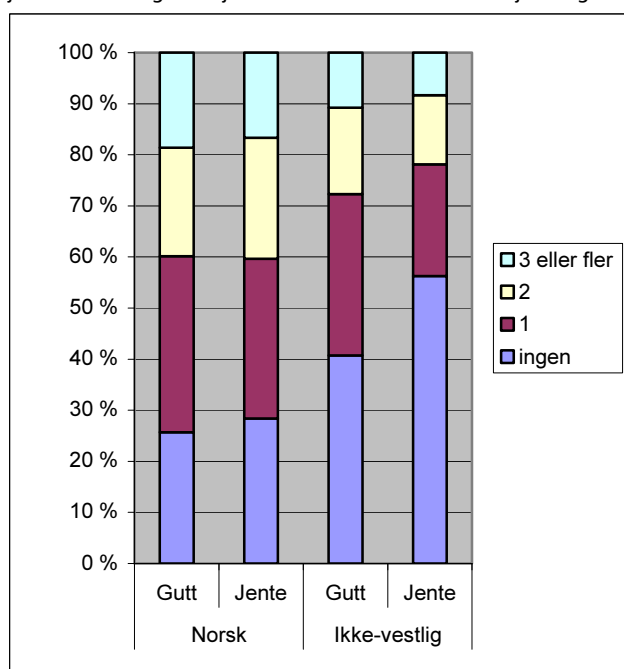
2. Medlemskap og deltakelse

I dette kapitlet vil vi presentere de sentrale funnene om Oslo-ungdoms deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Videre vil vi ta for oss deltakelse i skolerelaterte sosiale aktiviteter. Hensikten med dette kapitlet er å se om det finnes systematiske variasjoner i deltakelsen, og om det er enkelte grupper som faller utenfor de ulike tilbudene som finnes til ungdom i denne aldersgruppen. Vi vil ta for oss gutter og jenter med norsk bakgrunn, med ikke-vestlig bakgrunn generelt og med bakgrunn fra enkelte ikke-vestlige landgrupper, og se nærmere på hvem som er med i foreninger og organisasjoner, hvilke typer organisasjoner man er med i og hvor aktive man er i dem.

Organisasjonsmedlemskap

Nordmenn generelt og norske ungdommer spesielt er svært aktive i organisasjonslivet. Over halvparten av alle nordmenn over 16 år er medlem i minst en organisasjon (SSB). Norsk institutt for forskning på oppvekst, aldring og velferd (NOVA) har gjennomført to landsdekkende representative ungdomsundersøkelser med ti års mellomrom, Ung i Norge 1992 og Ung i Norge 2002. Disse viste at andelen organisasjonsmedlemmer blant ungdom har sunket noe i denne perioden, fra 76 prosent i 1992 til 65 prosent i 2002. De fant også at organisasjonsdeltakelsen synker noe med økende alder, fordi mange slutter i løpet av tenårene. De fleste som ikke var medlem i noen organisasjon hadde vært medlemmer tidligere. Bare sju prosent hadde aldri vært medlem i en organisasjon. I vårt utvalg av Oslo-ungdom er de fleste 16 år gamle. Organisasjonsprosenten blant 16 åringer på landsbasis var i 2002 62 prosent (Krange & Strandbu 2004). I vårt Oslo-utvalg oppgir totalt 66,5 prosent at de er medlemmer i en eller flere organisasjoner. At tallet er litt høyere kan bety at organisasjonsprosenten er høyere i Oslo enn i landet totalt. Spørsmålet var heller ikke helt likt formulert i de to undersøkelsene, og dette kan ha hatt innvirkning på resultatene.

Figur 2.1: Prosent av elevene ved grunnkurs i videregående skole i Oslo som er medlemmer av en eller flere organisasjoner. Antall organisasjoner man er medlem i. Etter kjønn og bakgrunn. N=2998

Det er færre ungdom med innvandrerbakgrunn som er medlemmer i en organisasjon. De ungdommene med innvandrerbakgrunn som er med i organisasjonslivet er dessuten med i færre organisasjoner enn de som har norsk bakgrunn. Det er særlig jentene med ikke-vestlig bakgrunn som i liten grad er medlemmer i en organisasjon.

Her har vi presentert tall for gutter og jenter med norsk bakgrunn og med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn.¹ En inndeling i såpass grove kategorier som norsk/vestlig versus ikke-vestlig, kan skjule forskjeller mellom ulike landgrupper når det gjelder deltakelse. I tabell 2.2 har vi derfor delt utvalget inn etter land- og regionbakgrunn. Her må man være oppmerksom på at antallet respondenter (N) i enkelte av gruppene er svært lavt. Dette har betydning for hvor sikre vi kan være på at funnene våre er riktige. I kolonne fire har vi derfor oppgitt konfidensintervaller for totaltallene.²

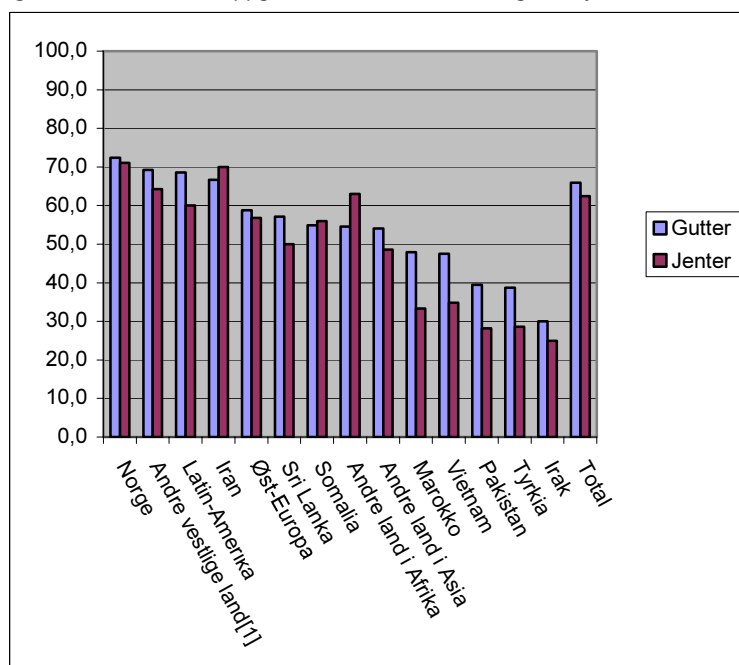
¹ I kategorien "norsk" har vi her og i de senere analysene inkludert ungdom med annen vestlig innvandrerbakgrunn. Disse utgjør kun 52 personer og skiller seg lite fra de med norsk bakgrunn når det gjelder deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte sosiale aktiviteter. Til vestlige land regnes her Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia/Oceania. I kategorien "ikke-vestlig" regner vi personer med innvandrerbakgrunn fra land utenom Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia/Oceania. Vi benytter oss av SSB sin definisjon av innvandrere. Til innvandrerbefolkningen regnes personer som enten selv er født i utlandet eller har to utenlandsfødte foreldre.

² Konfidensintervaller sier noe om hvor sikre anslagene er. Vi kan si at de "sanne" gjennomsnittsverdiene i populasjonen med 95% sannsynlighet befinner seg innenfor disse intervallene. Konfidensintervaller regnes ut i fra antall respondenter i hver kategori. I vårt tilfelle består populasjonen av alle elever i første klasse på videregående skole i Oslo. Vårt utvalg utgjør over 60 prosent av denne populasjonen. Dersom vi bare ønsker å si noe om dette årets kull av førsteklasinger i Oslo, så kan vi derfor gå ut i fra at tallene er sikrere enn hva konfidensintervallene antyder.

Tabell 2.2: Andel organisasjonsmedlemmer blant ulike landgrupper. Prosent. N=2998

Landbakgrunn	Gutter	Jenter	Totalt	Konfidens- intervall	N
Norge	73,6	71,1	72,4	+/- 1,9	2037
Andre vestlige land	73,9	64,3	69,2	+/- 12,5	52
Latin-Amerika	78,6	60,0	68,6	+/- 15,4	35
Iran	63,6	70,0	66,7	+/- 15,4	33
Øst-Europa	63,3	56,8	58,8	+/- 11,7	68
Sri Lanka	64,7	50,0	57,1	+/- 16,4	35
Somalia	58,3	56,0	54,9	+/- 13,7	51
Andre land i Afrika	44,4	63,0	54,5	+/- 13,2	55
Andre land i Asia	61,1	48,6	54,0	+/- 8,8	124
Marokko	62,5	33,3	47,9	+/- 14,1	48
Vietnam	64,7	34,8	47,5	+/- 15,5	40
Pakistan	53,1	28,2	39,4	+/- 6,0	251
Tyrkia	47,1	28,6	38,7	+/- 17,1	31
Irak	35,7	25,0	30,0	+/- 16,4	30
Ikke-vestlige totalt	59,3	43,8	51,1	+/- 3,5	799
Total	69,6	62,4	65,9	+/- 2,0	2890

Figur 2.2: Prosent som oppgir at de er medlem i en organisasjon, etter landbakgrunn og kjønn. N=2998

På tross av usikkerheten knyttet til en del av tallene, ser vi at det er særlig jenter med bakgrunn fra land som Marokko, Vietnam, Pakistan og Irak som skiller seg ut ved lav andel organisasjonsmedlemmer. Blant ungdom med pakistansk bakgrunn, som er den

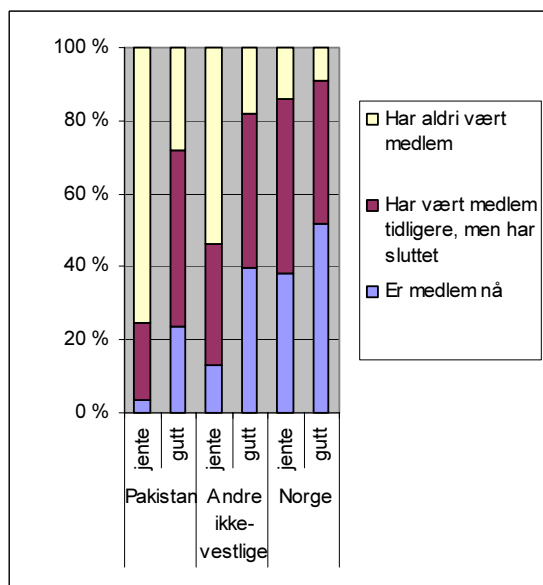
klart største av de ikke-vestlige landgruppene, er det bare litt over 28 prosent av jentene som oppgir at de er med i en forening eller organisasjon, mot over 70 prosent blant jenter med norsk bakgrunn. Her må man dessuten ta høyde for at det allerede er skjedd en seleksjon av pakistanske jenter ved inngangen til videregående skole. Vi kan regne med at de som går på videregående skole, deltar mer i organiserte fritidsaktiviteter enn de som ikke gjør det. Vi har valgt å vise resultatene for ungdom med pakistansk bakgrunn separat i de etterfølgende tabellene. Dette skyldes at ungdom med pakistansk bakgrunn er den eneste ikke-vestlige gruppen som er stor nok, og at denne gruppen skiller seg ut i lite aktiv retning. De fleste andre landgruppene er så små at det i de fleste sammenhengene ikke gir mening å oppgi resultatene for seg. Vi må likevel understreke at det er store variasjoner mellom ulike landgrupper. Vi ser for eksempel at iranske jenter er like aktive i organisasjonslivet som de norske, mens tyrkiske og irakiske er enda mindre aktive enn de pakistanske. Når vi presenterer alle ungdommer med bakgrunn fra ikke-vestlige land utenom Pakistan i en gruppe, dekker vi dermed over at det er et stort mangfold i denne gruppen.

Medlemskap i ulike typer organisasjoner

Det finnes mange typer foreninger og organisasjoner som ungdom kan være medlem av. Vi spurte ungdommene i utvalget om hvorvidt de er medlemmer nå, om de har vært medlem tidligere og har sluttet, eller om de aldri har vært medlem i idrettslag, fritidsklubb/ungdomshus, hobbyforeninger, speideren, partipolitiske ungdomsorganisasjoner, saksorienterte politiske ungdomsorganisasjoner, humanitære organisasjoner, religiøse organisasjoner, innvandrersorganisasjoner for ungdom og innvandrersorganisasjoner for voksne. Grunnen til at vi har skilt på de to siste er at det er stor forskjell mellom innvandrersorganisasjoner som har en ungdomsgruppe eller lignende, og ungdomsorganisasjoner som drives av innvandrerungdom, både når det gjelder organisasjonsform og aktiviteter. Eksempler på det første kan være kulturforeninger knyttet til bestemte land eller etniske grupper, mens eksempler på de siste kan være organisasjoner som Norsk Tyrkisk Ungdomsforening, Himilo Youth eller African Youth in Norway.

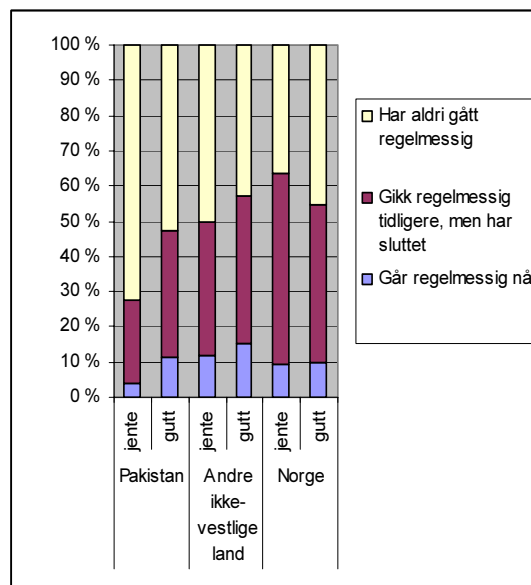
Idrettslag

Figur 2.3: Prosent som henholdsvis er medlem av nå, tidligere har vært medlem eller aldri har vært medlem av idrettslag, etter opphavsregion og kjønn. N=2998.

Fritidsklubber

Figur 2.4: Prosent som går regelmessig på fritidsklubber/ungdomshus, nå og tidligere, etter opphavsregion og kjønn. N=2998.

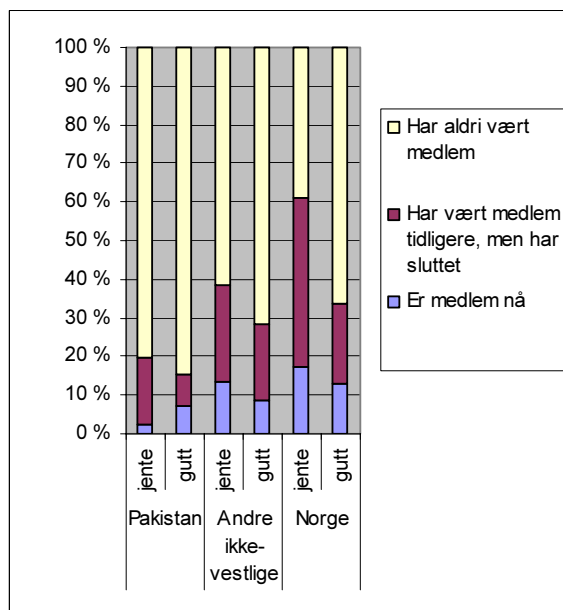
Nesten halvparten av elevene med norsk bakgrunn er med i et idrettslag, og de aller fleste har vært medlem tidligere. Dette gjelder både gutter og jenter, selv om det er litt høyere deltakelse blant guttene. De pakistanske ungdommene skiller seg ut med meget lav deltakelse og store kjønnsforskjeller. Blant jentene med pakistansk bakgrunn er det bare 3,8 prosent som oppgir at de er med i idrettslag. Et flertall av de andre ikke-vestlige jentene har heller aldri vært medlem i et idrettslag, men deltakelsen er høyere både for gutter og jenter for andre ikke-vestlige i gjennomsnitt.

Når det gjelder fritidsklubber har vi ikke spurt om de er medlemmer, men om de går på fritidsklubb eller ungdomshus regelmessig, det vil si minst en gang i måneden. Informantene i vårt utvalg er rundt 16 år, og vi kan se av figur 2.4 at de fleste har sluttet å gå regelmessig på fritidsklubb i denne alderen. Fritidsklubber har blitt trukket fram som et godt tilbud til ungdom som ellers er forhindret fra å delta i andre organiserte fritidsaktiviteter, ettersom de er gratis eller meget billige og ikke krever spesielle kunnskaper eller ferdigheter for å bli med (St. meld 39 (2001-2002)). Fra før vet vi at innvandrere i større grad opplever økonomiske vanskeligheter enn den øvrige befolkningen. Antakelsen om at fritidsklubbene derfor kan være et tilgjengelig alternativ for minoritetsungdom får en viss støtte i våre funn. Noen flere ikke-vestlige gutter fra andre land enn Pakistan oppgir at de går på fritidsklubb regelmessig, men også blant disse er det mange som har sluttet. Når det gjelder fritidsklubber deltar dessuten jenter med annen ikke-vestlig bakgrunn enn Pakistan i nesten like stor grad som ungdom med norsk bakgrunn. Dette gjelder imidlertid ikke de pakistanske jentene som deltar i mindre grad enn andre ungdommer. Bortsett fra dette er forskjellene mellom ulike grupper relativt små når det gjelder delta-

kelse i fritidsklubbene. Men dette er et tilbud som hovedsakelig treffer litt yngre ungdommer enn de som er i vårt utvalg.

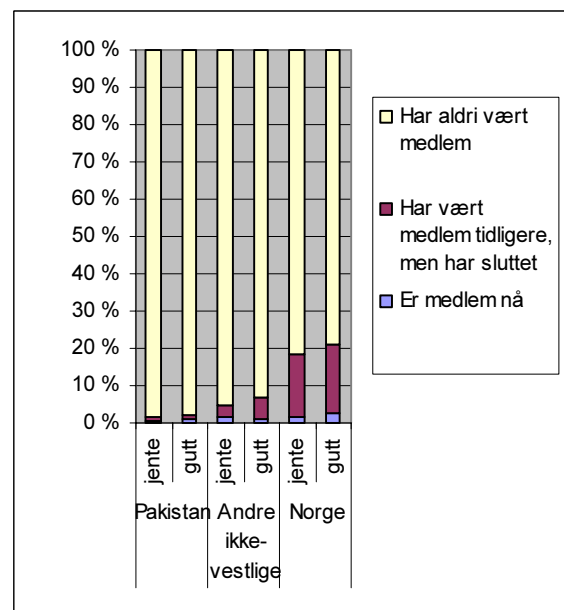
Hobbyforeninger

Figur 2.5: Prosent som henholdsvis er medlem av nå, tidligere har vært medlem eller aldri har vært medlem av hobbyforeninger, etter opphavsregion og kjønn. N=2998.

Speidern

Figur 2.6: Prosent som henholdsvis er medlem av nå, tidligere har vært medlem eller aldri har vært medlem av speidern, etter opphavsregion og kjønn. N=2998.

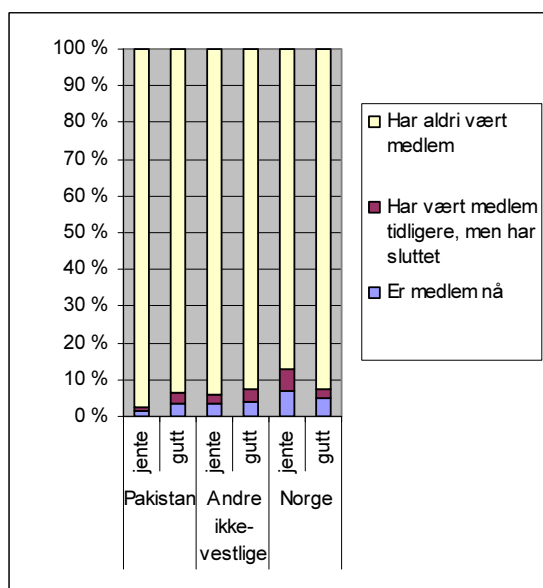

Hobbyforeninger kan for eksempel være klubber, foreninger eller organisasjoner hvor man driver med musikk, dans, drama, maling/tegning, film, sjakk, rollespill eller lignende. Det betyr at det er en lang rekke ulike typer virksomheter som befinner seg i denne kategorien. Totalt er 13 prosent med i en hobbyforening. Blant ungdom med bakgrunn fra Norge eller ikke-vestlige land utenom Pakistan finner vi at noen flere jenter enn gutter er med. Det er ingen forskjell i forhold til hvor mange som er med nå, men noen flere med norsk bakgrunn har vært med tidligere. Blant ungdom med pakistansk bakgrunn er det derimot enda færre jenter enn gutter som deltar. Dette skyldes at flere har sluttet.

Målgruppen for speiderbevegelsen er hovedsakelig barn og ungdommer som er litt yngre enn de som er i vårt utvalg. Derfor ser vi at det er mange flere som har sluttet enn som fortsatt er medlem. Det er i all hovedsak de med norsk bakgrunn som er eller har vært med i speideren. Speiderorganisasjonene har gjerne et kristent verdigrunnlag og er dessuten nært knyttet til norske friluftstradisjoner. Det er derfor ikke så overraskende at de ikke trekker til seg store grupper av innvandrerungdom. Blant ungdom med pakistansk bakgrunn har praktisk talt ingen vært med i speidern.

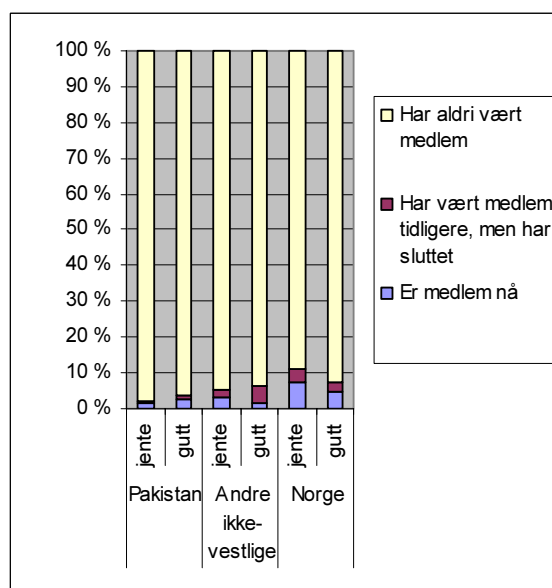
Partipolitiske ungdomsorg.

Figur 2.7: Prosent som henholdsvis er medlem av nå, tidligere har vært medlem eller aldri har vært medlem av partipolitiske ungdomsorganisasjoner, etter opphavsregion og kjønn. N=2998.

Saksorienterte ungdomsorg.

Figur 2.8: Prosent som henholdsvis er medlem av nå, tidligere har vært medlem eller aldri har vært medlem av saksorientert pol ungdomsorg, etter opphavsregion og kjønn. N=2998.

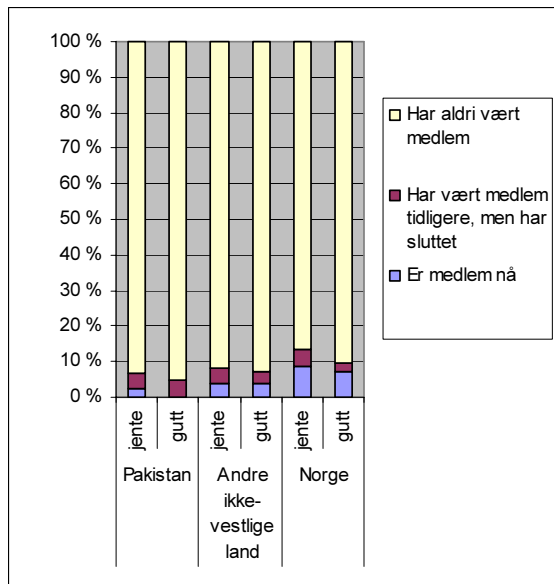
De politiske ungdomsorganisasjonene har i hele etterkrigstiden vært framhevet som ”skoler i demokrati” (Olsen 1955, Hernes 1982). Gjennom deltakelse i disse organisasjonene tenker man seg at ungdom sosialiseres inn i en demokratisk tenkemåte. Når de politiske ungdomsorganisasjonene de siste årene har lidd under sviktende oppslutning og i økende grad hatt problemer med å rekruttere medlemmer, blir dette gjerne framstilt som et symptom på demokratisk forfall og manglende politisk engasjement blant dagens ungdom (Wollebæk 2001, NOU 2003:19). I et slikt perspektiv blir det avgjørende at innvandrere og etterkommere etter innvandrere trekkes inn i de partipolitiske ungdomsorganisasjonene. Andre forfattere har på sin side trukket fram at den sviktende oppslutningen i de tradisjonelle politiske organisasjonene henger sammen med at det har oppstått nye arenaer for politisk engasjement og andre former for samfunnsdeltakelse utenfor de tradisjonelle organisasjonsstrukturene (Ødegård 2003). I dette perspektivet blir de politiske ungdomsorganisasjonene bare en av mange ulike arenaer for politisk engasjement hvor det er viktig å inkludere minoriteter. I figur 2.7 ser vi at de færreste ungdommene – uansett bakgrunn – er eller har vært med i en partipolitisk ungdomsorganisasjon. Andelen som er eller har vært med i en partipolitisk ungdomsorganisasjon er omtrent lik for gutter med pakistansk eller norsk bakgrunn og gutter og jenter med annen ikke-vestlig bakgrunn. De som skiller seg ut er norske jenter som i større grad er eller har vært medlemmer – og pakistanske jenter, hvorav nesten ingen er eller har vært medlemmer. Likevel; hovedintrykket er at deltakelsen er gjennomgående lav i alle grupper.

Mens de politiske organisasjonene knyttet til partiene mister medlemmer, trekkes gjerne mer saksorienterte organisasjoner løsrevet fra de tradisjonelle parti- og klasse-

strukturene fram som eksempler på hvordan det politiske engasjementet tar nye former (Sivesind 2003). Eksempler på saksorienterte politiske ungdomsorganisasjoner kan være organisasjoner som Natur og Ungdom, Attac, Ja/Nei til EU, antirasistiske organisasjoner og lignende. Her ser vi at ungdom med ikke-vestlig bakgrunn deltar i enda mindre grad enn i de partipolitiske organisasjonene. Jenter deltar i litt større grad blant norske ungdommer. De aller fleste – uavhengig av kjønn og bakgrunn – har likevel aldri vært med i en saksorientert politisk ungdomsorganisasjon. Deltakelsen er lavest blant de pakistanske jentene hvorav nesten ingen er eller har vært med.

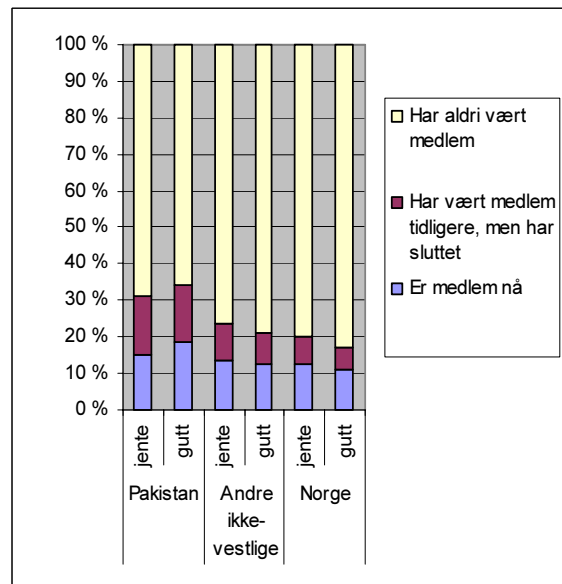
Humanitære organisasjoner

Figur 2.9: Prosent som henholdsvis er medlem av nå, tidligere har vært medlem eller aldri har vært medlem av **humanitære organisasjoner**, etter opphavsregion og kjønn. N=2998.

Religiøse organisasjoner

Figur 2.10: Prosent som henholdsvis er medlem av nå, tidligere har vært medlem eller aldri har vært medlem av **religiøse organisasjoner**, etter opphavsregion og kjønn. N=2998.

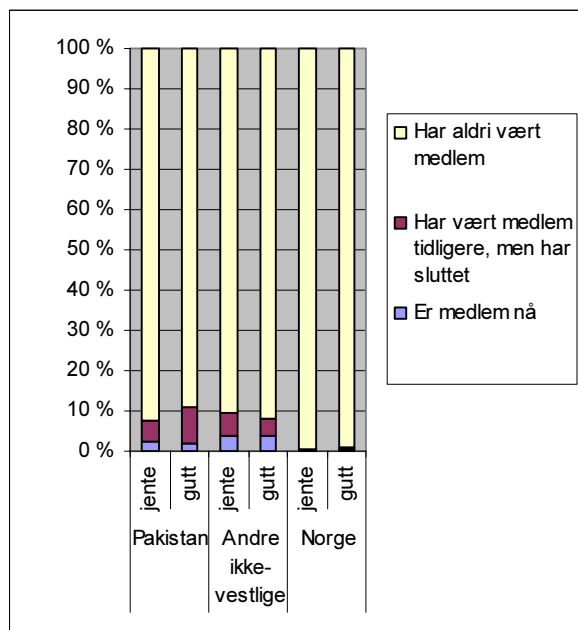

I de humanitære organisasjonene, som for eksempel Røde Kors og Norsk Folkehjelp, er det også en del færre medlemmer blant ungdom med ikke-vestlig bakgrunn. Det er færrest medlemmer blant ungdom med pakistansk bakgrunn. Blant de pakistanske guttene er det ingen som fortsatt er medlemmer.

Når det gjelder religiøse organisasjoner har vi ikke skilt mellom ulike religiøse trosretninger. Her skiller ungdom med pakistansk bakgrunn seg ut ved at litt flere er eller har vært medlemmer, men forskjellen er ikke veldig stor. For jenter med pakistansk bakgrunn er de religiøse organisasjonene den type organisert fritidsaktivitet som klart flest er medlemmer i.

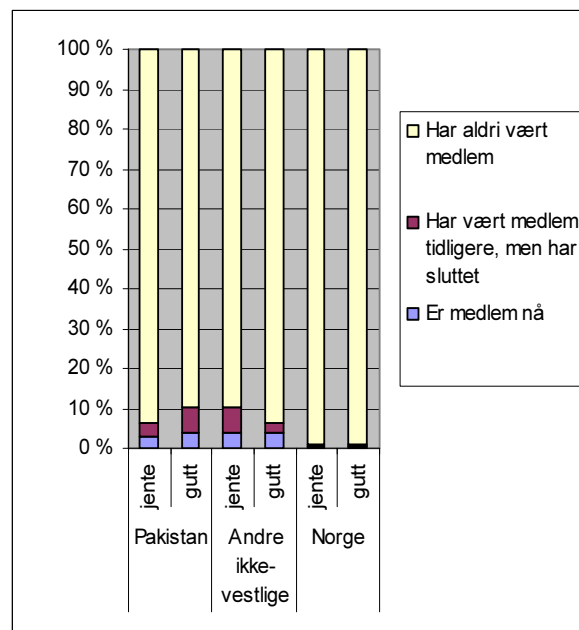
Innvandrer-org. ledet av voksne

Figur 2.11: Prosent som henholdsvis er medlem av nå, tidligere har vært medlem eller aldri har vært medlem av innvandrerorganisasjoner ledet av voksne, etter opphavsregion og kjønn. N=2998.

Innvandrer-org. ledet av ungdom

Figur 2.12: Prosent som henholdsvis er medlem av nå, tidligere har vært medlem eller aldri har vært medlem av innvandrerorganisasjoner ledet av ungdom, etter opphavsregion og kjønn. N=2998.

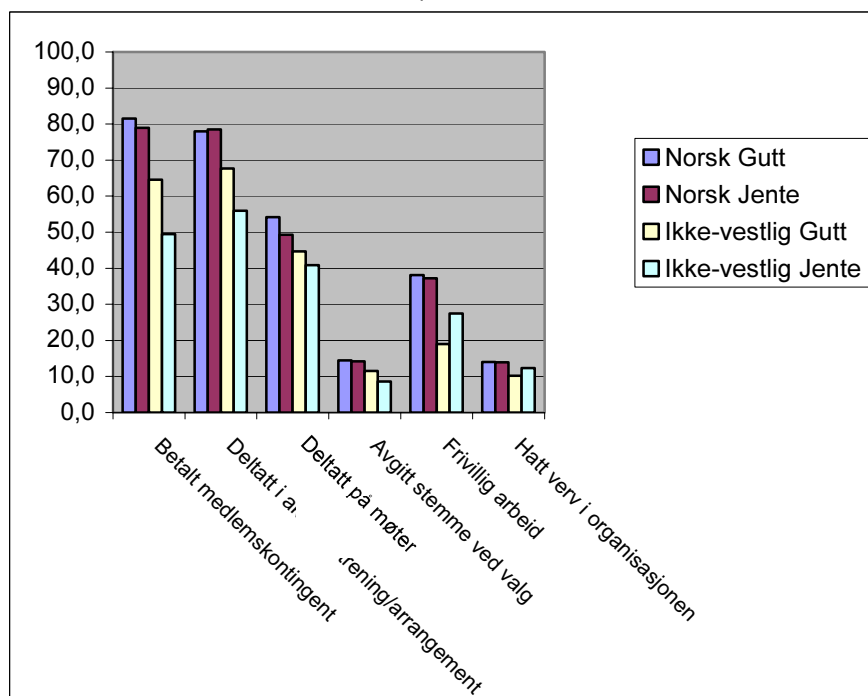
Ikke overraskende er få ungdommer med norsk bakgrunn medlemmer i innvandrerorganisasjoner. Men det er heller ikke så mange med minoritetsbakgrunn som er det, bare 3 prosent til sammen. Litt flere har vært medlem tidligere, men dette utgjør ikke noen stor andel av minoritetsungdommene. Fire prosent av ungdommene med minoritetsbakgrunn er medlemmer i innvandrerforeninger ledet av ungdom. Her er det ingen betydelig forskjell mellom ungdom med pakistansk bakgrunn og annen ikke-vestlig bakgrunn eller mellom gutter og jenter.

Aktiviteter i organisasjonene

I de foregående avsnittene har vi sett at ungdom med minoritetsbakgrunn deltar mindre i organiserte fritidsaktiviteter enn etnisk norske ungdommer. Den største minoritetsgruppen – de som har pakistansk bakgrunn – deltar i enda mindre grad enn andre ikke-vestlige ungdommer. Spesielt jenter med pakistansk bakgrunn skiller seg ut med meget lav deltakelse. I dette avsnittet skal vi se at denne tendensen forsterkes ytterligere når vi ser på hva slags aktiviteter de har vært med på i organisasjonene. Hittil har vi presentert hva ungdommene har svart på spørsmålet om hvorvidt de er medlem i en organisasjon. Organisasjonsdeltakelse handler imidlertid ikke bare om hvorvidt man er medlem eller ikke, og det er mange måter å delta i organisasjonsvirksomhet på. For noen betyr medlemskapet bare at de betaler en mindre årlig sum i medlemskontingent og mottar et medlemsblad med jevne mellomrom. For andre kan organisasjonsvirksomheten oppta en stor del av fritiden og utgjøre en viktig del av deres sosiale nettverk og identitet. For atter andre kan det bare bety at de tror de står oppført i en medlemsliste. Som et mål på

hvor aktive ungdommene er i organisasjonene har vi spurt de som har oppgitt at de er medlemmer i en organisasjon eller forening om hva slags aktiviteter de har vært med på i foreningen. Her har vi for enkelhets skyld kun skilt mellom ungdom med norsk og ikke-vestlig opprinnelse inkludert de med pakistansk bakgrunn.

Figur 2.13: Prosent av de som oppgir at de er medlemmer i en forening/ organisasjon som har vært med på ulike aktiviteter i forbindelse med sitt medlemskap.

Her har vi bare spurt de som har oppgitt at de er medlemmer i en organisasjon eller forening. Vi ser at ungdom med ikke-vestlig bakgrunn, og da særlig jentene, ikke bare i mindre grad er medlemmer i organisasjoner. De som er medlemmer er også i langt mindre grad aktive i foreningene enn de med norsk bakgrunn. Av de som har oppgitt at de er medlemmer har bare halvparten av jentene med ikke-vestlig bakgrunn betalt medlemsavgift, mot 80 prosent for ungdom med norsk bakgrunn totalt. Jevnt over ser vi at ungdommen med ikke-vestlig bakgrunn er langt mindre aktive i organisasjonene når det gjelder alle de typer aktiviteter som forbindes med å delta i foreningsvirksomhet. Dessuten er jentene mindre aktive enn guttene, og dette gjelder spesielt for de med ikke-vestlig bakgrunn. Unntaket er å gjøre frivillig arbeid for organisasjonene. Blant jentene med ikke-vestlig bakgrunn som er med i en organisasjon ser vi at det er flere som har arbeidet frivillig enn det er blant guttene med ikke-vestlig bakgrunn.

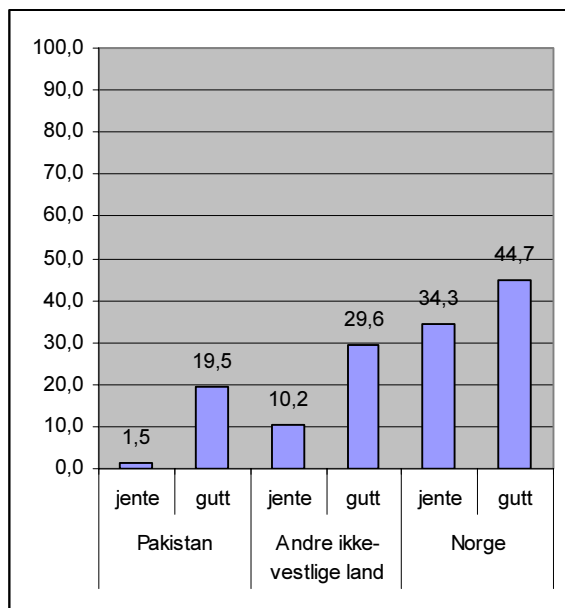
Aktive medlemmer i idrettslag og andre typer organisasjoner

På bakgrunn av de svarene som ble gitt på spørsmål om hvorvidt man er medlem og hvorvidt man har deltatt i ulike typer aktiviteter, vil vi her skille mellom de som er aktive medlemmer i henholdsvis idrettslag og andre typer foreninger. Vi har valgt å se disse to atskilt, fordi idrettslagene skiller seg fra de andre typene foreninger ved at det er den

klart største aktiviteten, ved at innholdet i aktivitetene skiller seg fra de andre mer verdi-baserte foreningene, og fordi idrettslagene står ovenfor noe annerledes utfordringer når det gjelder rekruttering. Til andre typer organisasjoner regner vi hobbyforeninger, speiderforeninger, partipolitiske ungdomsorganisasjoner, saksorienterte politiske ungdomsorganisasjoner, humanitære organisasjoner, religiøse organisasjoner og innvandrersorganisasjoner. Her holder vi fritidsklubbene utenfor, siden det der ikke er snakk om medlemskap i denne forstand. Når vi vil trekke fram de aktive medlemmene er det fordi vi ønsker å skille ut de som kun er medlemmer ”på papiret” og hvor medlemskapet ikke har noen praktisk betydning for deres sosiale liv. Vi setter terskelen for å karakteriseres som et aktivt medlem relativt lavt. Som aktive medlemmer regner vi de som enten har betalt medlemsavgift, deltatt i aktiviteter/trening/arrangement i regi av foreningen eller deltatt på et møte i foreningen. Dersom man har gjort en av disse tingene regnes de som et aktivt medlem. Vi kan anta at for de som har oppgitt at de er medlemmer i en forening, men som ikke har gjort noen av disse tingene, så har medlemskapet liten praktisk betydning.

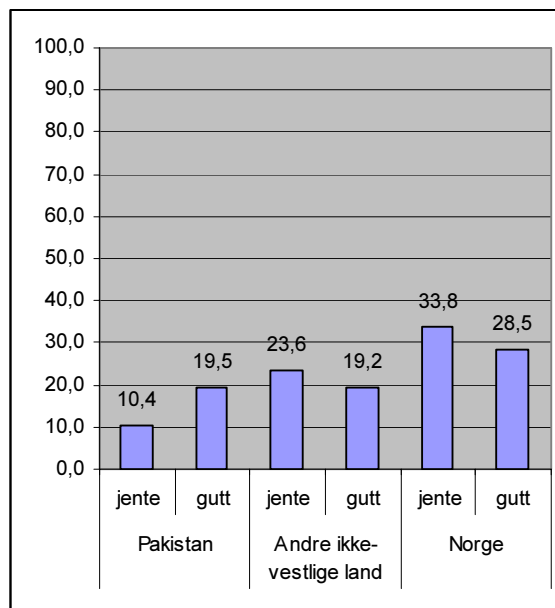
Idrettslag

Figur 2.14: Prosent som er aktive medlemmer i idrettslag, etter kjønn og bakgrunn. N=2866.

Andre typer foreninger

Figur 2.15: Aktive medlemmer i foreninger utenom idrettslag. Etter kjønn og bakgrunn. Prosent. N=2866.

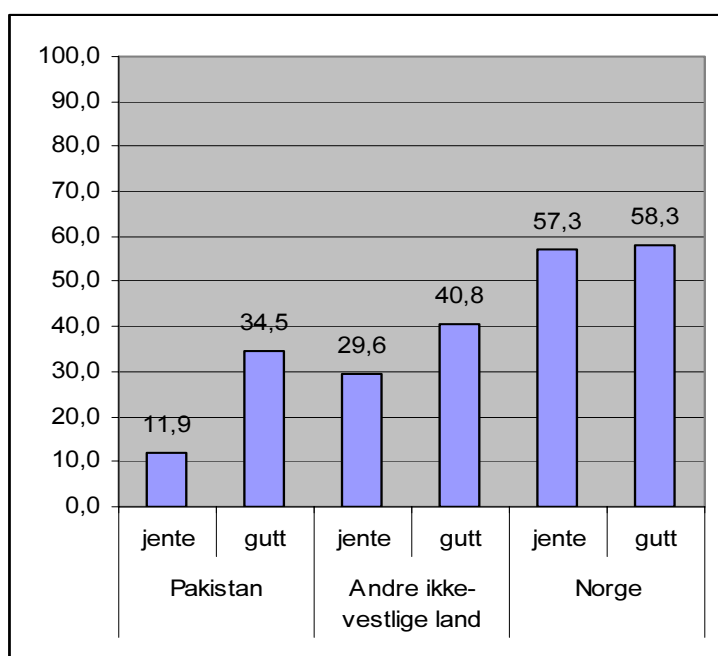
Totalt er 33,5 prosent av utvalget aktive medlemmer i idrettslag. Av figur 2.14 kan vi se at det er store forskjeller mellom ungdom med ulik etnisk bakgrunn og til dels også mellom gutter og jenter. Omtrent 40 prosent av ungdommene med norsk bakgrunn kan regnes som aktive medlemmer i idrettslag. Det er en del flere gutter enn jenter som er aktive medlemmer blant ungdom med norsk bakgrunn. Blant ungdom med ikke-vestlig bakgrunn er det langt færre som deltar aktivt, og her er det større kjønnsforskjeller. Blant de med pakistansk bakgrunn, som er den største gruppen av ungdom med ikke-vestlig bakgrunn, er det praktisk talt ingen jenter som er aktive medlemmer i et idrett-

slag. Blant andre ikke-vestlige ungdommer er det litt høyere deltakelse både blant gutter og jenter, men også her er det store kjønnsforskjeller.

Når vi tar for oss aktive medlemmer i andre typer foreninger, ser vi at forskjellene mellom minoritet og majoritet blir litt mindre, til dels fordi det er litt færre av de norske ungdommene som er aktive her enn i idrettslagene. Både blant ungdom med norsk bakgrunn og bakgrunn fra ikke-vestlige land utenom Pakistan er det høyest deltakelse blant jentene. I den pakistanske gruppa har derimot jentene den laveste andelen aktive medlemmer. Bare litt over ti prosent av de pakistanske jentene er aktive i foreninger utenom idrettslag. Som vi så i figur 2.10, dreier dette seg hovedsakelig om religiøse foreninger.

Aktive medlemmer totalt

Figur 2.16: Prosent som er aktive i idrettslag eller andre typer foreninger totalt, etter kjønn og bakgrunn. Prosent. N=2866.

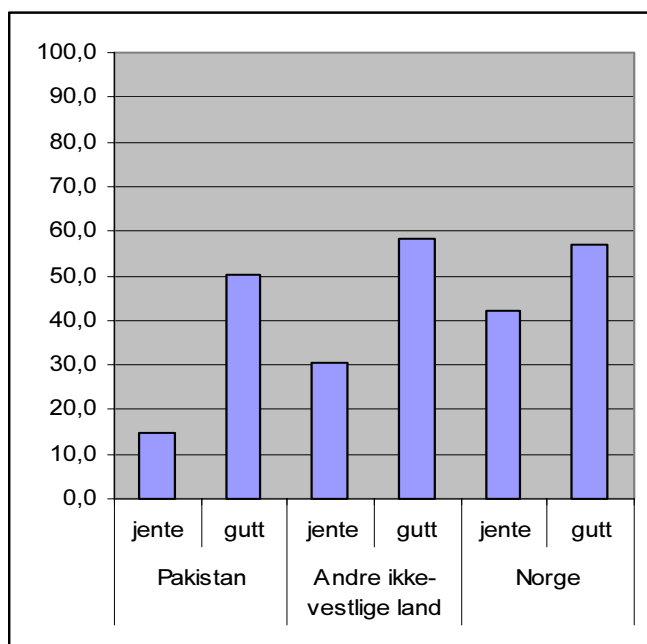

Når vi slår sammen tallene for idrettslag og andre typer foreninger ser vi at det er stor forskjell i aktiv organisasjonsdeltakelse mellom norske ungdommer og ungdom med opprinnelse i Pakistan og andre ikke-vestlige land. Blant de ikke-vestlige og særlig blant de pakistanske er det også betydelige kjønnsforskjeller. Sammenliknet med andre grupper har pakistanske jenter svært lav organisasjonsdeltakelse. Under 12 prosent av jentene med pakistansk bakgrunn er aktive i noen type forening. De pakistanske jentene som deltar i organisasjoner gjør det hovedsakelig i religiøse organisasjoner. Nærmere 58 prosent av deres jevnaldrende med norsk bakgrunn er aktive organisasjonsmedlemmer. Blant ungdom med norsk bakgrunn er det ingen forskjell mellom gutter og jenter når vi slår sammen idrettslag og andre typer foreninger. Mens gutter er mer aktive i idrettslag, er jenter mer aktive i andre typer foreninger.

Trening utenom idrettslag

Idrettslagene er ikke den eneste arenaen for å bedrive sportsaktiviteter sammen med andre. På den ene siden har idrettslagene møtt konkurranse fra kommersielle tilbud i form av helsestudioer som tilbyr ulike former for trening. På den andre siden er det mange som driver med sportsaktiviteter sammen med venner utenom idrettslagene. Dette kan dreie seg om alt fra rullebrett og klatring til løkkefotball. Figur 2.17 viser hvor mange som enten trener på helsestudio eller driver med uorganiserte sportsaktiviteter sammen med venner hver uke.

Figur 2.21: Prosent som trener på helsestudio eller driver sportsaktiviteter utenom idrettslag omtrent en gang i uka eller oftere, etter kjønn og bakgrunn. N=2866

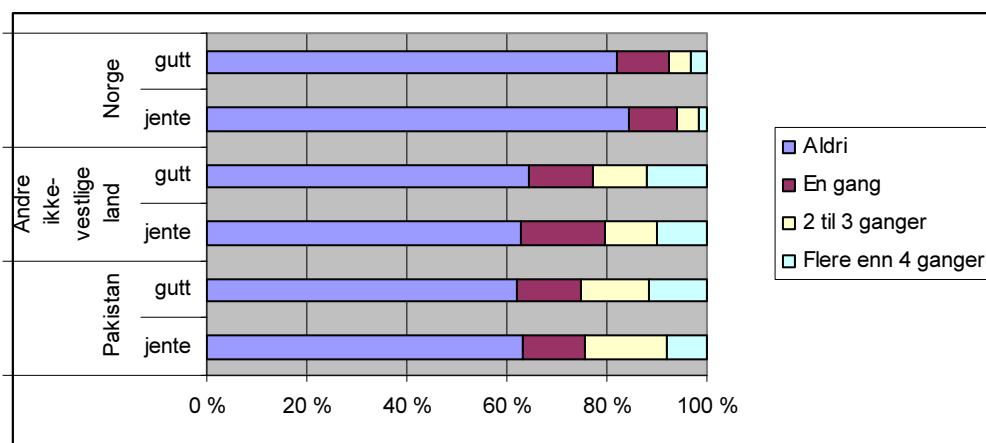
Figuren viser at det er liten forskjell mellom gutter med norsk og ikke-vestlig bakgrunn. Ser vi på helsestudio og uorganiserte aktiviteter hver for seg finner vi at det er flere gutter med norsk bakgrunn som trener i helsestudio, mens det er flere gutter med ikke-vestlig bakgrunn som driver med uorganiserte sportsaktiviteter sammen med venner. Dette kan kompensere noe for den lavere deltakelsen i idrettslagene. Hvorvidt man spiller fotball i et idrettslag eller sammen med kompisene på løkka har liten betydning i forhold til positive effekter som fysisk trening og sosialt fellesskap. Det er likevel ikke sikkert de uformelle sportsaktivitetene har den samme integrerende effekten som deltakelse i organiserte idrettslag. For jentene stiller det seg annerledes enn det gjør med guttene. De som deltar minst i idrettslagene – ikke-vestlige jenter og særlig de med pakistansk bakgrunn – deltar også minst i trening og sportsaktiviteter utenom idrettslagene.

Deltakelse i skolerelaterte sosiale aktiviteter

Til nå har vi tatt for oss organiserte fritidsaktiviteter. Mye av ungdoms sosiale aktiviteter foregår imidlertid i tilknytning til skolen. Vi spurte ungdommene i utvalget om hvor ofte det har hendt i løpet av det siste året at de ikke har kunnet være med på tre ulike typer skolerelaterte sosiale aktiviteter. De tre typene aktiviteter vi spurte etter var a) Dagsutflukter med skolen, b) Leirskole eller lengre skoleturer og c) Skolefester eller andre tilstelninger for skolens elever.

Dagsutflukter med skolen

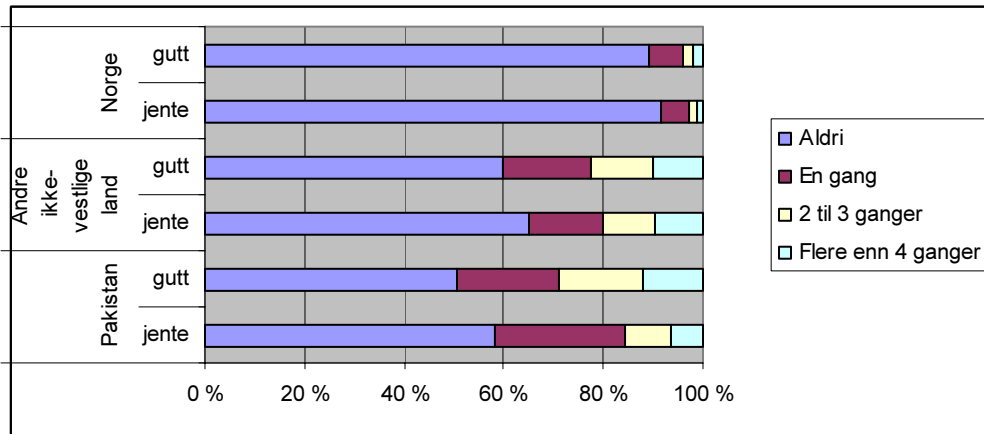
Figur 2.17: Prosent som i løpet av siste år ikke har kunnet være med på **dagsutflukter med skolen**, etter kjønn og bakgrunn. (N=2792)

En større andel ungdommer med ikke-vestlig bakgrunn har gått glipp av dagsutflukter med skolen. Av ungdommene som har norsk bakgrunn svarer 83 prosent at de ikke har gått glipp av noen, 10 prosent svarer at det har hendt en gang at de ikke har kunnet være med på dagsutflukter med skolen, 5 prosent svarer at det har skjedd 2 til 3 ganger og 2 prosent svarer at det har hendt flere enn fire ganger. Ser vi på elever med ikke-vestlig bakgrunn er det derimot langt flere som har gått glipp av slike utflukter. Når vi ser på de med bakgrunn fra Pakistan og andre ikke-vestlige land under ett svarer 64 prosent at de ikke har gått glipp av noen, 14 prosent svarer at det har hendt en gang, 12 prosent svarer at det har skjedd 2 til 3 ganger og 11 prosent svarer at det har hendt flere enn fire ganger. Det er liten forskjell mellom ungdom med pakistansk bakgrunn og ungdom med annen ikke-vestlig bakgrunn. Det er heller ingen forskjell av betydning mellom gutter og jenter.

Leirskole eller lengre skoleturer

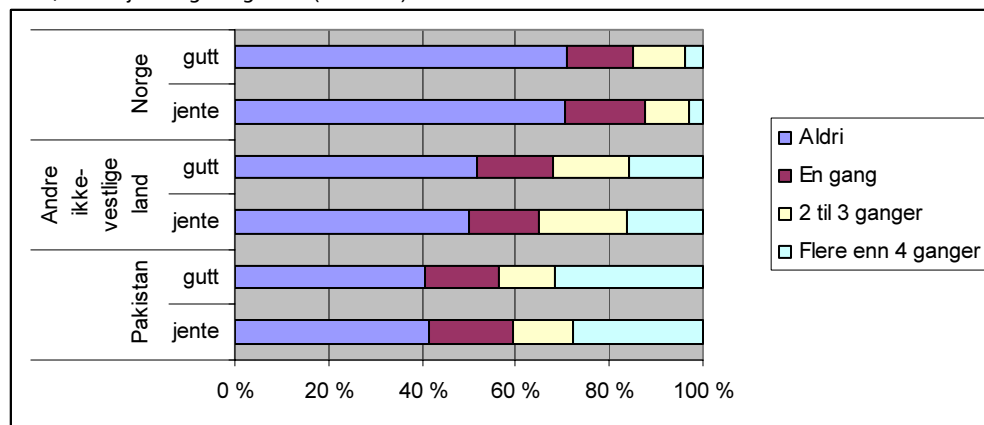
Figur 2.18: Prosent som i løpet av siste år ikke har kunnet være med på leirskole eller lengre skoleturer, etter kjønn og bakgrunn. (N=2792)

Når det gjelder leirskole eller lengre skoleturer, er forskjellen mellom minoritetsungdommen og ungdom med norsk bakgrunn enda større. Ungdom med pakistansk bakgrunn har i noe større grad enn andre minoritetsungdommer gått glipp av slike turer. Her er det guttene som oftest har gått glipp av slike aktiviteter. Halvparten av de pakistanske guttene sier at det har hendt en eller flere ganger i løpet av det siste året at de har gått glipp av en leirskole eller lengre skoletur. 42 prosent av jentene sier det samme. Blant ungdommene med norsk bakgrunn er det bare 10 prosent som har gått glipp av en slik tur i løpet av siste år, og det er liten forskjell mellom guttene og jentene.

Skolefester eller andre tilstelninger for skolens elever

Figur 2.19: Prosent som i løpet av siste år ikke har kunnet være med på skolefester eller andre tilstelninger for skolens elever, etter kjønn og bakgrunn. (N=2792)

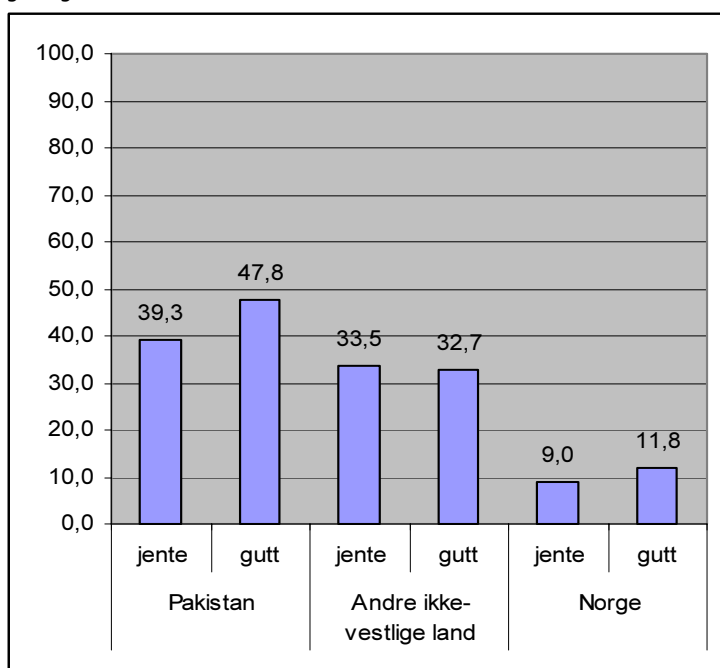
Også når det gjelder skolefester eller andre tilstelninger for skolens elever hender det oftere at minoritetsungdom ikke kan være med enn for elever med norsk bakgrunn. Også her er de med pakistansk bakgrunn i enda større grad forhindret fra å delta enn andre med minoritetsbakgrunn, men det er ingen betydelig forskjell mellom gutter og jenter. Blant de med pakistansk bakgrunn svarer 41 prosent at det aldri har hendt at de ikke har kunnet være med på skolefester eller andre tilstelninger, 17 prosent svarer at det har skjedd en gang, 12 prosent svarer at det har skjedd to til tre ganger, mens hele 30

prosent svarer at det har skjedd fire eller flere ganger. Det er neppe så mange flere enn fire skolefester og liknende tilstelninger i året, så det betyr at nesten en tredjedel av elevene med pakistansk bakgrunn ikke er med på noen slike tilstelninger. Blant elevene med norsk bakgrunn svarer derimot 71 prosent at det aldri har hendt i løpet av det siste året at de ikke har kunnet være med på skolefester eller andre tilstelninger, 16 prosent svarte at det har hendt en gang, 10 prosent svarer at det har hendt to til tre ganger, mens 4 prosent svarer at det har hendt fire ganger eller mer. Blant ungdom med annen ikke-vestlig bakgrunn er det også flere enn blant de norske som går glipp av skolefester og andre tilstelninger, men det er likevel færre enn blant de med pakistansk bakgrunn.

Sammenlagt uteblivelse fra skolerelaterte sosiale aktiviteter.

Som et mål på hvor ofte man går glipp av skolerelaterte sosiale aktiviteter generelt har vi laget en indeks der man skårer ett poeng for hver av de tre typene aktiviteter dersom man ikke har gått glipp av noen, to poeng dersom man har gått glipp av en, tre poeng dersom man har gått glipp av to til tre og tre poeng dersom man har gått glipp av fire eller mer. Figur 2.20 viser andelen innen ulike grupper som skårer seks eller mer på denne indeksen. Det betyr at man har gått glipp av tre eller flere arrangementer siste år.

Figur 2.20. Prosent som scorer seks eller mer på indeks over uteblivelse fra skolerelaterte sosiale aktiviteter, etter kjønn og bakgrunn. N=2866.

Her kommer det tydelig fram at minoritetsungdom klart oftere er forhindret fra å være med på skolerelaterte sosiale aktiviteter. Det er pakistanske gutter som i størst grad går glipp av disse aktivitetene. Mens bare 10 prosent av elevene med norsk bakgrunn skårer seks eller mer på indeksen, gjelder dette 48 prosent av de pakistanske guttene. Det er de med pakistansk bakgrunn som i størst grad går glipp av skolerelaterte sosiale aktiviteter, men også blant andre ikke-vestlige elever er deltakelsen lavere enn blant de med norsk bakgrunn.

Oppsummering

- Langt færre ungdommer med ikke-vestlig bakgrunn er medlemmer i organisasjoner eller foreninger. Blant de som er medlemmer er ungdom med norsk bakgrunn oftere medlemmer i flere organisasjoner.
- Jenter med bakgrunn fra land som Marokko, Vietnam, Pakistan og Irak har særlig lav andel organisasjonsmedlemmer.
- Blant de som oppgir at de er medlemmer, har de med ikke-vestlig bakgrunn i langt mindre grad tatt del i typiske aktiviteter man forbinder med organisasjonsdeltakelse. Færre har betalt medlemsavgift, deltatt på treninger eller arrangementer, deltatt på møter, avgitt stemme ved valg, gjort frivillig arbeid eller hatt verv i foreningen. Også her er det jentene som er minst aktive.
- Unntaket er frivillig arbeid. Blant jentene med ikke-vestlig bakgrunn som er med i organisasjonene ser vi at det er flere som har arbeidet frivillig enn det er blant guttene med ikke-vestlig bakgrunn.
- Langt flere ungdom med norsk bakgrunn enn med ikke-vestlig bakgrunn er aktive i idrettslag. En del gutter med ikke-vestlig bakgrunn deltar, men de ikke-vestlige jentene deltar lite og jenter med pakistansk bakgrunn er nærmest totalt fraværende.
- Når det gjelder andre typer foreninger – som hobbyforeninger, speidern, politiske religiøse og humanitære organisasjoner og innvandrerorganisasjoner – er det også langt færre med ikke-vestlig bakgrunn som deltar. Også her skiller pakistanske jenter seg ut ved å være langt mindre aktive enn andre. Blant ungdom med annen ikke-vestlig bakgrunn og ungdom med norsk bakgrunn er det flere jenter enn gutter som er aktive.
- De fleste pakistanske jenter som deltar i organisasjoner deltar i religiøse foreninger.
- Gutter med pakistansk og annen ikke-vestlig bakgrunn er like aktive som gutter med norsk bakgrunn når det gjelder å drive med trening og sportsaktiviteter utenom idrettslagene på helsestudio og i uorganiserte aktiviteter sammen med venner. For jentene er det annerledes. Jenter med pakistansk bakgrunn deltar nesten ikke i sportsaktiviteter verken i eller utenom idrettslagene. Jenter med annen ikke-vestlig bakgrunn deltar også mindre i uorganiserte sportsaktiviteter enn andre ungdommer.
- Ungdom med ikke-vestlig bakgrunn er i mye større grad enn andre ungdommer forhindret fra å delta i skolerelaterte sosiale aktiviteter. Både når det gjelder dag-sutflukter med skolen, leirskole eller lengre skoleturer og skolefester eller andre tilstelninger oppgir ungdom med ikke-vestlig bakgrunn at det oftere hender at de ikke har mulighet til å delta. Her er det pakistanske gutter som skiller seg ut ved i størst grad å være forhindret fra å delta.

3. Motiver for deltakelse

I kapittel 2 så vi at ungdom med innvandrerbakgrunn i mindre grad enn ungdom med norsk bakgrunn deltar i organiserte fritidsaktiviteter og i skolerelaterte sosiale aktiviteter. At innvandrere ikke umiddelbart integreres i vertslandets sosiale fellesskap og arenaer for uformell sosial omgang er ikke så rart. Det motsatte ville ha vært mer overraskende. Men tallene tyder på at den lave deltakelsen ikke er et overgangsfenomen. Av alle ungdommene i vårt utvalg som har minoritetsbakgrunn, er 65 prosent enten født her i landet eller kom til Norge før de kom i skolepliktig alder. Det betyr at de har gått i norsk skole fra starten av. Og mye tyder på at det ikke er slik at lenger botid i seg selv fører til integrering. Ungdom med pakistansk bakgrunn er ikke bare den største gruppen i utvalget, men også er den med klart lengst botid – 79 prosent av alle med pakistansk bakgrunn i utvalget er enten født i Norge eller kom til landet før skolepliktig alder. Likevel tyder resultatene på at ungdom med pakistansk bakgrunn er blant de gruppene som deltar minst i organiserte sosiale aktiviteter både i regi av frivillige lag og organisasjoner, og i regi av skolen. Dette tyder på at det er andre forhold enn kort botid som holder noen grupper utenfor enkelte arenaer.

Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er frivillig. Det ligger både i konseptet med frivillige organisasjoner og i konseptet fritid, at ingen kan tvinges til å delta og at det er legitimt å la være. Man deltar ikke i organiserte fritidsaktiviteter fordi man må, men fordi man har lyst og fordi det er noe som tiltrekker. I dette kapittelet skal vi derfor se nærmere på om det finnes noen systematiske forskjeller mellom ulike grupper ungdom når det gjelder deres motivasjon for å delta i de organiserte fritidsaktivitetene. Er det slik at noen grupper er mer motivert for å delta i organiserte fritidsaktiviteter enn andre? Vurderer ungdom med ikke-vestlig bakgrunn fordelene ved å delta i organisasjoner og foreninger annerledes enn det ungdom med norsk bakgrunn gjør? Vi vil her legge vekt på at motivasjonen for å delta fordeler seg langs tre ulike dimensjoner. Det ene er det sosiale aspektet. Organiserte fritidsaktiviteter er en arena hvor man bygger nettverk og vennskap med andre ungdommer. Dette er nært knyttet til spørsmål om identitet og hvem man ønsker å assosieres med. Det andre er knyttet til forventninger og ambisjoner om framtidig gevinst med tanke på kompetansebygging og jobbmuligheter. Er det slik at individuelle forventninger til utbyttet av organisasjonsdeltakelse varierer avhengig av tradisjonen på dette området i den delen av verden en kommer fra? Det tredje er knyttet til samfunnsengasjement. Deltakelse i organisasjonslivet vil i mange tilfeller være knyttet til et konkret engasjement for ulike saker, og spørsmålet er da hvordan dette engasjementet fordeler seg blant ulike grupper av ungdom.

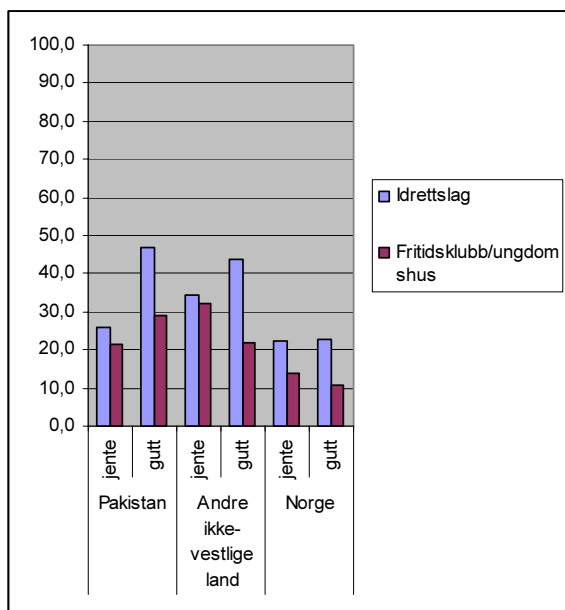
I dette kapittelet vil vi kun se på de organiserte fritidsaktivitetene, ettersom skolerelaterte sosiale aktiviteter i større grad er obligatoriske og dermed ikke like avhengige av deltakernes egen motivasjon. I neste kapittel vil vi se nærmere på hvilke barrierer som eventuelt kan hindre ungdom i å delta i ulike aktiviteter. Da vil vi ta for oss både organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte sosiale aktiviteter.

Har de lyst til å være med på ulike aktiviteter?

Aller først vil vi ta rede på om de har lyst til å delta. Vi spurte alle informantene i utvalget følgende spørsmål. Dersom du hadde hatt mulighet: Er det noen av de følgende typer foreninger/ organisasjoner, som du ikke allerede er med i, som du kunne tenke deg å være med i?

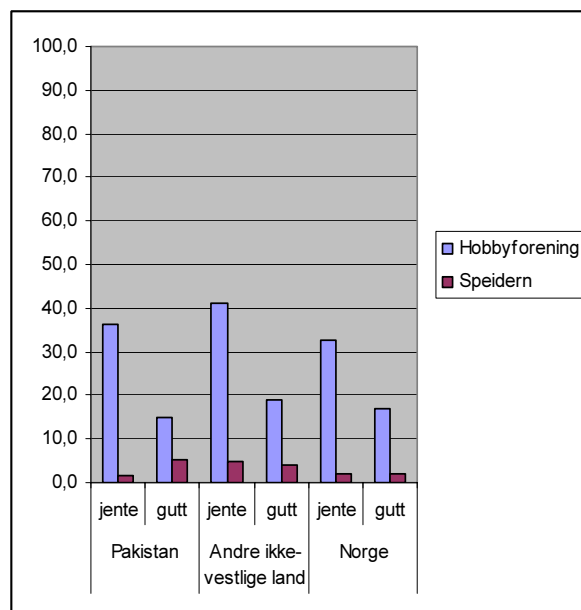
Idrettslag og fritidsklubber

Figur 3.1: Prosent som kunne tenke seg å bli med i idrettslag eller fritidsklubb. (N=2866)

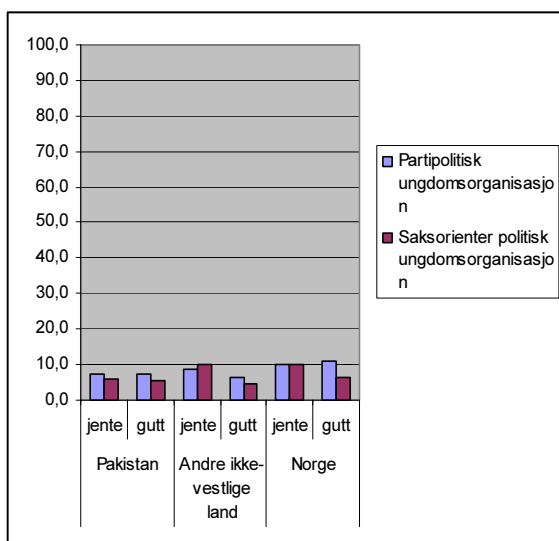
Hobbyforeninger og speidern

Figur 3.2: Prosent som kunne tenke seg å bli med i hobbyforening eller speidern. (N=2866)

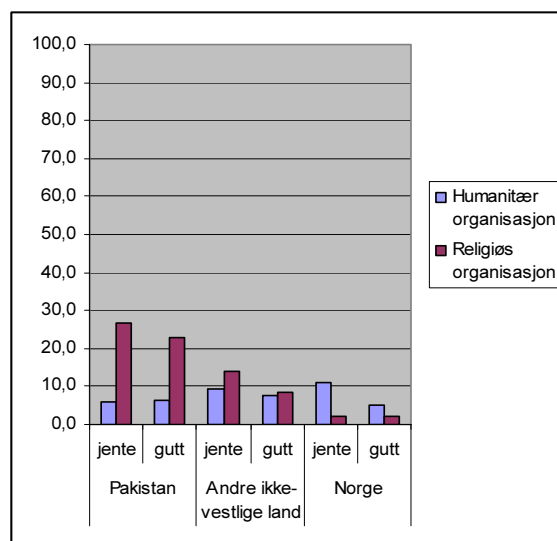
Partipolitiske og saksorienterte ungdomsorganisasjoner

Figur 3.3: Prosent som kunne tenke seg å bli med i partipolitiske eller saksorienterte ungdomsorganisasjoner. (N=2866)

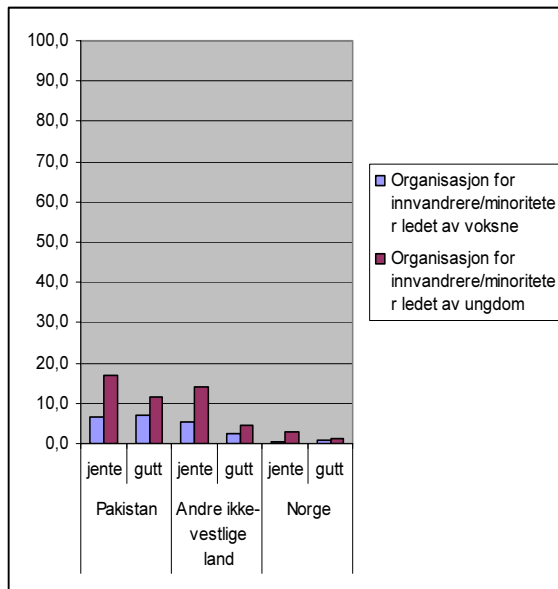
Humanitære og religiøse organisasjoner

Figur 3.4: Prosent som kunne tenke seg å bli med i humanitære og religiøse foreninger. (N=2866)

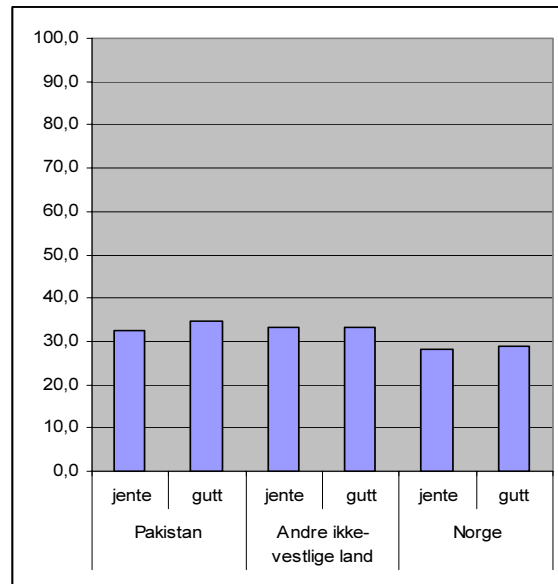
Innvandrerorganisasjoner

Figur 3.5: Prosent som kunne tenke seg å bli med i innvandrerorganisasjoner ledet av henholdsvis voksne og ungdom. (N=2866)

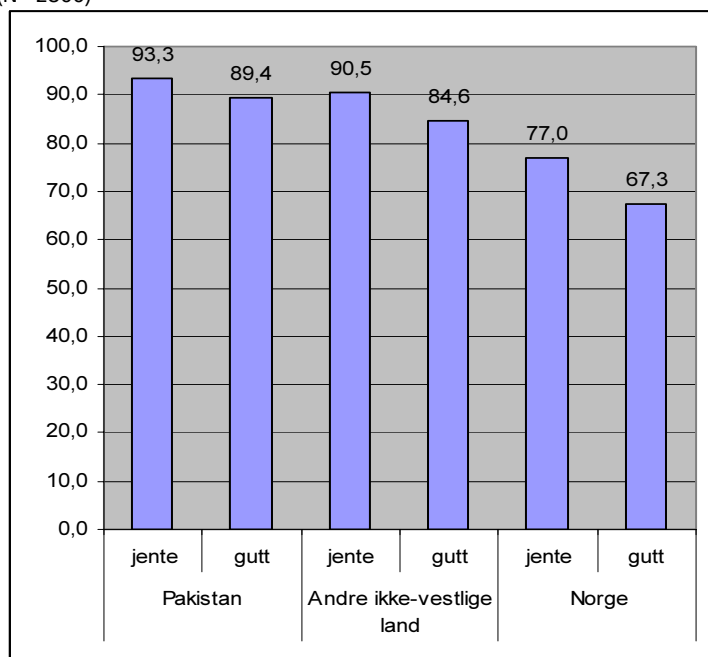
Andre typer organisasjoner

Figur 3.6: Prosent som kunne tenke seg å bli med i andre typer foreninger. (N=2866)

Ungdom med minoritetsbakgrunn skiller seg fra sine norske jevnaldrende på en del punkter. Vi ser at nesten dobbelt så mange gutter med minoritetsbakgrunn i forhold til guttene med norsk bakgrunn kunne tenke seg å bli med i et idrettslag. Dette gjelder både de med pakistansk bakgrunn og de med annen ikke-vestlig bakgrunn. Dette har nok sammenheng med at det er flere av de norske guttene som allerede er med i et idrettslag. Også mange av jentene med ikke-vestlig bakgrunn – om lag en fjerdedel av de pakistanske og en tredjedel av de andre ikke-vestlige – har lyst til å være med i idrettslag. Dette er interessant med tanke på at det er så få som faktisk er med. Det er altså ikke manglende motivasjon som gjør at deltakelsen er så lav. Videre ser vi at både gutter og jenter med ikke-vestlig bakgrunn – over dobbelt så mange som blant de med norsk bakgrunn – gjerne kunne tenke seg å gå regelmessig på en fritidsklubb. Blant de pakistanske er det flest gutter, mens jentene er i flertall blant de med annen ikke-vestlig bakgrunn. Mange jenter, både norske, pakistanske og andre ikke-vestlige jenter, ønsker å være med i ulike typer hobbyforeninger. Et mindretall i alle grupper kunne tenke seg å være med i de politiske organisasjonene, mens interessen for å være med i religiøse foreninger er mye større blant de med ikke-vestlig bakgrunn. De pakistanske er mer interessert i de religiøse organisasjonene enn ungdom med annen ikke-vestlig bakgrunn. Spesielt jenter med pakistansk og annen ikke-vestlig bakgrunn kunne tenke seg å være med i innvandrerorganisasjoner ledet av andre ungdommer. Under halvparten så mange kunne tenke seg å bli med i innvandrerorganisasjoner ledet av voksne. Mange av ungdommene – litt under en tredjedel uavhengig av bakgrunn – oppgir at de kunnet tenke seg å være med i en annen type organisasjon enn de vi her har oppgitt, uten at vi kan vite hva slags type organisasjoner de mener.

Figur 3.6: Prosent som har lyst til å delta i en aktivitet som de i dag ikke er med på, etter kjønn og bakgrunn. (N=2866)

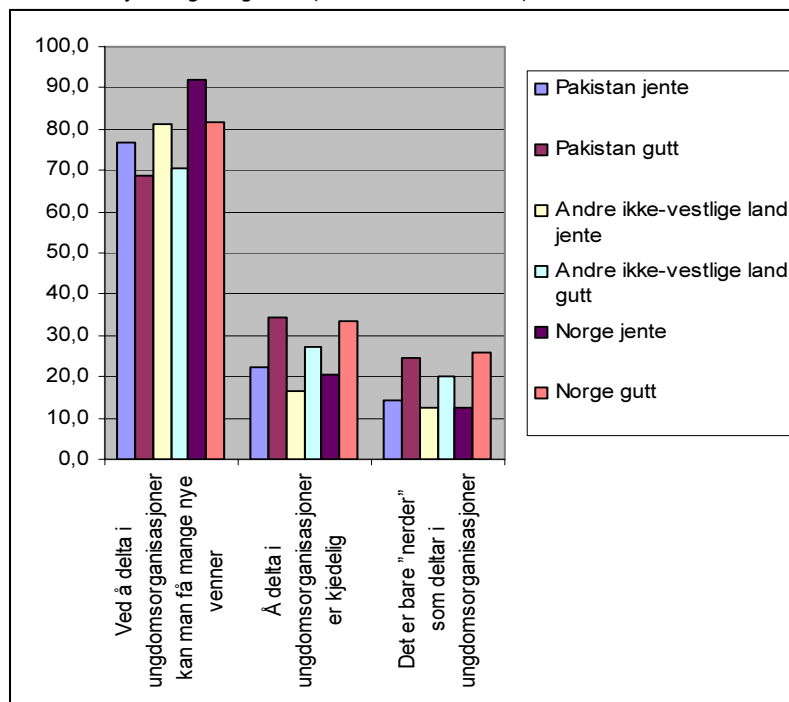
Når vi ser alle typer organisasjoner under ett, ser vi at de aller fleste – 77 prosent – kunne tenke seg å være med i en eller annen organisasjon som de i dag ikke er med i. Videre ser vi at det er flere jenter enn gutter som ønsker å være med på noe de i dag ikke deltar i, og det er flere med minoritetsbakgrunn som oppgir dette enn ungdom med norsk bakgrunn. Hele 93 prosent av jentene med pakistansk bakgrunn sier at de kunne tenke seg å delta i en organisert aktivitet som de nå ikke deltar i, mot 67 prosent av guttene med norsk bakgrunn. Her må vi huske at det bare er 12 prosent av de pakistanske jentene som er med på organiserte fritidsaktiviteter, inkludert religiøse foreninger. Svaret på om man kunne tenke seg å bli med i en forening man ikke er med i fordeler seg relativt jevnt mellom de som allerede er aktive i en forening, men som kunne tenke seg å være med på flere ting, og de som ikke er med på noe fra før, med en liten overvekt av de som ikke er aktive fra før. Dette mønsteret gjelder både de med norsk og de med minoritetsbakgrunn.

Det er altså ikke mangel på interesse som gjør at minoritetsungdom og da særlig jenter i lavere grad enn annen ungdom deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Vi har likevel sett nærmere på hvilke motiver ungdommen kan ha for å delta, og hvordan ulike grupper vurderer fordeler og ulemper ved organisasjonsdeltakelsen. Vi har valgt å se på tre ulike aspekter ved deltakelsen som kan motivere ungdom til å være med i foreninger og lag: Det sosiale aspektet ved foreningsdeltakelsen, motiver knyttet til fremtidig jobb og ambisjoner, og til slutt motiver knyttet til samfunnsengasjement.

Det sosiale aspektet ved deltakelse

De fleste foreninger og lag for ungdom fungerer som sosiale arenaer der man kan møte andre jevnaldrende med liknende interesser som seg selv. Hva man driver med av organiserte fritidsaktiviteter har også en viktig funksjon som identitetsmarkør. Hva man driver med på fritiden sier noe om hvem man er i andre sammenhenger. Vi stilte spørsmål om i hvilken grad ungdommene i vårt utvalg var mer eller mindre enige i tre utsagn som gir henholdsvis en positiv og to negative vurderinger av det sosiale aspektet ved organisasjonsdeltakelse. Organiserte fritidsaktiviteter kan være mye forskjellig. For å forenkle noe har vi presisert at vi her kun er ute etter deres vurderinger i forhold til politiske, kulturelle eller verdibaserte organisasjoner, ikke idrettslag og fritidsklubber. Denne oversikten gir ikke noen god indikator på hva ungdommen synes om de enkelte organisasjoner og aktiviteter, men ved å sammenlikne ulike grupper kan man få et bilde av hvorvidt det er systematiske forskjeller i hvordan de vurderer det å delta i ungdomsorganisasjoner.

Figur 3.7: Prosent som har svart "helt enig" eller "delvis enig" til tre ulike utagn om det å delta i ungdomsorganisasjoner. Etter kjønn og bakgrunn. (N=2754, 2757, 2752)

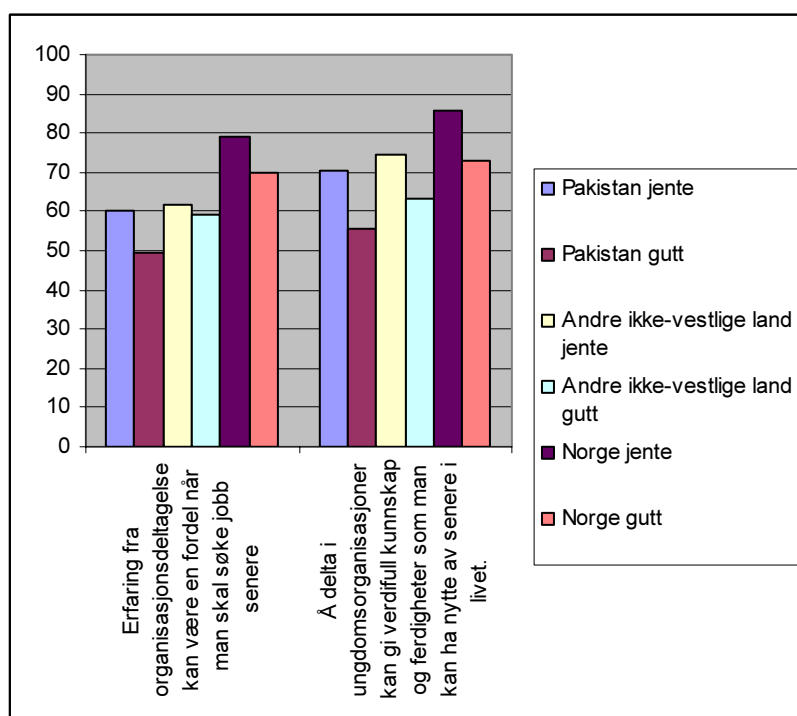
Vi finner at ulike grupper av ungdom vurderer de sosiale aspektene ved deltakelse i ungdomsorganisasjoner ganske likt. Jenter er litt mer positive – eventuelt litt mindre negative – enn guttene i alle grupper. De aller fleste elevene er helt eller delvis enige i at organisasjonsdeltakelse er en bra måte å få nye venner på, mens et mindretall på henholdsvis 26 og 19 prosent, er helt eller delvis enige i at det er kjedelig å være med i ungdomsorganisasjoner og at det er bare 'nerder' som er med i dem. Vi kan konkludere med at det ikke er store forskjeller i hvordan de ulike gruppene vurderer det sosiale aspektet ved

organisasjonsdeltakelse. Dette er altså ikke en forklaring på forskjellene i organisasjonsdeltakelse.

Jobb og ambisjoner

Et aspekt som ofte trekkes fram i forbindelse med deltagelse i ungdomsorganisasjonene, er at deltagelsen kan gi kompetanse og tilgang på nettverk som kan være nyttig senere i livet. Organisasjonsverv på CV'en kan for eksempel ha betydning ved jobbsøknader. Vi ønsket å ta rede på om det var forskjeller mellom ulike grupper ungdom i forhold til hvordan de vurderer framtidig nytte ved å være med i ungdomsorganisasjoner.

Figur 3.8: Prosent som har svart "helt enig" eller "delvis enig" til to ulike utagn om det å delta i ungdomsorganisasjoner, etter kjønn og bakgrunn. Prosent. (N=2764, 2742)

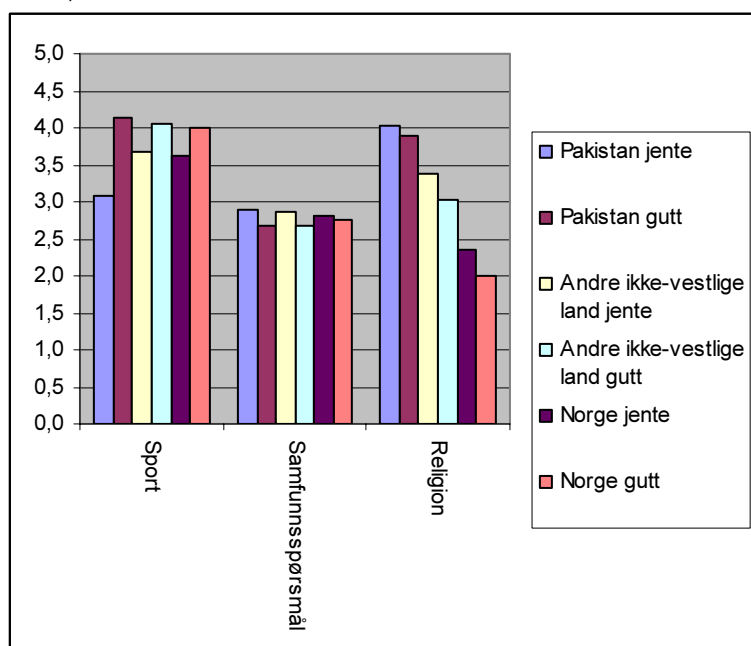
I forbindelse med organisering av voksne innvandrere har det blitt hevdet at innvandre-re legger større vekt på den instrumentelle egeninteressen ved å delta i organisasjoner, og at dette kan bidra til å forklare hvorfor færre innvandrere deltar. Dette skal ha sammenheng med spesifikke norske tradisjoner knyttet til frivillighet (Svensen og Svensson 2002). Vi har spurt om deres oppfatning om hvorvidt organisasjonene faktisk kan være nyttige på denne måten. Det vi finner er at et flertall i alle grupper anser organisasjonsdeltakelse som nyttig når man skal søke jobb senere, og enda flere mener at det kan gi verdifulle ferdigheter man kan få nytte av senere i livet. Dette gjelder også de gruppene av minoritetsungdom som i meget liten grad selv deltar. Ungdom med norsk bakgrunn vurderer i litt større grad organisasjonsdeltakelse som positivt med tanke på egen karriere og framtidsambisjoner, og jenter er litt mer positive enn gutter, men forskjellene er ikke betydelige. Når det kontrolleres for egen deltagelse, ser vi at de som selv er med i

organiserte fritidsaktiviteter i noe større grad enn de som ikke deltar vurderer organisasjonsdeltakelse som nyttig, men forskjellen mellom ungdom med norsk og ikke-vestlig bakgrunn består. Hovedinntrykket er likevel at alle grupper gjennomgående vurderer organisasjonsdeltakelse som nyttig senere i livet. Det ser altså ikke ut til at innvandrertungdommens lave deltakelse skyldes at de ikke ser nytten av å delta for sin egen del.

Engasjement

Det kan også tenkes at forskjellene i organisasjonsdeltakelse skyldes at noen grupper er mindre engasjert enn andre i de sakene som organisasjonene driver med. Vi kan for eksempel tenke oss at minoritetsungdommens lavere deltakelse i idrettslagene kan skyldes at de er mindre opptatt av sport enn ungdom med norsk bakgrunn. Det samme kan gjelde for samfunnsspørsmål som kan stå som et sekkebegrep på mye av det som de verdibaserte ungdomsorganisasjonene er opptatt av, eller for religion. Vi har derfor bedt ungdommene i utvalget om å svare på hvor opptatt de er av en rekke ulike temaer, på en skala fra en til fem, der en betyr at man ikke er interessert i det hele tatt og fem betyr at man er veldig interessert.

Figur 3.9: Hvor opptatt er man av ulike temaer på en skala fra en til fem, etter kjønn og bakgrunn. (N=2809, 2770, 2792).

Det ser ikke ut til at minoritetsungdoms lavere deltakelse kan tilskrives lavere interesse for de temaene som organisasjonene sysler med. Pakistanske jenter er litt mindre interessert i sport enn andre, mens vi finner ingen forskjeller mellom ungdom med norsk og annen ikke-vestlig bakgrunn. Gutter er jevnt over litt mer interesserte i sport enn jentene, men også blant jentene er interessen for sport relativt høy i alle gruppene. Når vi spør etter interessen for sport, må vi selvfølgelig ta høyde for at interesse for sport ikke

nødvendigvis betyr at man er interessert i å drive med sport selv, men svarene på spørsmålet gir likevel en viss pekepinn om forskjeller mellom ulike grupper.

Når det gjelder samfunnsspørsmål finner vi heller ingen forskjeller etter etnisk bakgrunn. Her er det liten forskjell mellom jenter og gutter. Når vi spør etter interessen for religion ser vi derimot klare forskjeller mellom gruppene. Ungdom med ikke-vestlig bakgrunn, og særlig ungdom med pakistansk bakgrunn, viser større interesse for religion enn de som har norsk bakgrunn. Jenter er litt mer opptatt av religion i alle gruppene. Dette er i tråd med tallene som viser medlemskap i ulike typer foreninger. Det var litt flere med ikke-vestlig bakgrunn som er eller har vært medlemmer i religiøse foreninger.

Oppsummering

- Ungdom med ikke-vestlig bakgrunn oppgir i enda større grad enn de med norsk bakgrunn at de har lyst til å bli med i idrettslag, hobbyforeninger, religiøse organisasjoner og andre typer organisasjoner. De som deltar minst – de pakistanske jentene – er den gruppen hvor flest oppgir at de kunne tenke seg å bli med på noe de i dag ikke deltar i. Det virker ikke som den lave deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter i minoritetsgruppene skyldes lav motivasjon.
- Alle gruppene vurderer de sosiale aspektene ved å delta i ungdomsorganisasjoner gjennomgående positivt. Ungdom med norsk bakgrunn er litt mer positive enn ungdom med minoritetsbakgrunn, men forskjellene er små. Et mindretall i alle grupper mener det kan være kjedelig og delta i ungdomsorganisasjoner og at det er bare 'nerder' som deltar.
- Et flertall i alle grupper mener at organisasjonsdeltakelse kan være lærerikt og gi fordeler ved senere jobbsøking. Dette gjelder også de gruppene som i meget liten grad deltar. Ungdom med norsk bakgrunn er litt mer positive enn ungdom med minoritetsbakgrunn. Pakistanske gutter er de som i minst grad oppfatter at organisasjonsdeltakelse er noe som kan hjelpe dem karrieremesig i framtiden.
- Et flertall av både minoritetsungdom og ungdom med norsk bakgrunn gir uttrykk for at de er opptatt av sport. Engasjementet i samfunnsspørsmål er også jevnt fordelt mellom ulike grupper.
- Ungdom med minoritetsbakgrunn og særlig de med pakistansk bakgrunn er mer opptatt av religion enn sine etnisk norske medelever. Som vi tidligere har sett er det også litt flere i disse gruppene som er medlemmer i religiøse foreninger.

4. Barrierer for deltakelse

Vi finner ingen holdepunkter for å hevde at ungdom med minoritetsbakgrunn er mindre motiverte for å delta i organiserte fritidsaktiviteter. Tvert i mot oppga de minst like stor interesse for å delta i organiserte fritidsaktiviteter som sine etnisk norske medelever. Det var heller ingen betydelige forskjeller i forhold til hvordan de ulike gruppene vurderte forskjellige positive aspekter ved organisasjonsdeltakelsen. Betyr det at det er noe annet som hindrer dem i å delta? Møter minoritetsungdom noen spesielle barrierer mot å delta som de med norsk bakgrunn ikke møter i like stor grad?

For det første vil vi se nærmere på hvordan mangel på ressurser kan bidra til at noen grupper stenges ute fra å delta på lik linje med andre. Her vil vi ta for oss hvorvidt mangel på økonomiske ressurser eller utdanningsressurser kan bidra til å forklare hvorfor noen grupper deltar mindre enn andre. Foreldrenes levekår har direkte konsekvenser for barns oppvekstvilkår. En rekke organisasjoner har medlemsavgifter i en størrelsesorden som fort kan bli problematisk for foreldre med dårlig økonomi. I tillegg kreves ofte dyrt utstyr. Flere av de store innvandrergruppene har både betydelig lavere inntekter og flere barn enn det som er vanlig i den norske befolkningen. For mange kan det derfor være uoverkommelig å sende (alle) barna på dyre fritidsaktiviteter. Også andre typer ressurser kan tenkes å spille inn i forhold til ungdommens deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Hvilken betydning har kulturelle ressurser for ungdommens deltakelse? Kulturelle ressurser kan på den ene siden her forstås som foreldrenes utdanning. Har ungdommenes sosiale bakgrunn i betydningen foreldres utdanning noen betydning for deres deltakelse i foreninger og lag? På den andre siden kan det forstås som ungdommenes egne karakterer fra skolen. Er det slik at organisasjonsdeltakelsen er forbeholdt de som er skoleflinke?

Vi har ingen holdepunkter for å tro at organisasjonene aktivt utestenger barn og unge med minoritetsbakgrunn. Likevel er det prosesser som kan føre til at de i praksis ekskluderes: Rekruttering til organisasjonslivet skjer typisk gjennom venner og kjente. Et i utgangspunktet etnisk segregert barne- og ungdomsmiljø vil dermed kunne være et hinder for organisasjonsdeltakelse, ved at ungdommene med etnisk minoritetsbakgrunn ikke har noen venner ”innenfor”. Derfor vil vi undersøke om noen grupper føler at de blir stengt ute fra å delta. Så vil vi se på hvilke andre forpliktelser ungdommene har i forhold til familie, jobb og skole som kan komme i veien for deltakelsen. Ungdommenes forpliktelser i forhold til familie, jobb og skole kan på den ene siden være et spørsmål om ressurser. Men det kan også være knyttet til foreldres holdninger til hva barna skal bruke sin tid på. Til slutt vil vi derfor se nærmere på hvordan holdninger hos foreldre kan utgjøre en barriere mot deltakelse for enkelte grupper.

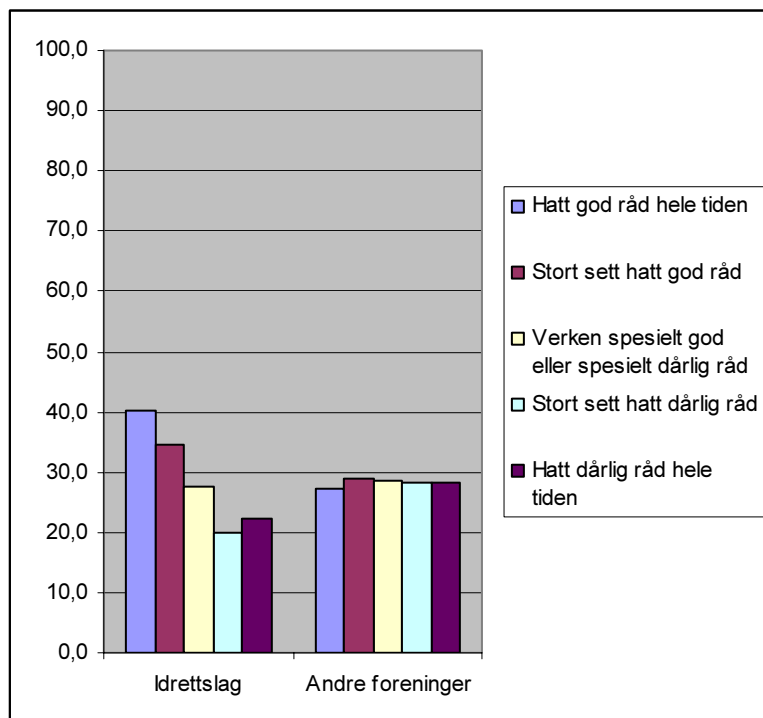
Ressurser

Til nå har vi konsentrert oss om elevenes subjektive oppfatninger av å delta i organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte sosiale aktiviteter. En annen innfallsvinkel er å se på mønstrene for medlemskap og deltakelse i ulike grupper i forhold til bestemte bakenforliggende variabler som sier noe om hvordan ulike ressurser er fordelt i befolkningen. Nyere teorier om sosial klasse og ulikhet skiller gjerne mellom økonomiske og kulturelle ressurser, som til sammen inngår i strukturelle ulikheter mellom forskjellige sosiale lag (Bourdieu 1984). Disse begrepene betegner størrelser som er vanskelig å måle i praksis. Vi har operasjonalisert økonomiske ressurser ved å be elevene vurdere familiens økonomiske situasjon de siste to årene. Kulturelle ressurser er operasjonalisert som utdanning ved at vi har tatt for oss foreldrenes utdanning og elevenes eget karakternivå. Vi vet at etniske minoriteter i gjennomsnitt har lavere inntekt og utdanning enn den etnisk norske befolkningen. Er det slik at forskjellene i deltakelse kan forklares ved at de ulike gruppene har ulik tilgang til disse ressursene? For å besvare dette spørsmålet vil vi kontrollere forskjellene mellom dem opp mot bakenforliggende variabler som måler tilgang til disse ressursene. Dersom det er slik at forskjeller i deltakelse skyldes at en større andel i minoritetsgruppene har dårlig råd, har foreldre med lav utdanning eller svakere karakterer fra skolen, så vil forskjellene i deltakelse mellom gruppene bli mindre eller forsvinne helt når vi tar hensyn til ulikheter i tilgang til disse ressursene. Dersom forskjellene består, betyr det at det er andre faktorer som også spiller inn, og at forskjellene ikke kan forklares ut i fra ulik ressurstilgang alene.

Økonomi

Det kan være dyrt å drive med organiserte fritidsaktiviteter. Medlemskontingent, utstyr og reiser koster penger. Det er derfor ikke vanskelig å tenke seg at familiens økonomiske situasjon har betydning for om ungdommen deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Her vil vi ta for oss deltakelse i idrettslag og i andre typer foreninger hver for seg. Som mål på økonomiske ressurser har vi valgt å bruke et subjektivt mål: Elevene i utvalget ble bedt om å vurdere familiens økonomiske situasjon de siste to årene, og svare på om de har hatt god råd hele tiden, stort sett hatt god råd, verken hatt spesielt god eller spesielt dårlig råd, stort sett hatt dårlig råd eller hatt dårlig råd hele tiden. Et slikt subjektivt mål på familiens økonomiske situasjon gjenspeiler nok i hovedsak hvordan de vurderer sin egen situasjon sett i forhold til andre i sitt eget nærmiljø, og egner seg mindre til å måle forskjeller på tvers av ulike grupper som har lite med hverandre å gjøre. Denne spørsmålsformuleringen har tidligere blitt testet ut, og har på tross av nevnte svakheter vist seg å korrespondere relativt godt med andre mer objektive mål på inntekt (Sletten, Fløtten & Bakken 2004:7). Figur 4.1 viser andel aktive medlemmer etter egen oppfatning av familiens økonomi.

Figur 4.1: Medlemmer i hhv idrettslag og andre typer foreninger etter egen oppfatning av familiens økonomi. Prosent. N=(2885)

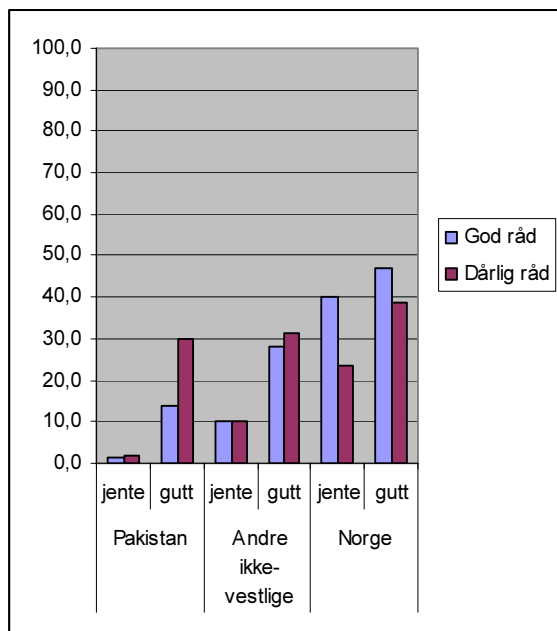

Når det gjelder idrettslag ser vi at det er en klar sammenheng mellom subjektiv oppfatning av familiens økonomi og andelen aktive deltakere. Mens 40 prosent av de som oppgir at familien har hatt god råd hele tiden er aktive i idrettslag, gjelder dette bare 20 prosent av de som oppgir at familien stort sett har hatt dårlig råd hele tiden. Dette er i tråd med andre undersøkelser omkring ungdom og idrett som har benyttet liknende subjektive økonomiske mål (Krange & Strandbu 2004). Når det gjelder andre typer foreninger finner vi ikke en slik sammenheng. Om lag 27–28 prosent av alle elevene er aktive medlemmer i andre typer foreninger enn idrettslag, og dette gjelder uavhengig av opplevd økonomisk situasjon. Å drive med aktiv idrett koster mye penger, og det er derfor ikke overraskende at familiens økonomiske situasjon har større betydning her enn for andre typer foreninger som ikke krever så mye utstyr og gjerne ikke koster like mye penger.

Vi vet at minoritetsfamilier har lavere gjennomsnittsinntekter enn den øvrige befolkningen, og at de i snitt har flere barn å forsørge. Nå finner vi også at det er en klar sammenheng mellom deltakelse i idrettslag og familien økonomiske situasjon. Kan forskjeller i familienes økonomiske situasjon bidra til å forklare de forskjellene vi finner mellom minoritet og majoritet i medlemskap og deltakelse? Vi delte inn utvalget i de som hadde svart at de hadde hatt god råd hele tiden, eller stort sett hatt god råd på den ene siden (68 prosent av utvalget), og de som svarte verken spesielt god eller spesielt dårlig råd, stort sett hatt dårlig råd eller at de har hatt dårlig råd hele tiden på den andre (33 prosent).

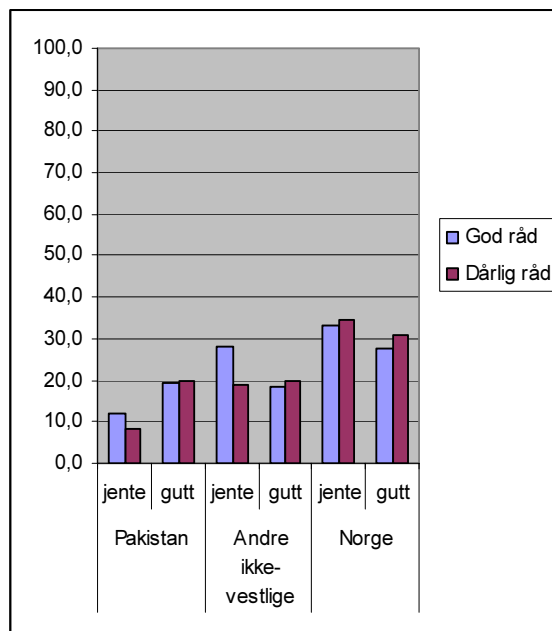
Idrettslag

Figur 4.2: Prosent som er aktive medlemmer i idrettslag etter god eller ikke god økonomi, kjønn og bakgrunn. N=(2892)

Andre organisasjoner

Figur 4.3: Prosent som er aktive medlemmer i andre typer foreninger etter god eller ikke god økonomi, kjønn og bakgrunn. N=(2892)

Av figur 4.2 kan vi se at forskjellene mellom velstående og mindre velstående ungdommer ikke blir borte når vi kontrollerer for etnisitet. Blant ungdommene med norsk bakgrunn er det en klar sammenheng mellom økonomi og deltakelse i idrettslag. Gutter deltar mer i begge gruppene, men forskjellen er litt mindre blant de med god råd. Økonomi har altså mer å si for jentene enn for guttene blant de med norsk bakgrunn. Blant gutter med ikke-vestlig bakgrunn, og spesielt de pakistanske er sammenhengen mellom økonomi og deltakelse omvendt; de som har dårligst råd deltar mer enn de med god råd. Det er ikke noen forskjell blant jentene, som knapt deltar overhodet. Det ser altså ut til at familienes økonomiske situasjon ikke alene kan forklare hvorfor disse gruppene deltar mindre enn andre ungdommer.

Deltakelsen i andre typer foreninger er ikke påvirket av familiens økonomiske situasjon på samme måte som med idrettslag. Figur 4.3 viser at det tvert i mot er de som ikke har oppgitt at de har god råd deltar litt mer enn de som sier de har god råd. Unntaket er de ikke-vestlige jentene. Det ser ut til at jentene som kommer fra familier med god råd i større grad deltar i andre typer foreninger enn idrettslag enn de som kommer fra familier med dårlig råd. Dette gjelder både jenter med pakistansk bakgrunn og jenter med annen ikke-vestlig bakgrunn, selv om deltakelsen jevnt over er høyere blant de med bakgrunn fra ikke-vestlige land utenom Pakistan.

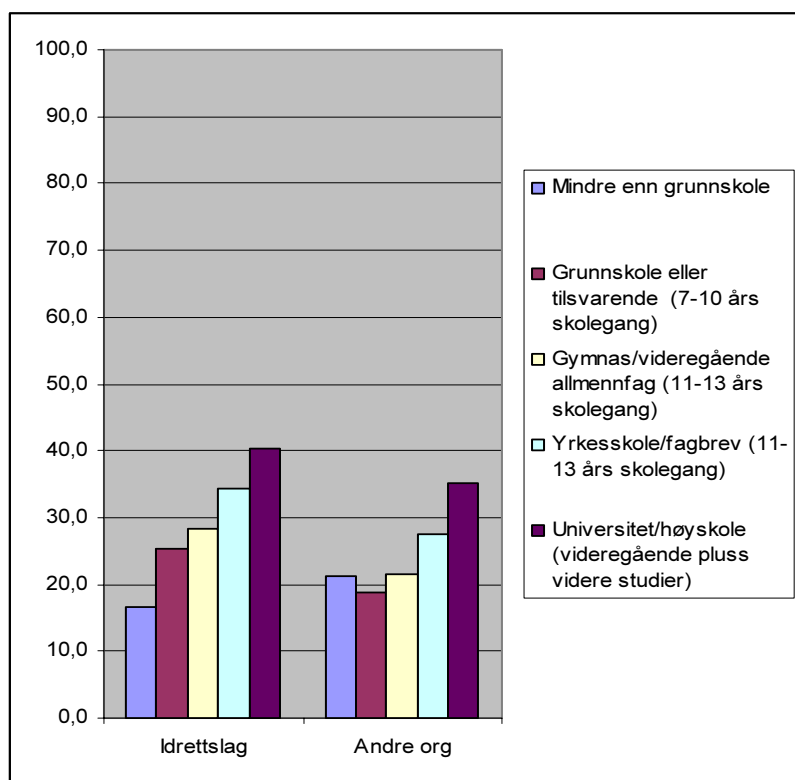
Økonomi påvirker altså ungdoms deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. For ungdom med norsk bakgrunn er det en klar positiv sammenheng mellom familiens økonomiske situasjon og ungdommens deltakelse i idrettslag. Denne sammenhengen finner vi ikke for ungdom med minoritetsbakgrunn. For jenter med pakistansk bakgrunn er det en positiv sammenheng mellom familiens økonomiske situasjon og deltakelse i andre

typer organisasjoner. En slik sammenheng finner vi ikke i de andre gruppene. Minoritetsungdommenes lave deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter kan uansett ikke forklares med økonomi alene. Forskjellene mellom majoritet og minoritet består også når vi sammenlikner deltakelsen innad i de gruppene som har oppgitt at de har hatt henholdsvis god og ikke god økonomi. Som vi skal se senere (s.49) er det grunn til å anta at økonomi spiller en større rolle for barnas deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for enkelte grupper, men at dette ikke fanges opp i våre data.

Utdanning

Det er godt dokumentert at foreldrenes utdanningsnivå har betydning for barnas fritidsaktiviteter (Krange & Strandbu 2004). Først vil vi se på sammenhengen mellom foreldrenes utdanningsnivå og deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter. Her har vi for enkelhets skyld tatt utgangspunkt i fars utdanning.

Figur 4.5: Prosent som er aktive deltakere i henholdsvis idrettslag og andre typer organisasjoner etter fars utdanning. N=2420.

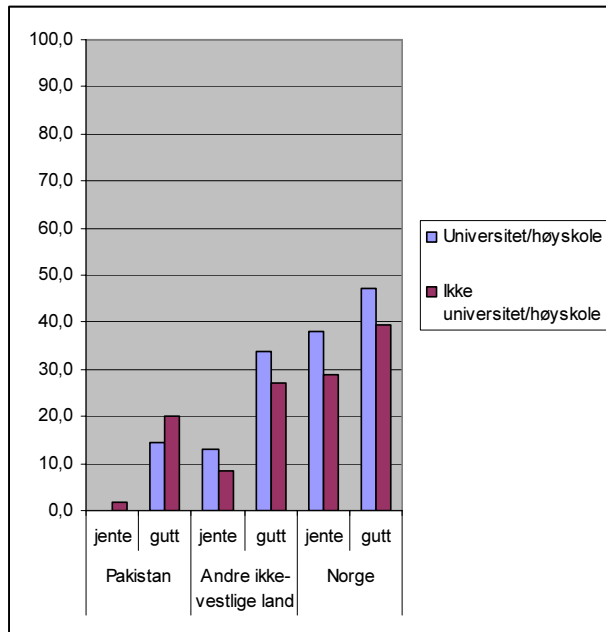

Vi finner en klar sammenheng mellom fars utdanningsnivå og barnas deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter, både når det gjelder idrettslag og andre typer foreninger. Vi finner den samme sammenhengen når vi tar for oss mors utdanning. Jo høyere utdanning foreldrene har, jo større sannsynlighet er det for at barna er med i organiserte fritidsaktiviteter. Vi vet at andelen som har høyere utdanning er større i den etnisk norske befolkningen enn i minoritetsbefolkningen. Vi vil derfor undersøke om forskjellene i deltakelse mellom majoritet og minoritet kan forklares ut i fra forskjeller i utdanningsni-

vå. Her har vi skilt mellom de hvor minst en av foreldrene har universitetsutdannelse og resten.

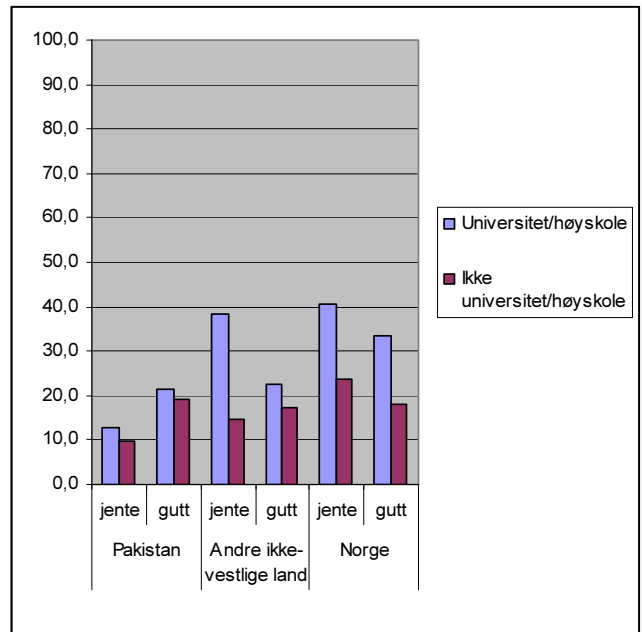
Idrettslag

Figur 4.6: Prosent som er aktive medlemmer i idrettslag, etter foreldres utdanning, kjønn og bakgrunn. N=(2892)

Andre organisasjoner

Figur 4.7: Prosent som er aktive medlemmer i andre organisasjoner, etter foreldres utdanning, kjønn og bakgrunn. Prosent. N=(2892)

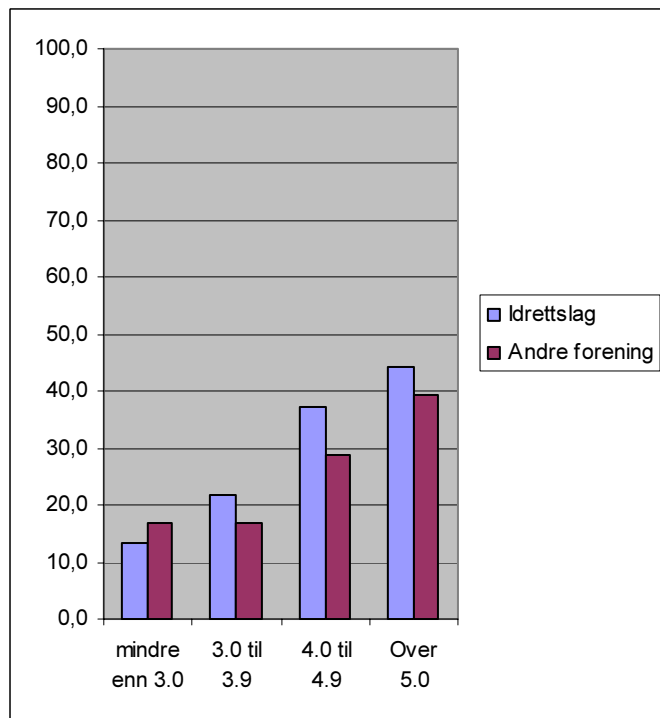

Forskjellene i deltakelse i idrettslag mellom minoritet og majoritet kan heller ikke forklares med utdanningsforskjeller. Forskjellene mellom gruppene består selv om vi har kontrollert for foreldrenes utdanningsnivå. Det er en klar sammenheng mellom foreldres utdanningsnivå og medlemskap i idrettslag både for elever med norsk bakgrunn og elever med ikke-vestlig bakgrunn, men for elever med pakistansk bakgrunn er sammenhengen motsatt. De med foreldre med universitetsutdannelse deltar mindre enn de som ikke har det. Her må vi imidlertid understreke at det befinner seg svært få personer i enkelte av gruppene. Det er totalt bare 45 pakistanske elever i utvalget som har foreldre med universitetsutdannelse.

Når det gjelder deltakelse i andre typer foreninger enn idrettslag, ser det ut til at foreldrenes utdanningsnivå kan forklare noe mer av de forskjellene vi finner mellom majoritets elever og minoritets elever. Blant jenter med foreldre med høyere utdanning og bakgrunn fra andre ikke-vestlige land enn Pakistan er det for eksempel relativt stor andel aktive medlemmer. For denne gruppa er det altså en klar sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og organisasjonsdeltakelse. Dette gjelder derimot ikke for de pakistanske jentene, men nok en gang må vi minne om at det er veldig få i denne gruppa. Blant de norske elevene er det langt flere medlemmer blant de som har foreldre med høyere utdanning. Forskjellene i foreldres utdanningsnivå kan være en viktig forklaringsfaktor for noen ikke-vestlige gruppers lave deltakelse, men dette kan ikke på langt nær forklare alle forskjellene mellom de ulike gruppene.

Til nå har vi bare sett på kulturell kapital i form av foreldrenes utdanningsnivå. Vi kan også se på utdanningskapital i form av elevenes egne skoleprestasjoner. Er det slik at organisasjonsdeltakelse først og fremst er forbeholdt en skoleflink elite? Og kan forskjeller i karakternivå bidra til å belyse hvorfor noen grupper deltar mye mindre enn andre?

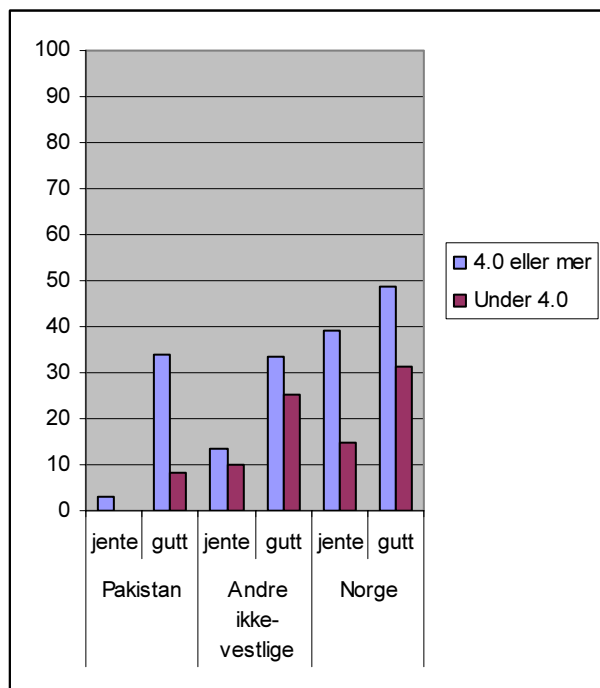
Figur 4.8: Prosent som er aktive deltakere i drettslag og andre typer foreninger, etter samlet karakternivå fra ungdomskolen. (N=2649)

Figur 4.8 viser at det er en klar sammenheng mellom karakternivå fra ungdomskolen og deltakelse både i idrettslag og i andre typer foreninger. Elevene med mer enn 5.0 i snitt-karakter fra ungdomskolen deltar nesten tre ganger så mye som de med mindre enn 3.0 i snitt. Vi vet at minoritetsungdom i snitt får lavere karakterer enn ungdom med norsk bakgrunn. Ved å kontrollere organisasjonsdeltakelsen i ulike grupper for karakternivå, kan vi finne ut om forskjellene i deltakelse følger karakternivået og at forskjellene blir mindre når vi sammenlikner elever som ligger på samme karakternivå på tvers av etniske grupper.

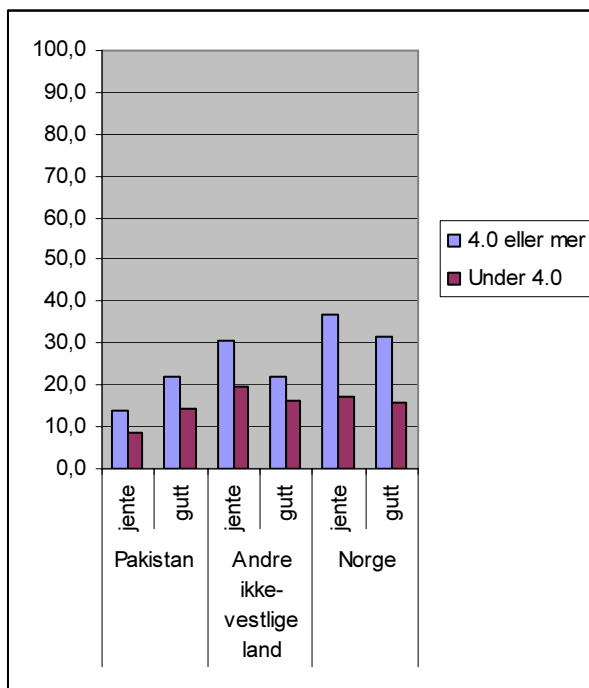
Idrettslag

Figur 4.9: Prosent som er aktive deltakere i idrettslag, etter karakternivå, kjønn og bakgrunn. (N=2566)

Andre organisasjoner

Figur 4.10: Prosent som er aktive deltakere i andre typer foreninger, etter karakternivå, kjønn og bakgrunn. (N=2566)

Her finner vi at forskjeller i karakternivå i større grad henger sammen med de forskjellene vi ser mellom ulike grupper. Blant minoritetsguttene er det særlig de skoleflinke som deltar i idrettslag, men blant jentene er det heller ikke mange av de skoleflinke som deltar. Blant de pakistanske jentene er det ingen med snittkarakterer under 4.0 som er medlemmer i et idrettslag. Her må det bemerkes at denne gruppen bare utgjør 48 personer.

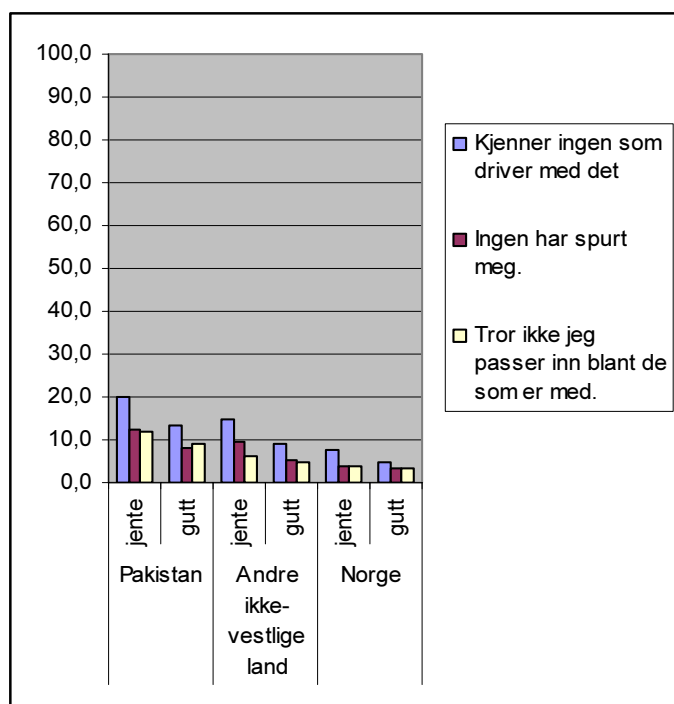
Figur 4.10 viser at det er små forskjeller i deltakelse i andre organisasjoner blant de som har mindre enn 4.0 i snitt fra ungdomskolen. De som skiller seg ut med høy deltakelse er de skoleflinke elevene med norsk bakgrunn og til dels de skoleflinke jentene med ikke-vestlig bakgrunn fra andre land enn Pakistan. Også blant de andre ungdommene med minoritetsbakgrunn er det flere som deltar blant de skoleflinke, men forskjellen er ikke på langt nær så stor som for de norske.

Utestengelse

I forrige avsnitt har vi funnet at det er en viss sammenheng mellom tilgang til økonomiske, kulturelle og sosiale ressurser og deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Men forskjellene i tilgang til slike ressurser kan likevel ikke forklare de forskjellene vi finner mellom elever med norsk og ikke-vestlig bakgrunn. For elevene med ikke-vestlig bakgrunn og særlig de pakistanske, virker det som det også er andre faktorer som hindrer dem i å delta på lik linje med andre. Her vil vi se på hvorvidt noen grupper i større grad enn andre blir ekskludert fra å være med.

Det er ikke lett å måle hvorvidt noen blir utestengt fra organisasjonslivet. Vi har ingen holdepunkter for å hevde at noen aktivt forsøker å stenge andre ute fra organisasjonene. Likevel kan det være mekanismer som gjør at noen føler seg utestengt eller mindre velkomne. Gjennom vårt datamateriale har vi kun tilgang til ungdommenes subjektive oppfatninger om hvorvidt de føler seg inkludert eller ikke. Uavhengig av årsaksforløp kan dette likevel ha stor betydning for om man velger å delta eller ikke. Det kan være at det er liten takhøyde i organisasjonene. Det kan dreie seg om forskjeller i preferanser og væremåter som gjør at noen føler de ikke passer inn blant de andre som er med. Eller det kan være at man ikke har noen venner som er på innsiden, og derfor ikke har blitt spurt om å være med. Til alle de som ikke er med i noen organiserte fritidstilbud stilte vi følgende spørsmål: Det kan være mange ulike grunner til at ungdom ikke er med i noen type forening/organisasjon. Hva vil du si er grunnen(e) for deg? Respondentene fikk en rekke ulike alternativer og kunne krysse av for de som passet for dem. Tre av svaralternativene var: ”Jeg kjenner ingen som driver med det”, ” Ingen har spurt meg” og ”Tror ikke jeg passer inn blant de som er med”.

Figur 4.13. Prosent som har oppgitt ”Jeg kjenner ingen som driver med det”, ”Ingen har spurt meg” og ”Tror ikke jeg passer inn blant de som er med” som årsak til at de ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter, etter kjønn og bakgrunn. (N=2866)

Vi finner en klar tendens til at de gruppene som deltar minst i organiserte fritidsaktiviteter i større grad oppgir at de ikke kjenner noen som driver med organisasjonsaktiviteter, at ingen har spurt dem og at de tror at de ikke passer inn blant de andre i organisasjonene som årsak til at de ikke deltar. Totalt sett er det ikke veldig mange som oppgir dette, og det er uansett vanskelig å lese så mye ut av dette totaltallet. Når man får mange ulike svaralternativer for hvorfor man ikke er med, tror vi terskelen vil være høy for å si at man ikke føler seg velkommen. Det finnes dessuten mange ulike foreninger, og hvorvidt

man passer inn avhenger av hvilken man tenker på. Det er ikke likegyldig hvorvidt man tenker på bokseklubben eller frimerkeforeningen. Dette er ikke spesifisert i spørsmålet. Vi har gått ut i fra at respondentene svarer med tanke på det tilbudet som er mest aktuelt for dem selv. Det som er interessant er forskjellen mellom gruppene. Blant de pakistanske jentene er det nesten tre ganger så mange som føler at de ikke passer inn i foreningene enn blant de norske ungdommene. Det samme mønsteret gjør seg gjeldende for de som oppgir det at ingen har spurt dem som grunn til at de ikke er med i en forening. Dette behøver ikke bety at noen grupper aktivt utestenges, men det kan gjenspeile at ungdomsmiljøene generelt ikke er integrerte på tvers av ulike bakgrunn, og at dette forplanter seg inn i ungdomsorganisasjonene. Rekruttering til foreningene skjer typisk gjennom venner og kjente. Hele 76 prosent av de som er medlemmer i en forening svarer at en eller flere venner var med i foreningen før de begynte. Jo mer sosialt segregerte de gruppene som har lav deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er, jo lavere er sannsynligheten for at de kjenner noen som er med og som kan rekruttere dem. Vi ser her at 20 prosent av de pakistanske jentene oppgir at de ikke kjenner noen, og at dette er grunnen til at de ikke er med. Derfor er det en utfordring for foreningene å være aktivt inkluderende og inviterende ovenfor de gruppene som har havnet utenfor de organiserte fritidstilbudene.

Andre aktiviteter og forpliktelser

Tid er et knapt gode. Skal man bruke av sin fritid til å gjøre en ting, må man ofte nedprioritere noe annet. Forskjeller mellom ulike grupper etter hvor mye forpliktelser man har i forhold til skole, familie og jobb kan derfor ha betydning for om man i like stor grad har tid til å drive med andre fritidsaktiviteter. For å finne ut av hvor mange forpliktelser de ulike gruppene har, spurte vi dem om hva de pleide å gjøre på kveldene og i helgene. Her er det viktig å presisere at vi ikke kan si noe om årsakssammenhengen. Er det sånn at noen grupper ikke har mulighet til å delta i organiserte fritidsaktiviteter på lik linje med andre fordi de er opptatt med andre ting? Eller er det slik at de gjør andre ting fordi de ikke har muligheten til å være med på de organiserte fritidsaktivitetene? Det kan vi ikke svare på. Det vi kan gjøre er å vise forskjeller i mønstrene for bruk av fritiden mellom ulike grupper. Dette kan om ikke forklare, så i hvert fall belyse hvorfor noen grupper deltar mindre enn andre.

Familie

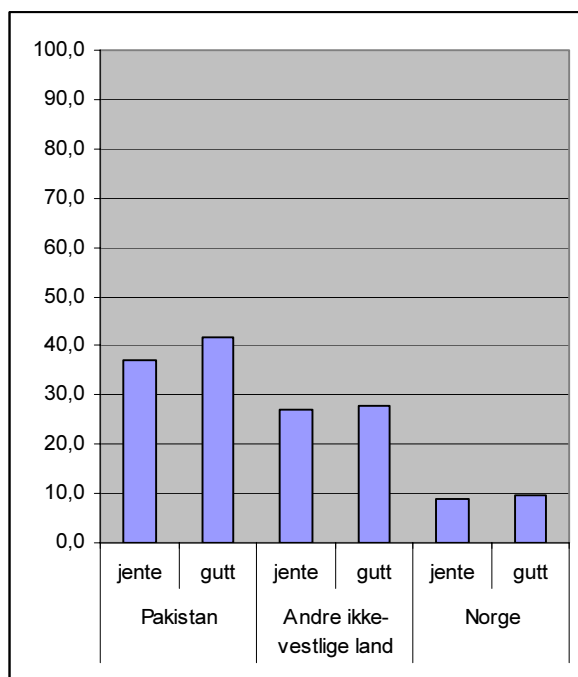
Å være sammen med familien er selvsagt et gode. Det kan likevel være forskjeller i forventninger om hvor mye tid man skal bruke på familien og med hvem man bruker tid på, og dette kan få konsekvenser for hva man ellers har tid til å gjøre. Innledningsvis nevnte vi at det norske organisasjonslivet er vokst fram gjennom en historisk prosess knyttet til industrialisering, sekularisering og endrede familiemønstre, som skapte et rom for et sivilisert samfunn i feltet mellom stat, familie og marked. I samfunn hvor familie i utvidet forstand fortsatt spiller en mer dominerende rolle i organiseringen av folks hverdagsliv og sosiale relasjoner, finnes ikke nødvendigvis dette rommet. Behovet for sosialt samvær, felles opplevelser og tilhørighet kan i større grad dekkes innen familien/klanen

eller lignende. Å delta i organiserte aktiviteter med fremmede virker da kanskje fjernt og kanskje litt suspekt. Er det slik at dette også gjelder for en del minoritetsgrupper i Norge? En enkel metode for å måle betydningen av familie og slekt for organiseringen av folks sosiale liv, er å se hvor mye tid man bruker på å være sammen med dem. Vi spurte derfor ungdommene i vårt utvalg hvor ofte de tilbragte fritiden på kveldene og helgene sammen med henholdsvis den nærmeste familien (mor, far, søsken) og andre slektninger (fettere, tremenninger, onkler, tanter, besteforeldre osv). De aller fleste i alle grupper – totalt 79 prosent – oppgir at de bruker fritid sammen med den nærmeste familien ukentlig eller oftere. Det er noen flere blant de ikke-vestlige og særlig blant de med pakistansk bakgrunn, men forskjellene er små mellom de ulike gruppene. At de fleste oppgir dette er ikke så rart med tanke på at dette er en aldersgruppe hvor de aller fleste bor hjemme hos foreldrene sine. Figur 4.14 viser hvor mange i ulike grupper som svarer at de tilbringer fritiden sammen med slektninger utenom den nærmeste familien ukentlig eller oftere.

De fleste 16-åringer har ikke bare sosiale forpliktelser ovenfor familien, men må også gjøre noe arbeid hjemme. Hvor mye forpliktelser kan likevel variere mellom ulike grupper. Dersom noen grupper har veldig store forpliktelser til å jobbe hjemme kan dette være med på å forklare hvorfor disse gruppene deltar mindre i organiserte fritidsaktiviteter. Vi spurte utvalget hvor ofte de brukte kvelder og helger på å hjelpe til hjemme med å gjøre ulike typer husarbeid som for eksempel å vaske, måke snø, passe barn, lage mat, rydde og lignende. I figur 4.15 har vi skilt ut de som oppgir at de gjør dette hver eneste dag.

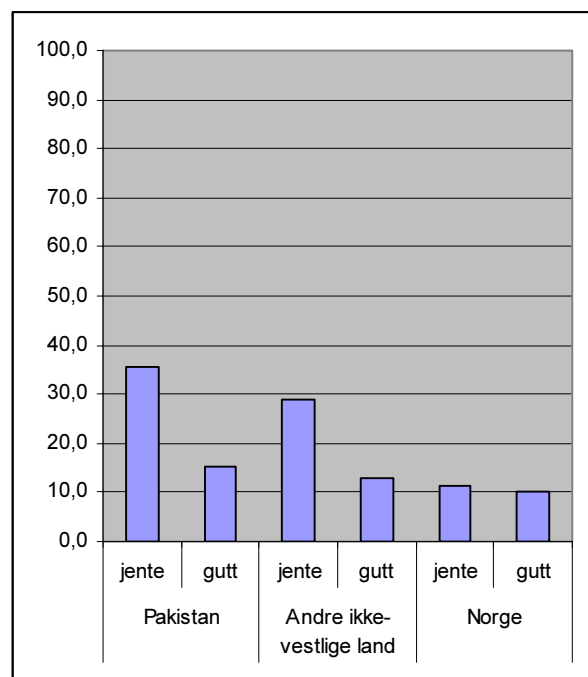
Å være sammen med slektninger

Figur 4.14: Prosent som tilbringer fritid sammen med slektninger utenom den nærmeste familie ukentlig eller oftere, etter kjønn og bakgrunn. (N=2866)

Husarbeid

Figur 4.15 Prosent som hjelper til hjemme (vaske, måke snø, passe barn, lage mat, rydde o.l.) hver dag, etter kjønn og bakgrunn. Prosent. N=2866.

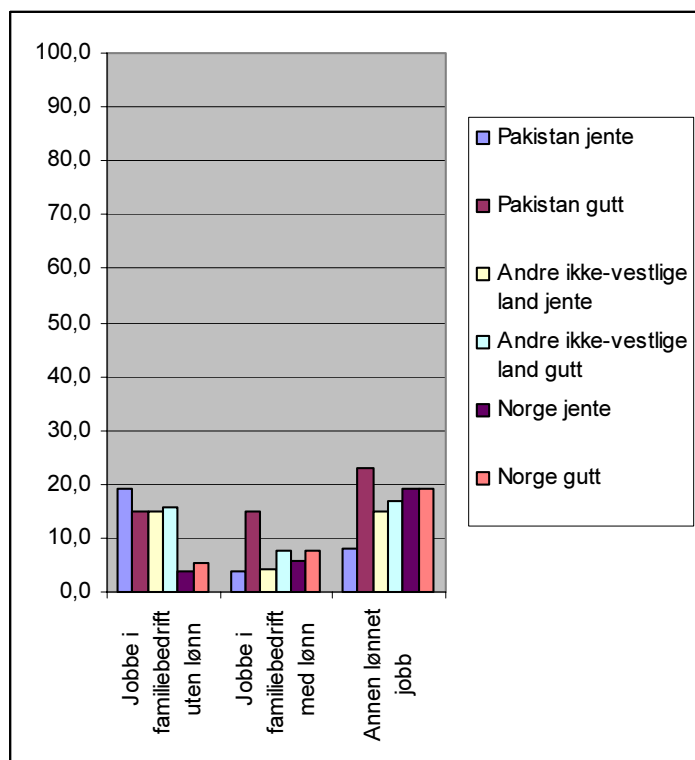
Figur 4.14, som viser andelen som tilbringer fritid sammen med andre slektninger en gang i uka eller oftere, viser noen interessante forskjeller. Mens bare 9 prosent av ungdommene med norsk bakgrunn oppgir at de gjør dette ukentlig eller oftere, svarer langt fler av de ikke-vestlige det samme, og hele 39 prosent av ungdommene med pakistansk bakgrunn sier at de ukentlig tilbringer fritiden sammen med andre slektninger. Andelen som hjelper til hjemme hver dag er litt mindre blant de som annen ikke-vestlig bakgrunn. Dette underbygger antakelsen om at slekten for noen grupper spiller en større rolle for folks sosiale liv enn den gjør hos etniske nordmenn, og at slekten på noen områder fyller deler av det samme rommet som det mer eller mindre organiserte sivile samfunn gjør hos den norske majoriteten. Vi vet for eksempel at slektsgruppen har en dominerende betydning i folks sosiale liv i Pakistan (Lien 1993).

Når vi tar for oss hvor mange som bruker tid på å hjelpe til hjemme hver eneste dag, ser vi at de ikke-vestlige jentene, og da særlig de som har pakistansk bakgrunn skiller seg tydelig ut. Blant ungdom med norsk bakgrunn er det ikke store kjønnsforskjeller, selv om noen flere jenter oppgir å hjelpe til hjemme hver dag. Noen flere pakistanske og andre ikke-vestlige gutter oppgir at de hjelper til hjemme hver dag enn blant både jenter og gutter med norsk bakgrunn, men forskjellene er heller ikke veldig store her. Jenter med ikke-vestlig bakgrunn og særlig de med pakistansk bakgrunn oppgir derimot i langt større grad at de hjelper til hjemme hver dag. Hele 37 prosent av de pakistanske jentene hjelper til hjemme hver dag, mot bare 12 av de norske jentene. Vi kan anta at dette har betydning for deres muligheter for å delta i andre fritidsaktiviteter.

Jobb

Ungdommene i vårt utvalg befinner seg i en alder der mange har begynt å arbeide ved siden av skolen. Dette kan enten være snakk om lønnet eller ulønnet arbeid i familiebedrift eller annet lønnet arbeid utenfor familien. Arbeidet kan være et bidrag til familiens husholdning eller det kan være økonomisk nødvendig for å dekke utgifter til eget forbruk og fritidsaktiviteter.

Figur 4.16: Prosent som arbeider i familiebedrift uten lønn, familiebedrift med lønn og i annen lønnet jobb ved siden av skolen ukentlig eller oftere, etter kjønn og bakgrunn.

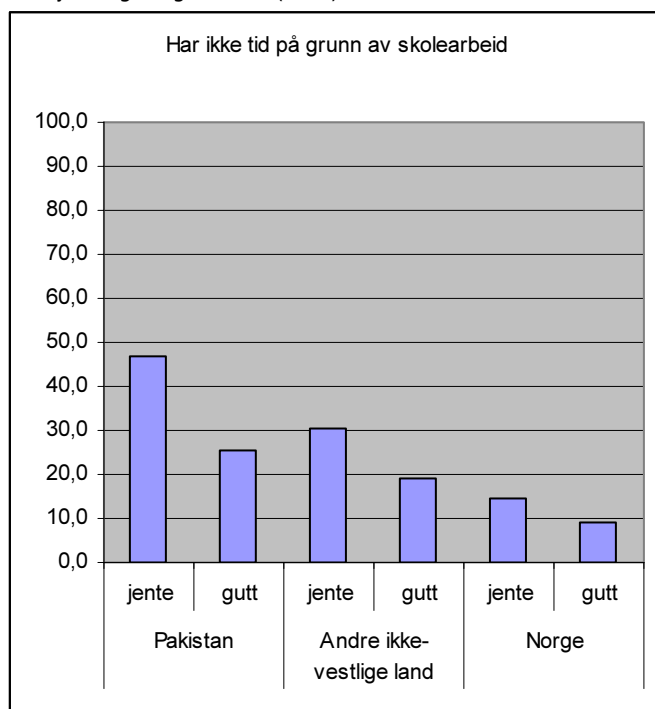
Blant ungdom med ikke-vestlig bakgrunn er det langt flere som jobber i familiebedrifter, og det er særlig mange flere som jobber uten å få lønn. At det er mange som jobber i familiebedrifter blant ikke-vestlige minoriteter i Oslo har sammenheng med at det blant mange av de store innvandrergroppene i byen er et stort antall private næringsdrivende. (SSB 2004) Her er det dessuten en tydelig kjønnsforskjell. Hvis vi ser på de med pakistansk bakgrunn, ser vi at 15 prosent av guttene jobber i familiebedrift med lønn ukentlig eller oftere, og 15 prosent jobber i familiebedrift uten lønn ukentlig eller oftere. Blant jentene er det noe flere som jobber uten lønn (19 prosent), men det derimot er langt færre som får lønn (4 prosent). Når det gjelder annet lønnet arbeid oppgir litt under 20 prosent av de norske guttene og jentene at de gjør dette ukentlig eller oftere. De ikke-vestlige elevene fra land utenom Pakistan jobber litt mindre. Blant de pakistanske elevene er det derimot store kjønnsforskjeller. Jentene har i mye mindre grad andre lønnede jobber, mens guttene jobber mye mer. Alt i alt betyr dette at jenter pakistansk bakgrunn bruker mye tid på ulønnet, men lite på lønnet arbeid. Dette kan bidra til å redusere deres muligheter til å delta i fritidsaktiviteter som gjerne krever mye av både tid og penger av de som deltar.

Skole

Vi har ikke spurt om hvor ofte man bruker kvelder og helger på å gjøre skolearbeid. Delvis fordi dette ikke regnes som fritid og delvis fordi mengden lekser som blir gitt skal være relativt lik for alle. Hvor mye tid man bruker på lekser og i hvilken grad dette oppfattes å komme i veien for andre ting kan likevel variere. Tidligere forskning har antydnet

at ungdom med minoritetsbakgrunn legger større vekt på skolearbeid når man kontrollerer for sosial bakgrunn sammenliknet med etnisk norske ungdommer. Dette har blitt kalt et ekstra ”innvandrerdriv” og bidrar til å utjevne sosiale utdanningsforskjeller mellom minoritet og majoritet (Sletten 2001). En del innvandrerungdom vil kanskje også kompensere for svakere språkferdigheter i norsk ved å jobbe ekstra hardt med skolearbeid. Vi stilte spørsmål til elevene om hvorfor de eventuelt ikke hadde mulighet til å delta i organiserte fritidsaktiviteter. De fikk mange svaralternativer og kunne krysse av for flere. Et av alternativene var: ”Har ikke tid på grunn av skolearbeid”. Figur 4.17 viser fordelingen av hvordan de svarte etter kjønn og bakgrunn.

Figur 4.17: Prosent som oppgir at de ikke har tid til å være med i organiserte fritidsaktiviteter på grunn av skolearbeid, etter kjønn og bakgrunn. N=(2866)

Vi finner en klar effekt både av kjønn og familiebakgrunn. Flere jenter enn gutter oppgir at de ikke har tid til å være med i organiserte fritidsaktiviteter på grunn av skolearbeid. Elever med ikke-vestlig bakgrunn – og spesielt de med pakistansk bakgrunn – oppgir også i mye større grad at de ikke har tid på grunn av skolearbeid. Hele 46 prosent av de pakistanske jentene oppgir at de ikke har tid til organiserte fritidsaktiviteter på grunn av skolearbeid, mens bare 9 prosent av de norske guttene svarer det samme.

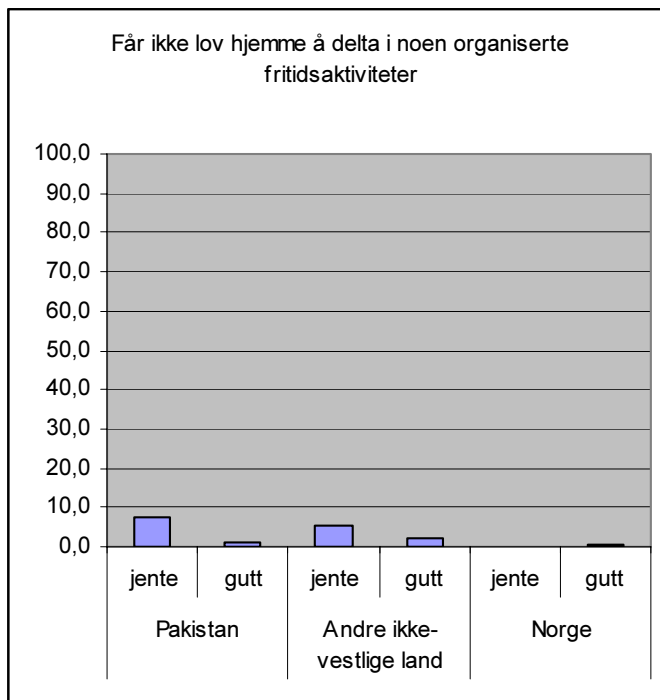
Alt i alt ser vi at de som deltar minst i organiserte fritidsaktiviteter – jentene med ikke-vestlig bakgrunn og da særlig de pakistanske – bruker mer tid på å være sammen med familie og slektninger, mye mer tid på husarbeid, i større grad oppgir at de ikke har tid på grunn av skolearbeid, bruker mer tid på ulønnet arbeid i familiebedrifter samtidig som de har mindre inntektsbringende arbeid ved siden av. Mest sannsynlig er det en klar sammenheng mellom dette og det at de ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Årsakskomplekset kan imidlertid være mer komplisert enn at det ene skyldes det andre. Vi

vil anta at barnas forpliktelser hjemme er nært knyttet til foreldrenes holdninger til hva barna deres gjør på fritiden. I neste avsnitt vil vi derfor se nærmere på betydningen av foreldrenes holdninger, både når det gjelder deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og i skolerelaterte sosiale aktiviteter.

Foreldres holdninger

Foreldres holdninger til hvordan ungdommene bruker sin fritid kan ha avgjørende betydning for deres muligheter til å delta. Holdninger knyttet til hva som er passende for jenter og gutter, tillit til det organisasjonene driver med, forpliktelser ovenfor familien og forventninger omkring hvor mye foreldre skal stille opp for barna kan bidra til å forklare hvorfor noen grupper deltar mindre enn andre. Aller først vil vi se på hvor mange som har oppgitt at de ikke får lov hjemmefra å være med på noen organiserte fritidsaktiviteter.

Figur 4.18. Prosent som har oppgitt "får ikke lov hjemme" som grunn til at de ikke deltar i noen organiserte fritidsaktiviteter, etter kjønn og bakgrunn. (N=2866)

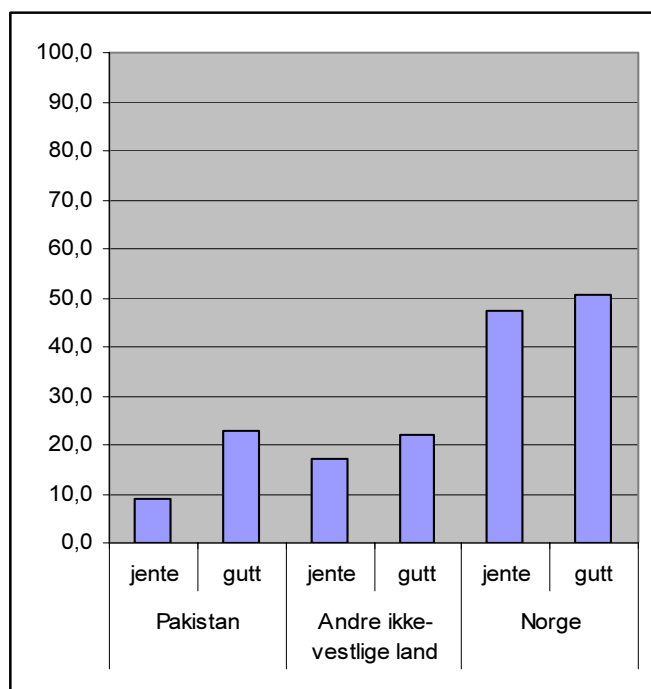

Som vi kan se av figur 4.18 er det ikke mange som oppgir at de ikke får lov til å være med på organiserte fritidsaktiviteter. Totalt er det bare 1,4 prosent som oppgir dette som grunn til at de ikke er med. Vi finner likevel klare forskjeller mellom de ulike gruppene. Blant jenter med ikke-vestlig bakgrunn og da særlig de med pakistansk bakgrunn oppgir langt flere dette som grunn. Av de pakistanske jentene oppgir 7,5 prosent at de ikke får lov hjemmefra, mot 0,2 av jentene med norsk bakgrunn. Vi går ut i fra at terskelen er ganske høy for å oppgi at man ikke får lov til å være med på noen aktiviteter. Antallet kan altså være en del høyere.

Kjøring til og fra fritidsaktiviteter

Mange fritidsaktiviteter som ungdom driver med krever deltagelse og innsats fra foreldrenes side. Ulike tradisjoner i forhold til hvor mye foreldrene skal stille opp for barnas fritidsinteresser kan bidra til å forklare hvorfor noen grupper deltar mindre enn andre. De fleste andre land har ikke de samme tradisjoner for breddeidrett og frivillig organisering som Norge, og forventningene om at foreldre skal stille opp med frivillig arbeid for idrettslag og foreninger er ukjent for mange. En ting som veldig mange foreldre gjør, og som krever både tid og ressurser, er å kjøre barna sine til og fra fritidsaktiviteter. Dette er ikke bare et spørsmål om holdninger. Manglende ressurser kan også gjøre det vanskelig å stille opp i forbindelse med barnas aktiviteter. For å kjøre barna til og fra aktiviteter må man for eksempel ha bil. Vi spurte elevene i utvalget vårt om hvor ofte det hender at foreldrene kjører dem til og fra aktiviteter på fritiden.

Figur 4.19: Andel som oppgir at foreldrene kjører dem til og fra aktiviteter på fritiden hver måned eller oftere. Etter kjønn og etnisk bakgrunn. Prosent. N=2866.

I figur 4.19 har vi vist andelen som oppgir at foreldrene kjører dem til og fra aktiviteter månedlig eller oftere. Her kan vi se at elevene med ikke-vestlig bakgrunn i langt mindre grad oppgir at foreldrene deres kjører dem til og fra aktiviteter på fritiden. Også her er det jentene og da særlig de pakistanske, som scorer lavt. Det er over fem ganger så mange med norsk bakgrunn som oppgir at de kjøres til og fra aktiviteter månedlig enn det er blant de pakistanske jentene. Her må vi likevel være oppmerksomme på to ting: For det ene kan vi ikke si noe om årsaksrekkefølgen. Vi vet ikke om det er slik at lav innsats fra foreldrenes side gjør at ungdommene deltar mindre, eller om det er slik at manglende deltagelse i fritidsaktiviteter blant ungdommen er årsaken til foreldrenes ikke trenger å kjøre dem noe sted. Sannsynligheten er imidlertid stor for at det er en sammenheng mellom lav innsats fra foreldrene og lav deltagelse i organiserte fritidsaktivite-

ter blant ungdommene. For det andre kan vi ikke vite om foreldrenes lave innsats skyldes andre holdninger til det å stille opp i forbindelse med barnas fritidsaktiviteter, eller om det skyldes manglende ressurser. For å kunne kjøre barna til og fra fritidsaktiviteter må man for eksempel ha bil, og det koster penger. Vi vet ikke om andelen som disponerer bil er lavere blant innvandrere enn i den øvrige befolkningen, men vi vet at innvandrere har lavere gjennomsnittlig inntekt. Uansett hva som er årsaken ser vi likevel at foreldrene i enkelte grupper i langt mindre grad er involvert i å transportere barna til og fra aktiviteter. Dette kan i sin tur bidra til å begrense barnas muligheter til å delta i organiserte fritidsaktiviteter.

Foreldrenes holdning til organiserte fritidsaktiviteter

Det er vanskelig å måle foreldres holdninger til ungdommenes aktiviteter kun ved å spørre ungdommene selv. Derfor vil vi i tillegg til å bruke datamaterialet fra skoleundersøkelsen som resten av studien er basert på, trekke inn flere kilder. I forbindelse med studien "Den gode oppvekst" ble det samlet inn et omfattende datamateriale omkring barn og ungdoms skole- og fritidsaktiviteter ved personlige intervjuer med deres foreldre. Her er det skilt mellom foreldrenes oppfatninger om barnas deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og deres deltakelse i skolerelaterte sosiale aktiviteter.

Tabell: Prosent av hele utvalget som nevner de ulike forholdene som begrunnelse for at skolebarnet ikke er med i organiserte fritidsaktiviteter.³ Eldste og yngste skolebarn er analyseenheter. Etter landbakgrunn og kjønn. (N = 4451 skolebarn)

	Somalia		Pakistan		Norge	
	Gutt	Jente	Gutt	Jente	Gutt	Jente
Ikke lyst	15	20	13	32	19	17
Opptatt med skole	4	15	10	23	3	5
Andre forpliktelser etter skoletid	3	3	4	5	2	3
Har ikke råd	15	20	4	5	4	4
Transportproblemer	6	4	1	1	5	4
Tidsproblemer	6	6	2	3	3	3
For ung	17	16	9	16	5	4
Helseproblemer	1	1	2	3	2	2
Annet	4	8	8	11	4	5
N	192	186	350	294	1794	1635

En av de tingene man legger merke til i foreldrenes svar omkring hvorfor deres barn ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter er at begrunnelsene ofte er ulike for gutter og jenter: Tendensen er mest tydelig blant pakistanske foreldre. Usikkerheten med denne typen spørsmål er at man ikke vet om man måler forskjeller i barnas preferanser og motiver, eller forskjeller i foreldrenes forventninger til sine barn. I følge svarene til foreldrene skiller pakistanske jenter seg ut ved at mange flere ikke har lyst til å delta i organiserte fritidsaktiviteter eller at de er for opptatt med skolearbeid. At de ikke har lyst

³Dette er svarene til de foreldrene som har svart at det aktuelle skolebarnet verken "Trener i en klubb eller forening, for eksempel fotball, riding eller liknende der det er en voksen leder" eller "Er med i korps, fritidsklubb, teatergrupper eller liknende der det er en voksen leder". De er sluset videre når de har svart at barnet "aldri" er med på dette.

stemmer dårlig overens med hva de pakistanske jentene selv har svart (se figur 3.6). Dermed sier dette antakelig mer om foreldrenes holdninger til hva barna *bør* ha lyst til. At de er for opptatt med skole stemmer bedre overens med våre funn (se figur 4.17). Hvorfor pakistanske jenters skolearbeid skal være et større hinder enn det er for andre grupper er det derimot vanskelig å si noe om på bakgrunn av disse tallene. En forklaring kan være at de jobber hardere med skolearbeid enn andre grupper. En annen forklaring kan være at deres fritid er mer begrenset på grunn av forpliktelser hjemme, og at skolearbeidet derfor fyller opp den tiden som er igjen. En tredje forklaring kan være at det er foreldrene som mener at døtrene heller bør bruke tiden sin på skolearbeid enn på andre fritidsaktiviteter.

Somaliere er de eneste der en betydelig andel begrunner barnas manglende deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter med at de ikke har råd til å la barna delta i de aktivitetene de ønsker. Tidligere i dette kapittelet fant vi at økonomi ikke kunne forklare alle de forskjellene vi så mellom minoritet og majoritet i ungdoms deltakelse. Denne generaliseringen dekker nok over betydelige forskjeller mellom ulike grupper blant de som har bakgrunn fra andre ikke-vestlige land enn Pakistan. Blant pakistanerne – som utgjør den langt største gruppen i vårt skoleutvalg – er det derimot ikke flere av foreldrene som oppgir dårlig råd som årsak til manglende deltakelse enn blant norske foreldre. At somaliere i større grad oppgir dårlig råd som årsak til at barna ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter er ikke så overraskende ettersom somaliske familier peker seg ut med relativt lave inntekter og flere barn per husholdning sammenlignet med andre innvandrergupper og den øvrige befolkningen (Tronstad 2004).

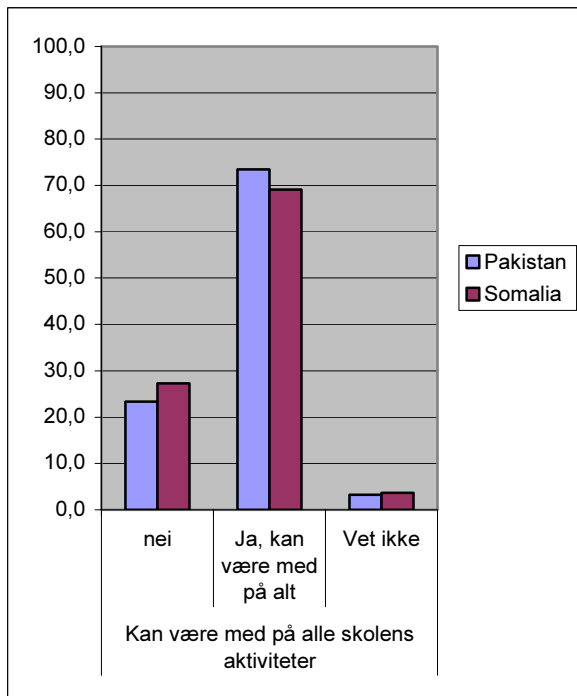
Det er flere i minoritetsgruppene som svarer at barna er for unge til å delta enn det er i den norske befolkningen. Her må vi huske på at aldersfordelingen i dette utvalget er annerledes enn den er i skoleutvalget og at foreldrene her kan snakke om barn helt ned i barneskole-trinnet. Tallene tyder likevel på at det er mindre vanlig å la helt unge barn være med på organiserte fritidsaktiviteter blant minoritetene enn blant de med norsk bakgrunn.

Det er en noe høyere andel av de pakistanske foreldrene som svarer ”annet” for jenter. Dette har i følge intervjuerne – som selv har samme etniske bakgrunn som informantene – med kjønn å gjøre. Foreldrene mente det var ugreit å sende jenter ut på aktiviteter utenfor hjemmet etter at de er nådd en viss alder. Det er små forskjeller mellom foreldre fra Pakistan, Somalia og Norge med hensyn til hvor ofte de oppgir transportproblemer, tidsproblemer, helseproblemer, eller andre forpliktelser etter skoletid som begrunnelse for manglende organisasjonsdeltakelse blant skolebarna. Dette stemmer ikke så veldig godt overens med funnene fra skoleundersøkelsen, som viste at minoritetene generelt og de pakistanske jentene spesielt har mye større forpliktelser etter skoletid og i langt mindre grad får hjelp til transport fram og tilbake til aktiviteter.

Foreldrenes holdninger til skolerelaterte sosiale aktiviteter

I forbindelse med undersøkelsen ”Den gode oppvekst” ble foreldrene også spurt om hvorvidt deres barn kunne være med på alle skolens sosiale aktiviteter. Her har vi kun tall for de pakistanske og de somaliske familiene, ikke de norske.

Figur 4.19: Fordeling av svar på om barna kan være med på alle skolens aktiviteter, etter landbakgrunn. Prosent.
N=593

De fleste av de pakistanske og somaliske foreldrene svarer at deres barn kan få være med på alle skolens aktiviteter. Et mindretall på om lag en fjerdedel av foreldrene med pakistansk og somalisk bakgrunn svarer likevel at deres barn ikke kan være med på alle skolens aktiviteter. Dette kan stemme overens med at vi fra før har sett at totalt 36 prosent av ungdommene med minoritetsbakgrunn i utvalget fra Oslo-skolene ikke har hatt muligheten til å delta på minst tre dagsutflukter, skolefester eller leirskoler i løpet av det siste året. De som hadde svart at de ikke kunne være med på alle aktiviteter ble deretter spurt om hvilke aktiviteter de ikke ville la barna sine være med på.

Det er særlig leirskole som peker seg ut som den skoleaktiviteten flest foreldre ikke vil at barna deres skal være med på. Av de som ikke vil sende barna sine på alle skolerelevante sosiale aktiviteter sier om lag 70 prosent at det er særlig leirskole de ikke vil at barna skal være med på. Blant de pakistanske foreldrene er det også mange som oppgir "annet" når de blir spurt om dette. Disse ble bedt om å spesifisere hva de mente, og mange av dem brukte anledningen til å begrunne hvorfor barna deres ikke fikk være med på skoleaktiviteter heller enn å spesifisere hvilke aktiviteter de ikke fikk være med på. Det er noen typer svar som her stikker seg ut: Det som nevnes mest er trygghet. Foreldrene sier at de ikke føler seg trygge på hva som skjer hvis barna er med på ulike skoleaktiviteter. Igjen er det et poeng å huske at en del av de barna foreldrene svarer for, er på barneskoletrinnet. Usikkerhet knyttet til om få voksne greide å passe på hele klassen på badetur var et eksempel som ble nevnt. Dernest er flere opptatt av kjønn. De spesifiserer at guttene kan være med, men ikke jentene. Så er det en del som presiserer at turer som involverer sene kvelder, overnatting eller utenlandsreiser ikke er aktuelt. Det

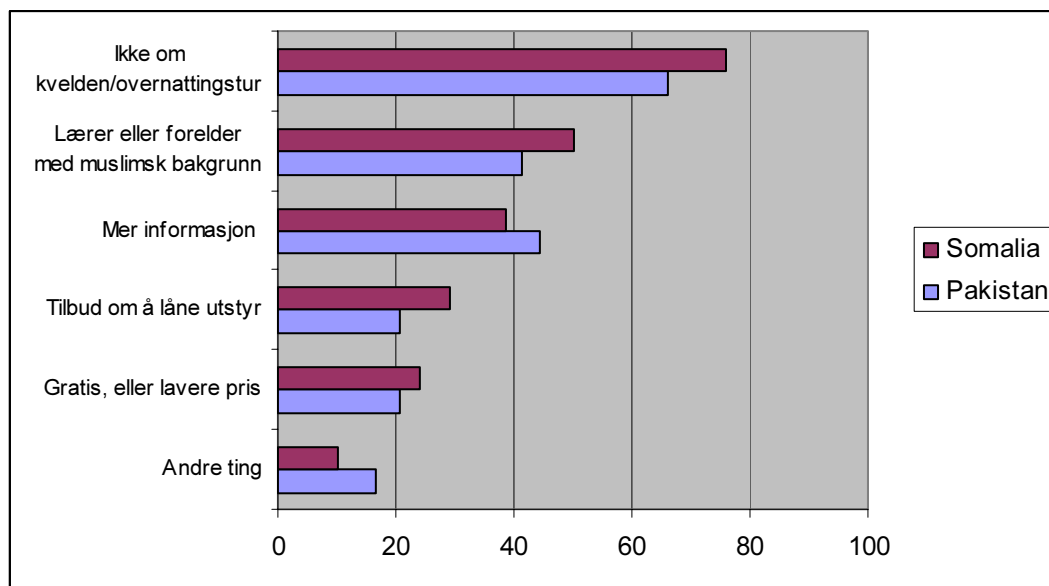
nevnes også at man ikke vil at barna skal være med på kirkebesøk, at det av og til er for kaldt til å være ute, eller at de foreløpig er for unge til å være med.

De ca 25 prosent av foreldrene som ikke ville sende barna sine på alle skolerelaterte sosiale aktiviteter ble deretter spurt om hva som skulle til for at de ville vurdere å la barna være med.

Foreldrene fikk følgende svaralternativer:

- Mer informasjon om opplegget rundt aktiviteten
- At det ikke foregikk om kvelden/var overnattingstur
- At det var med en lærer eller forelder med muslimsk bakgrunn
- Tilbud om å låne nødvendig utstyr til turen
- Gratis, eller lavere pris
- Andre ting

Figur 4.21: Prosent som oppgir at nevnte ting vil gjøre at de revurderer sin beslutning om å ikke la barna være med på skolerelaterte sosiale aktiviteter, etter landbakgrunn. N=159.

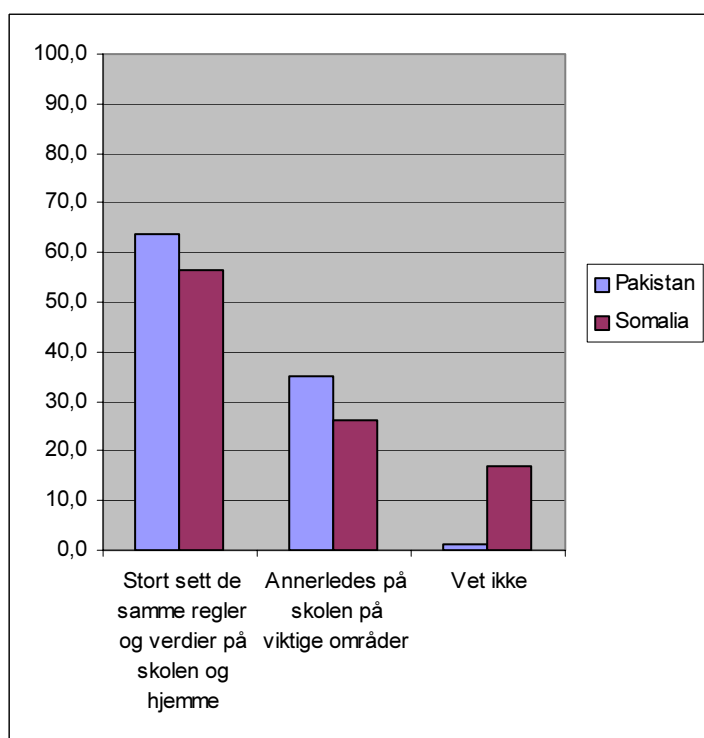

Svarene fordeler seg noenlunde likt mellom de pakistanske og de somaliske foreldrene, men de somaliske foreldrene virker noe mer tilbøyelige til å revurdere sitt standpunkt dersom de ulike betingelsene blir oppfylt. Det viktigste for foreldrene er at det ikke foregår sent om kvelden eller er overnattingsturer (Pakistan 66 prosent, Somalia 76 prosent). Deretter følger mer informasjon om opplegget (44/39) og at det er med en lærer eller annen voksen med muslimsk bakgrunn (41/50). De somaliske foreldrene legger noe mer vekt på det at det er med en lærer eller annen voksen med muslimsk bakgrunn, mens de pakistanske foreldrene legger litt mer vekt på å få mer informasjon om opplegget rundt aktiviteten. Deretter kommer tilbud om å låne utstyr (21/29) og at det er gratis eller lavere pris (21/24). Blant de som svarte ”andre ting” (17/10) og har utdypet hva de mente legger de fleste vekt på på trygghet og informasjon. Noen nevner også at det ville

hjelpe dersom det bare var jenter som dro på tur eller dersom foreldrene hadde større innflytelse på opplegget.

Det synes klart at mange av foreldrene med pakistansk og somalisk bakgrunn ikke føler seg helt trygge på at skolen kan ivareta deres interesser i forhold til barna på en tilfredsstillende måte. Mange skolerelaterte sosiale aktiviteter koster penger, men det virker som om spørsmålet om pris er underordnet bekymringer for hva som eventuelt skjer på slike turer og om barna får nødvendig tilsyn. Foreldrene ble derfor spurt om hvorvidt de opplevde verdier og regler hjemme versus på skolen. De ble bedt om å svare på om de oppfattet at det var stort sett de samme regler og verdier på skolen og hjemme, om det var annerledes på skolen på viktige områder eller om de ikke visste.

Figur 4.22: Prosent som oppgir at verdier og regler hhv er stort sett de samme på skolen som hjemme, om de er vesentlig annerledes på skolen enn hjemme, og vet ikke, etter landbakgrunn. N=593.

Totalt mener 32 prosent av foreldrene at verdier og regler er vesentlig annerledes på skolen på viktige områder, mens 61 mener det stort sett er det samme. Noen flere av de pakistanske foreldrene mener det er annerledes (35) enn de somaliske (26), mens flere somaliske oppgir at de ikke vet (17) enn blant de pakistanske (1). De som svarte at verdier og regler var annerledes på skolen på viktige områder ble bedt om å utdype hva de mente. Her var det liten forskjell mellom de pakistanske og de somaliske foreldrene. Mange nevner flere ting, men det som oftest kom opp var mangel på disiplin og respekt for eldre i den norske skolen. Deretter kommer kulturforskjeller generelt. En del nevner religion som et problem, at barna lærer for mye om kristendom og for lite om islam, og en del nevner at synet på seksualitet og seksualundervisning i skolen som et problem.

Alt i alt ser det altså ut til å være forskjeller mellom minoritet og majoritet i forhold til foreldrenes syn på barnas deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og skolerelaterte sosiale aktiviteter. Særlig pakistanske og til dels somaliske jenter opplever at foreldrene har en annen holdning til deres deltakelse enn hva deres medelever opplever. Det er flere av disse som oppgir at de ikke får lov å delta i organiserte fritidsaktiviteter, foreldrene stiller mindre opp når det gjelder kjøring til og fra aktiviteter, foreldrene selv oppgir oftere at jentene ikke har lyst til å delta i noen organiserte fritidsaktiviteter selv om dette står i kontrast til hva jentene selv oppgir når de blir spurt om dette, mange foreldre er også skeptiske til å la barna – og da særlig jentene – delta i skolerelaterte sosiale aktiviteter dersom dette foregår på kveldstid eller er overnattingsturer. Mange foreldre uttrykker en usikkerhet i forhold til hva som foregår og hvilken kontroll som utøves i slike sosiale sammenhenger.

Dette kan også gjelde andre grupper men våre tall gir ikke grunnlag for å trekke noen konklusjoner om dette. Variasjonene blant ulike ikke-vestlige minoriteter er nok langt større på dette området enn det våre data sier noe om. For eksempel har kvinner av pakistansk og somalisk opprinnelse svært lav yrkesaktivitet sammenliknet med en rekke andre grupper av innvandrede kvinner som for eksempel iranske, tamilske eller østeuropeiske kvinner. Det er rimelig at dette er med å påvirke synet også på hva barna kan og bør engasjere seg i og at vi dermed ville finne andre mønster for fritidsaktivitet blant jenter i noen av de sistnevnte gruppene enn det vi ser blant pakistanske jenter.

Oppsummering

- Det er en sammenheng mellom familiens økonomi og elevenes deltakelse i idrettslag. Blant de som oppgir å hatt god råd hele tiden de foregående to år er det dobbelt så mange aktive medlemmer enn blant de som oppgir at de stort sett har hatt dårlig råd. Det er ingen slik sammenheng når det gjelder deltakelse i andre typer foreninger.
- Kulturell kapital – både i form av foreldres utdanning og egne karakterer fra ungdomskolen – påvirker ungdommenes tilbøyelighet til å delta både i idrettslag og andre typer foreninger. De som har foreldre med høyere utdanning og de som har gode karakterer deltar i langt større grad enn andre i organiserte fritidsaktiviteter.
- Likevel: Forskjeller i ressurstilgang kan ikke alene forklare forskjellene i deltakelse, selv det er systematiske forskjeller mellom majoritetsbefolkningen og minoritetsbefolkningen når det gjelder tilgang til alle disse ressursene. For de pakistanske jentene er det for eksempel færre som deltar blant de med god råd enn blant de med dårlig råd. Vi må derfor se på andre barrierer mot deltakelse.
- Det er en viss sammenheng når det gjelder tilgang til kulturell kapital – særlig for elever med bakgrunn fra ikke-vestlige land utenom Pakistan. Økonomi ser ikke ut til å være en avgjørende faktor, men kan ha betydning for enkelte grupper.
- Det er antakelig store forskjeller mellom ulike innvandrergupper i forhold til hvilke faktorer som har betydning. I vår kategori med ungdom med bakgrunn fra andre ikke-vestlige land utenom Pakistan skjuler det seg derfor store variasjoner mellom landgruppene. Det ser for eksempel ut til at økonomi spiller en større rolle for de med somalisk bakgrunn enn for mange andre.
- Vi har ikke mye data omkring hvor åpne og inkluderende organisasjonene selv er ovenfor ungdom med annen etnisk bakgrunn. Vi finner likevel at det er langt flere blant de som deltar minst – de ikke-vestlige jentene og særlig de med pakistansk bakgrunn – som sier at de ikke føler at de passer inn med de andre og at de aldri har blitt spurt om å delta i de aktivitetene de kunne tenke seg å være med i, og at dette er grunnene til at de ikke er med. Totalt er det ikke mange som sier dette, men den klare forskjellen mellom gruppene tyder på at organisasjonene har en utfordring i å være mer tilgjengelige og inkluderende ovenfor de som er minst integrerte.
- Langt flere av de pakistanske og andre ikke-vestlige jentene, og til dels også guttene, svarer at de ikke kjenner noen som driver med organiserte fritidsaktiviteter og at dette er grunnen til at de selv ikke er med. De aller fleste som begynner med organiserte fritidsaktiviteter blir rekruttert gjennom venner og kjente. Segregerte ungdomsmiljøer kan derfor bidra til at minoritetsgrupper holdes utenfor.
- De fleste i utvalget – uavhengig av bakgrunn – tilbringer en del fritid sammen med den nærmeste familien, men det er stor forskjell når det gjelder å tilbringe tid sammen med andre slektninger. De ikke-vestlige – og særlig de pakistanske – tilbringer langt mer tid sammen med andre slektninger som for eksempel fettere, kusiner, tanter, onkler, besteforeldre osv, enn hva tilfellet er for elevene med norsk bak-

grunn. Det norske organisasjonslivet har historisk sett vokst fram parallelt med at slekten fikk mindre betydning. Det samme har ikke skjedd i mange av de landene norske innvandrere kommer fra.

- Jenter med ikke-vestlig bakgrunn og særlig de pakistanske bruker mer tid på å hjelpe til hjemme med husarbeid enn alle andre grupper. Over tre ganger så mange av disse oppgir at de bruker tid på å vaske, måke snø, passe barn, lage mat, rydde og lignende hver eneste dag, enn blant ungdommene med norsk bakgrunn.
- De ikke-vestlige jentene, og særlig de pakistanske, skiller seg ut ved at mange jobber i familiebedrifter, men veldig få får lønn for arbeidet. Samtidig er det veldig få som har annet lønnet arbeid ved siden av. Guttene med ikke-vestlig bakgrunn jobber også mye i familiebedrifter i forhold til de norske, men langt flere får lønn. Deltakelse i fritidsaktiviteter krever både tid og penger. De som deltar minst har altså en arbeidssituasjon som gir dem lite av begge deler.
- Langt flere elever med minoritetsbakgrunn enn med norsk bakgrunn oppgir at ikke har tid til å delta i organiserte fritidsaktiviteter på grunn av skolearbeid. Det er spesielt jentene som sier dette, og nok en gang står de pakistanske jentene i en særstilling. Fem ganger så mange jenter med pakistansk bakgrunn oppgir at de ikke har tid til organiserte fritidsaktiviteter på grunn av skolearbeid sammenliknet med norske gutter.
- Flere jenter med ikke-vestlig enn med norsk bakgrunn oppgir at de ikke får lov til å være med på noen organiserte fritidsaktiviteter. Det er de pakistanske jentene som i størst grad sier dette. Dette gjelder ikke veldig mange, men siden terskelen for å oppgi dette sannsynligvis er ganske høy, og forskjellen mellom de ulike gruppene er så tydelig, er det grunn til å tro at motviljen hjemmefra mot at barna deltar i organiserte fritidsaktiviteter er større for noen grupper enn for andre.
- Blant pakistanske og somaliske foreldre oppgis manglende lyst eller tid til skolearbeid oftere som begrunnelse for at jenter ikke er med på organiserte fritidsaktiviteter enn for at gutter ikke er det. Blant de som hadde norsk bakgrunn er det ingen kjønnsforskjell her. Somaliske foreldre er de eneste der en betydelig andel begrunner barnas manglende deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter med økonomiske problemer.
- Om lag en fjerdedel av de pakistanske og somaliske foreldrene oppgir at de ikke ønsker at barna skal være med på alle skolerelaterte sosiale aktiviteter. Det er særlig leirskole som oppfattes som vanskelig.
- Et flertall av de pakistanske og somaliske foreldrene opplever at det stort sett er de samme regler og verdier på skolen som det er hjemme. Om lag en tredjedel mener imidlertid det er vesentlig annerledes på skolen og trekker særlig fram mangel på disiplin og respekt for eldre i skolen, generelle kulturforskjeller og religions- og seksualundervisning som problematisk.

5. Avslutning

Deltakelsen i både organiserte fritidsaktiviteter og i skolerelaterte sosiale aktiviteter i Oslo er betydelig lavere blant ungdom med minoritetsbakgrunn enn blant ungdom fra majoritetsbefolkningen. Særlig jenter med minoritetsbakgrunn deltar lite. Blant ungdom med pakistansk bakgrunn – som er den største minoritetsgruppen på dette alderstrinnet – er det nesten ingen av jentene som deltar i noen former for organiserte fritidsaktiviteter bortsett fra religiøse foreninger. I denne studien har vi forsøkt å gi noen svar på hvorfor det er slik. I avslutningskapittelet vil vi først oppsummere de funnene som er gjort. Deretter vil vi ta opp diskusjonen omkring hvorvidt dette er et problem som myndigheter og organisasjoner bør forholde seg til, eller om dette er en type ulikhet man må regne med og godta i et flerkulturelt samfunn.

Hvorfor deltar så få minoritetsungdommer i organiserte fritidsaktiviteter?

Det finnes ingen entydige forklaringer på hvorfor noen grupper av minoritetsungdom deltar mye mindre i organiserte fritidsaktiviteter enn andre. Det er mange faktorer som virker sammen og bidrar til at noen grupper forhindres fra å delta på lik linje med andre.

Motivasjon for deltakelse

I kapittel tre stilte vi spørsmål om den lave deltakelsen kunne skyldes lav motivasjon. Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er frivillig, og det kunne tenkes at preferanser og ønsket om å være med på ulike aktiviteter varierte mellom ulike grupper. Kanskje noen grupper bare ikke har lyst til å være med på de aktivitetene som organisasjonene har å tilby? Dette har vist seg å ikke være en god forklaring. Tvert imot var det stor interesse i alle grupper for å bli med i ulike aktiviteter som de i dag ikke deltar i. I den gruppen som deltar minst, er det flest som oppgir at de kunne tenke seg å bli med en forening. Bare 12 prosent av de pakistanske jentene er aktive medlemmer i en organisasjon eller forening – hovedsakelig i religiøse foreninger. Likevel oppgir hele 93 prosent at de kunne tenke seg å bli med i en organisasjon eller forening. Dette gjelder både idrettslag, hobbyforeninger, religiøse foreninger, innvandrerorganisasjoner for ungdom og andre foreninger. Det er heller ingen systematiske forskjeller mellom ulike grupper når det gjelder deres vurderinger av ulike aspekter ved det å være med i ungdomsorganisasjoner. De aller fleste mener at det å være med i ungdomsorganisasjoner er en god måte å treffe nye venner på, mens det er et mindretall i alle grupper som synes det virker kjedelig og 'nerdete'. Et flertall mener også at deltakelse i ungdomsorganisasjoner kan være verdifullt senere i livet både ved at det kan være en fordel ved jobbsøking og fordi man tilegner seg nyttige kunnskaper man kan få bruk for i andre sammenhenger. Dette gjelder også de gruppene som i meget liten grad selv deltar. Interessen for sport og samfunnsspørsmål er også jevnt fordelt mellom minoritet og majoritet. Manglende deltakelse i henholdsvis idrettslag og verdiorienterte ungdomsorganisasjoner skyldes altså ikke manglende interesse for de tingene som foreningene er involvert i. Minoritetsungdom er gjennomgående mer interessert i religion enn de med norsk bakgrunn, noe som gjen-

speiles i at det er litt flere som er eller har vært medlemmer i religiøse organisasjoner blant minoritetene.

Minoritetsungdommene ønsker altså å delta i organiserte fritidsaktiviteter. De ser fordelene ved å delta i ungdomsorganisasjoner, både når det gjelder å få venner, tilegne seg kunnskap og ferdigheter og med tanke på senere jobbsøking. De er like interessert i de tingene som organisasjonene driver med som andre ungdommer. Likevel er deltakelsen gjennomgående lavere blant minoritetsungdommene, og i noen grupper er det nesten ingen som deltar i noen organiserte fritidsaktiviteter. Blant jenter med pakistansk bakgrunn er det bare 12 prosent som er aktive medlemmer i noen type forening. Flertallet av disse er med i religiøse foreninger. Til sammenlikning er 58 prosent av ungdommene med norsk bakgrunn aktive medlemmer i en organisasjon eller forening. Dette tyder på at enkelte minoritetsgrupper møter noen barrierer mot å delta på lik linje med andre ungdommer i organiserte fritidsaktiviteter.

Barrierer mot deltakelse

Vi kan tenke oss tre ulike typer barrierer som kan hindre minoritetsungdom i å ta del i organiserte fritidsaktiviteter på linje med andre ungdommer.

For det første kan det være et spørsmål om ressurser. Økonomiske og kulturelle ressurser er ikke jevnt fordelt i befolkningen, og innvandrere har i gjennomsnitt både lavere inntekt og utdanning enn den øvrige befolkningen (SSB 2004). I første del av kapittel fire stilte vi derfor spørsmål om hvorvidt det er mangel på ressurser som gjør at noen grupper deltar lite. Våre funn tyder på at dette har en del å si, men at det ikke alene kan forklare forskjellene i deltakelse som vi finner mellom ulike etniske grupper. Det er en klar positiv sammenheng mellom økonomi og deltakelse i idrettslag, men ikke i andre typer organisasjoner. Når det gjelder kulturelle ressurser i form av foreldres utdanning og egne skoleprestasjoner, har de en klar positiv effekt både på deltakelse i idrettslag og i andre typer organisasjoner. Likevel kan ikke ulik fordeling av økonomiske ressurser, foreldres utdanning og egne karakterer fullt ut forklare hvorfor noen grupper av minoritetsungdom deltar så lite i både idrettslagene og i andre typer foreninger. Det er store forskjeller mellom gruppene selv om vi tar hensyn til ulik fordeling av økonomi- og utdanningsressurser. Blant ungdom med pakistansk bakgrunn – som er de som deltar minst – er det slik at de som kommer fra familier med høy utdanning og god økonomi deltar mindre enn de som har mindre av disse ressursene. Dette er stikk motsatt av hvordan det henger sammen for resten av elevene. Ressursperspektivet er dermed ikke tilstrekkelig for å forklare hvorfor disse gruppene i så liten grad deltar i de organiserte fritidsaktivitetene. Resultatene fra undersøkelsen ”Den gode oppvekst” tyder på at det er forskjeller mellom ulike minoritetsgrupper når det gjelder betydningen av økonomi for barnas deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Mens meget få pakistanske foreldre oppgir pengemangel som grunn til at deres barn ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter, er det mange somaliske foreldre som sier det samme. For noen grupper – blant annet somaliere – har antakelig økonomi mer å si enn for andre grupper.

For det andre kan det være et spørsmål om hvor inkluderende og åpne organisasjonene selv er ovenfor de gruppene som deltar lite. Dette er et komplekst spørsmål, og vi har ikke data som sier noe direkte om hvordan de ulike organisasjonene forholder seg til

inkludering av minoriteter. Det er likevel funn som tyder på at dette kan ha noe å si. Rekruttering til organiserte fritidsaktiviteter skjer gjerne gjennom venner og uformelle nettverk. Jo mer segregerte ungdomsmiljøene er, jo mindre sannsynlighet er det for at minoritetsungdommene kjenner noen som er innenfor dersom deltakelsen i utgangspunktet er lav i minoritetsmiljøene. Når vi kun ser på elever med ikke-vestlig bakgrunn ser vi at det er flere som deltar i organiserte fritidsaktiviteter blant de som har mange venner med norsk bakgrunn enn blant de som hovedsakelig er sammen med andre med utenlandsk bakgrunn. I de gruppene som deltar minst er det også langt flere som oppgir at de ikke tror de passer inn blant de andre som er med i de organiserte fritidsaktivitetene og at ingen har spurt dem, som grunner til at de ikke deltar i noen aktiviteter. Selv om det totalt sett ikke er mange som oppgir dette som grunnen til at de ikke er med, tyder dette på at organisasjonene har et visst rekrutteringspotensial ved å være mer inviterende ovenfor marginaliserte grupper.

For det tredje kan den lave deltakelsen være knyttet til mer kulturelt betingede egenskaper ved de ulike minoritetsgruppene og foreldrenes holdninger til barnas bruk av sin fritid. Det kan være vanskelig å delta i organiserte fritidsaktiviteter dersom familiens forventninger i liten grad passer overens med den norske modellen for fritid og sosialt samvær. Dette kan gi seg utslag i andre forpliktelser utenom skoletiden som vanskeliggjør deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Det kan gi seg utslag i at foreldre i mindre grad stiller opp i forbindelse med deltakelsen. Eller det kan gi seg utslag i at foreldre har negative holdninger til å la barna delta i typisk ”norske” fritidsaktiviteter. Våre funn tyder på at dette er en viktig forklaringsfaktor, særlig når det gjelder jentenes lave deltakelse i enkelte minoritetsgrupper. Minoritetsungdommer – både gutter og jenter – bruker mye mer av sin fritid til å være sammen med slektninger utenom den nærmeste familien. Dette henger sammen med at slekten i mange land fortsatt spiller en langt viktigere rolle i folks sosiale liv enn hva tilfellet har vært i Norge i moderne tid. Vi finner også at de gruppene som deltar minst i organiserte fritidsaktiviteter – de ikke-vestlige og særlig de pakistanske jentene – har atskillig større forpliktelser når det gjelder å gjøre husarbeid hjemme enn andre ungdommer. I tillegg finner vi at deres arbeidssituasjon også kan vanskeliggjøre deltakelse. Mange ikke-vestlige jenter jobber uten lønn i familiebedrifter, mens veldig få har lønnet arbeid. Samtidig oppgir langt flere ikke-vestlige jenter og særlig de med pakistansk bakgrunn at de ikke har tid til å være med på organiserte fritidsaktiviteter på grunn av skolearbeid. De som deltar minst har altså mest andre forpliktelser i forhold til familie, hjem og skole. Når det gjelder arbeidssituasjonen er den dessuten lite inntektsbringende. Deltakelse i fritidsaktiviteter krever både tid og penger, og de ikke-vestlige jentenes forpliktelser gir dem lite av begge deler sammenliknet både med de ikke-vestlige guttene og med ungdommer med norsk bakgrunn. Jentenes forpliktelser kan ha sammenheng med foreldrenes holdninger til hva som er passende for gutter og jenter og hvilke forventninger som stilles til ungdommen fra de voksnes side. Når foreldrene til pakistanske og somaliske skolebarn ble spurt om sine barns fritidsaktiviteter, er det klare forskjeller mellom svarene for guttene og jentene. Foreldrene var mer skeptiske til jentenes deltakelse. En del var også skeptiske til å la barna sine være med på skolerelaterte sosiale aktiviteter. Det er særlig leirskole som de ikke ville la barna være med på. Mange foreldre gir imidlertid uttrykk for at de ville revurdere sitt standpunkt og

la barna være med på skoleaktivitetene dersom de ikke foregikk sent på kvelden eller innebar overnatting, dersom de fikk mer informasjon om aktivitetene, dersom det var en lærer eller annen voksen med muslimsk bakgrunn med, dersom det var mulig å låne utstyr og dersom aktivitetene var gratis eller mye billigere. Om lag en tredjedel av de pakistanske og somaliske foreldrene mener at verdier og regler er vesentlig forskjellig i den norske skolen enn de er hjemme hos dem. De trekker fram mangel på disiplin og respekt, kulturforskjeller og synet på religion og seksualitet som særlig problematiske. Samtidig mener nesten to tredjedeler av foreldrene at regler og verdier stort sett er de samme på skolen som hjemme.

Foreldrenes holdninger til barnas deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og skolere-laterte sosiale aktiviteter har på den ene siden sammenheng med forskjellige kulturelle tradisjoner i forhold til kjønnsroller og grad av kontroll over ungdoms privatliv. På den andre siden virker det som et spørsmål om kunnskap og trygghet. Mange foreldre virker usikre på hva som egentlig foregår, særlig når jentene er med på fritidsaktiviteter. Manglende kunnskap om innholdet i ulike fritidstilbud og verdiene i skolen og det norske samfunnet for øvrig kan forsterke behovet for å kontrollere og begrense deres handlingsmuligheter. Manglende trygghet er det uttrykket de fleste av foreldrene selv velger når de med egne ord skal si hvorfor de ikke vil la barna være med på aktiviteter. I hvert fall deler av det som kan fortone seg som uoverstigelige kulturbarrierer kan godt være et uttrykk for usikkerhet i møtet med det fremmede. Det tilsier at økt dialog og informasjon, samt andre tiltak som kan gi foreldrene større trygghet i forhold til barnas aktiviteter på fritiden kan ha en positiv effekt på deres deltakelse.

Gjør det noe at noen grupper ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter?

I Norge ble assimilasjonstankegangen, som går ut på at innvandrere i løpet av en viss tid skulle tilegne seg majoritetsbefolkningens verdier og kultur, forlatt til fordel for en mer pluralistisk målsetning om integrering tidlig på 1970-tallet (Kjeldstadlie 2003). Integreringstenkningen legger til grunn at ulike etniske grupper skal kunne delta på lik linje i samfunnets ulike arenaer samtidig som man beholder særegne trekk ved sin kultur og livsform. Innholdet i integrasjonsbegrepet er imidlertid ikke gitt, og i dag går de akademiske og politiske diskusjonene omkring dette temaet ut på *hva* og *hvor mye* som må være felles for alle innbyggere i et samfunn for at oppslutningen om felles institusjoner ikke skal forvitte. Høy deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er ikke nødvendigvis en av de tingene. Å være med i idrettslag og frivillige organisasjoner er nettopp frivillig, og det kan ikke være noe mål at absolutt alle til enhver tid skal delta mest mulig. Norge er i dag et multietnisk samfunn med en stor variasjonsbredde i ulike måter folk organiserer sine liv på. Den høye deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter har røtter i en spesifikk norsk og vestlig historisk og kulturell utvikling, og mange av de organiserte aktivitetene er knyttet til tradisjonelle norske verdier. Det er derfor ikke en selvfølge at nye innvandrergupper vil ta del i denne tradisjonen. Men hva hvis ungdommen selv ønsker å delta, men forhindres på grunn av holdninger, usikkerhet og skepsis hos foreldrene?

Spørsmålet om minoritetsungdoms deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter reiser en rekke mer prinsipielle spørsmål omkring rettigheter og forskjellighet i et flerkulturelt

demokrati. Er bekymringene over at nye minoritetsgrupper ikke deltar i disse aktivitetene en legitim bekymring for barns rettigheter og muligheter i det norske samfunnet, eller er det uttrykk for kulturimperialisme? Når glir ønsket om å integrere over i assimilasjonspress? Hvor går grensene for den private sfære i et flerkulturelt samfunn der ulike grupper har forskjellige syn på barn og ungdoms rettigheter? Og skal retten til å være forskjellig være en individuell eller kollektiv rettighet?

Blant de mest brennbare temaene i diskusjonen omkring hva som må være felles i et flerkulturelt samfunn, er nettopp synet på kvinner og barns rettigheter. Problemet oppstår når en rettighet står mot en annen. I vårt tilfelle kan det tenkes å oppstå konflikt mellom foreldrenes rett til å oppdra sine barn i tråd med sine kulturelle tradisjoner på den ene siden, og ungdommens individuelle rett til å utfolde seg og ta del i det samfunnet de vokser opp i på den andre. Dagens inkluderingspolitikk legger i større grad enn tidligere vekt på at retten til selv å velge hvordan man ønsker å leve sitt liv må være en individuell og ikke en kollektiv rettighet (St.meld 49 (2003-2004)). Retten til å leve slik man vil gir en da ikke rett til å hindre andre i å ta del i samfunnet rundt seg, heller ikke sine egne barn. Samtidig må det være grenser for hvor mye offentlige myndigheter bør blande seg inn i hvordan folk oppdrar og setter grenser for sine barn, som normalt hører inn under den private sfære. Virkemidlene som tas i bruk vil da være avgjørende.

En sentral utfordring for offentlig politikk rettet mot minoritetsungdoms oppvekstvilkår, er å skille mellom det som bare er annerledes og ukjent, og det som virkelig er bekymringsfullt. For å klargjøre distinksjonene mellom legitim bekymring og utilbørlig likhetspress vil vi her trekke fram tre perspektiver på når det blir et problem at bestemte grupper i liten grad deltar i organiserte fritidsaktiviteter.

Individuelt perspektiv – Hvis den manglende deltakelsen er ufrivillig: Fra et individuelt perspektiv er det et problem for den enkelte dersom man ønsker å ta del i noe som andre jevnaldrende er med på, men blir forhindret. Deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter kan tilføre ungdommen mye verdifullt – fra morsomme opplevelser og nye venner til relevante ferdigheter og noe å sette på CV'en når man senere skal ut og søke jobb. Denne undersøkelsen har vist at de gruppene som deltar lite selv ønsker å være med og at de også ser hvilke fordeler organisasjonsdeltakelsen bringer med seg. At enkeltindivider hindres i å ta del i tilbud og aktiviteter som de ønsker å ta del i og som kan tilføre dem positive erfaringer er et problem som både myndigheter og organisasjoner bør forholde seg til.

Likestillingsperspektiv – Hvis det er en klar kjønnsdimensjon: Norge har en klar politisk målsetning om likestilling mellom kjønnene. Når noen grupper av jenter systematisk er utelukket fra deltakelse på arenaer som anses å ha stor betydning for ungdoms utfoldelsesmuligheter og videre utvikling, er dette et samfunnsproblem fordi den bidra til å skape og opprettholde uønskede forskjeller mellom kjønnene.

Integrasjonsperspektiv – Hvis det er en klar etnisk dimensjon: At noen etniske grupper systematisk er forhindret fra å delta i aktiviteter som anses å ha stor betydning senere muligheter i livet, går på tvers av offentlige politiske målsetninger om at alle skal ha like muligheter til utvikling og deltakelse uavhengig av etnisk opprinnelse. At det finnes felles arenaer for opplevelser og samhold på tvers av etniske grupper er avgjørende for integreringen av minoriteter i det norske samfunnet.

Temaet for denne studien har vært deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og skole-relaterte sosiale aktiviteter. Noen av funnene våre kan likevel være symptomer på andre og mer alvorlige aspekter ved ungdommenes liv enn hvorvidt de er med i organisasjoner og idrettslag. Mye tyder på at noen grupper av spesielt jenter med minoritetsbakgrunn i stor grad er forhindret fra et sosialt liv utenfor hjemmet. Dersom dette er riktig, er det av interesse langt utover bekymring over lav organisasjonsdeltakelse. Ikke minst er det relevant i forbindelse med arbeidet mot tvangsekteskap. Dersom jenter systematisk hindres fra å delta på sosiale arenaer der de har muligheter til å bli kjent med gutter og menn blir det åpenbart vanskelig å finne en ektefelle på egen hånd. Dermed blir det vanskeligere å stå i mot arrangerte ekteskap og tvangsekteskap.

Virkemidler

Vi har argumentert for at minoritetsungdom og særlig jenter fra enkelte land sin lave deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter er et problem som offentlige myndigheter og organisasjonene selv bør forholde seg til. Hensynet til privatlivets fred og frivillighetsaspektet ved deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter taler for at virkemidlene som tas i bruk for å øke deltakelsen bør være forsiktige og ta form av tilrettelegging heller enn press. Problemer knyttet til at jenter mer generelt hindres i å ha et sosialt liv er selvsagt mer alvorlig, og kan rettferdiggjøre tyngre virkemidler. Dette er imidlertid problemstillinger som er på siden av denne studien. Når det gjelder tiltak for å bedre deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter peker våre resultater i retning av tre områder hvor det kan være aktuelt å fokusere innsatsen:

- Økonomi er ikke den avgjørende faktor for flertallet av minoritetsungdommen, men for enkelte grupper kan dette ha større betydning. Vi har ikke kunnet skille mellom alle de ulike landgruppene ulike behov, men våre funn tyder på at dette er en viktig faktor for eksempelvis somaliere. Etablering av lavterskel tilbud som ikke koster mye penger vil kunne lette deltakelsen i disse gruppene, for eksempel ved utlån av utstyr og subsidierte avgifter.
- Organisasjonene har selv en utfordring i forhold til å være inkluderende. Inkluderende organisasjonsmiljøer forutsetter en bevissthet omkring hva som kan virke fremmedgjørende og ekskluderende ovenfor de gruppene som deltar minst. For personer som oppholder seg i miljøer hvor foreningsdeltakelse ikke er utbredt, kan det å bli spurt direkte ha en betydning. I norske miljøer tas det gjerne som en selvfølge at barn og ungdom selv eller med hjelp av foreldrene tar kontakt med de fritidstilbudene man er interessert i, og de fleste kjenner noen andre som er med i organiserte fritidsaktiviteter. I noen minoritetsmiljøer kan det være større behov for aktiv rekruttering.
- Et mer aktivt rekrutteringsarbeid ovenfor minoritetsungdom krever at man når ut til ungdommene der de er. Ved å samarbeide mer aktivt med skolene kan organisasjonene nå ut med informasjon til elevene om hvilke tilbud som finnes. Gjennom skolene kan man også arbeide med å nå ut til foreldrene med informasjon om hva det innebærer å delta i organiserte fritidsaktiviteter.

- Tradisjonelle holdninger til hva som er akseptabelt for jenter og gutter å delta i kan vanskelig endres på kort tid. Foreldres skeptiske holdninger til barnas deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter kan imidlertid i mange tilfeller like mye være et utslag av usikkerhet og mangel på kunnskap, som av fastlåste holdninger. Foreldrene har tilsynelatende et behov for trygghet om at aktivitetene foregår i akseptable former. Dialog med foreldre omkring hva som foregår i de organiserte fritidsaktivitetene og tilrettelagt informasjon kan derfor ha en positiv effekt. Å trekke inn trenere/ledere som selv har minoritetsbakgrunn kan også virke betryggende. For muslimske foreldre kan det gi en trygghet å vite at det er en voksen muslim tilstede. Som et skritt på veien kan det i noen tilfeller kan det være aktuelt å tilrettelegge aktiviteter slik at de blir med akseptable for foreldrene, for eksempel ved å opprette atskilte aktiviteter for jenter og gutter.

Litteratur:

- Bourdieu, P. (1984): *Distinction: a social critique of the judgement organiserte fritidsaktiviteter* taste. London, Routledge & Kegan Paul.
- Hernes, G: (1982): *Maktutredningen : sluttrapport*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Krange, O. & Strandbu, Å.(2004) *Ungdom, idrett og friluftsliv – skillelinjer i ungdomsbefolkningen og endringer fra 1992 til 2002*. NOVA Rapport 16/04.
- Kristian Rose Tronstad (red.): *Innvandring og innvandrere 2004*. SSB Rapport.
- Lien, Inger-Lise (1994): *Moral og emosjoner i pakistansk Punjab*.
- Nielsen, J.C. Høyholdt, A. Simonsen, S. (2004): *Ungdom og foreningsliv. Demokrati – fællesskab – læreprocesser*. Roskilde Universitetsforlag.
- Olsen, A.M. (1955): *Aktiv ungdom: en undersøkelse av 19-åringers forenings- og idrettsaktivitet*. Oslo: Statens ungdoms- og idrettskontor, Kirke- og undervisningsdepartementet.
- Sivesind, K.H. (2003): *Sivilsamfunnet i maktutredningen*. Sivilsamfunnet – forskningsnytt fra Institutt ofr samfunnsforskning.
- Sletten, M., T. Fløtten & A. Bakken (2004): *Poverty and social exclusion among young Norwegians – the role of consumption*.
- Sletten, M., Fløtten, T. & Bakken; A. (2004): *Vennskapets pris - fattigdom og sosial isolasjon i ungdomstida*. Tidsskrift for ungdomsforskning, 4(2): 55-76.
- St.meld.nr.49 (2003-2004): *Mangfold gjennom inkludering og deltakelse – Ansvar og frihet*. Kommunal- og regionaldepartementet.
- St.meld.nr.39 (2001-2002). *Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge*. Barne- og familiedepartementet
- Svensen, Elin og Barbro Svensson (2002): *Innvandrere i fagbevegelsen*. Fafo rapport 392 Oslo: Fafo.
- Wollebæk, D. (2001): *Modernisering av organisasjonssamfunnet i et generasjonsperspektiv*. Tidsskrift for ungdomsforskning, 1 (1):69-87.
- Wollebæk, D., Selle, P., & Lorentzen, H. (2000): *Frivillig innsats - Sosial integrasjon, demokrati og økonomi*. Bergen : Fagbokforlaget.
- Ødegård, G. (2003): *Samfunnsengasjement blant dagens unge*. Tidsskrift for ungdomsforskning 2003, 3(2):89-98

www.ssb.no

Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo

Hensikten med denne undersøkelsen er å kartlegge deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter blant ungdom i Oslo, og finne årsaker til de forskjeller som finnes mellom ulike etniske grupper. Utgangspunktet er en uttrykt bekymring for at innvandrerungdom ikke deltar på lik linje med andre norske ungdommer i de organiserte fritidstilbudene som finnes. I tillegg tar vi for oss deltakelse i skolerelaterte sosiale aktiviteter. Fra skolene meldes det også om lav deltakelse i sosiale aktiviteter blant noen minoritetsgrupper

Sentrale spørsmål er:

Hvem deltar i organiserte fritidsaktiviteter og hva slags aktiviteter er de med i?

Er det noen grupper som deltar mindre i skolerelaterte sosiale aktiviteter?

Finnes det forskjeller i motivasjon for å delta i organiserte fritidsaktiviteter mellom ulike ungdomsgrupper?

Møter ungdom med minoritetsbakgrunn noen barrierer mot å delta som andre ungdommer ikke møter?

Er det et problem dersom noen grupper i mindre grad deltar i organiserte fritidsaktiviteter?

Hva bør eventuelle tiltak rettes mot?

Studien er basert på en spørreundersøkelse som ble gjennomført blant ca 3000 elever i første klasse på videregående skole i Oslo i november/desember 2004. I tillegg er det trukket inn data basert på personlige intervjuer med 620 familier med pakistansk og somalisk opprinnelse og postalintervjuer med 3900 andre familier fra den øvrige befolkningen.